

Katedra

Zablokirana in zabarikadirana politika | Intervju dr. Danijel Rebolj
Civilna družba med *populosom* in populizmom | Čas za ogorčenje

**IN ZMAGOVALEC
V KRIZI JE ...**

letnik 6
številka 4/5
april/maj 2011
cena 2 EUR

KOLOFON

Slovenski akademski in študentski časopis Katedra

Založnik in izdajatelj

Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15, 2000 Maribor

Uredništvo

GSM: 031 731 192
info@katedra-on.net

Odgovorni in glavni urednik

Aleš Kustec
ales.kustec@katedra-on.net

Sodelavci

Samo Bohak, Gregor Kuhar, Andrej Adam, dr. Boris Vezjak, Karolina Babič, Rok Kralj, Jasmina Godec, Igor Mekina, Dario Svetej, Sami Al-Daghistani, Lior Volnejc, Špela Gašparič, Kristijan Ježič, Igor Bašin, Almira Čatović, Peter Kumer, Simon Rajbar, Monika Horvat, Jasmina Založnik, Aljaž Selinšek in Gregor Lozar.

Fotografije

Matic Štojs

Ilustracije

Dejan Kralj

Lektoriranje

Mateja Pučko, Tina Sovič in Barbara Ojsteršek

Marketing

Peter Virtič
GSM: 064 116 740
info@katedra-on.net

Naklada: 2.500 izvodov

Prispevki avtorjev vedno ne odražajo stališč uredništva.

Slovenski akademski in študentski časopis KATEDRA je vpisan v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo pod zaporedno številko 1027.

Katedra je sofinancirana s strani Študentskega sveta Univerze v Mariboru in Ministrstva za kulturo RS.

Iščejo se (aktivni) študentje z novinarsko žilico in s smislom za pisanje, ki jih zanima politično, družbeno in kulturno dogajanje v Sloveniji ter po svetu.

Iščejo se likovno nadarjeni študentje, ki bi likovno popestrili Katedro s svojimi ilustracijami.

Pošljite nam svoje reference ter postanite sodelavci Katedre.

Vsi zainteresirani pišite na info@katedra-on.net

»Stanje je kritično, razmišljaj kritično!«

Peticija za umik pripadnikov Slovenske vojske iz Afganistana

Peticijo lahko podpišete na spletni strani
www.katedra-on.net

Priporočamo tudi ogled spletne strani
www.afgana.si

»Ne bodi družbeno pasiven, bodi aktiven!«

Naroči Katedro na www.katedra-on.net

ZAKAJ BI JO ISKALI? NAJ ONA NAJDE VAŠ NABIRALNIK.

*Ime in priimek:

*Ulica in hišna številka:

*Poštna številka in kraj:

E-pošta:

Telefon:

Podatki označeni z * so obvezni.

Katedra izhaja drugo sredo v mesecu. Izpolnjeno naročilnico pošljite v kuverti na naslov založnika; Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15, SI-2000 Maribor.

Splošni pogoji: Izvod časopisa se na naslov naročnika dostavi na dan izida. Rok za plačilo naročnine je najkasneje 14 dni po prejemu prve številke. Društvo študentov in podiplomcev Slovenije se zavezuje, da bo vse naročniške podatke varovalo v skladu z veljavnimi zakonskimi določili.

Naročam se na mesečni časopis Katedra.

☐ 5 številk - 8,5€

☐ 10 številk - 15€

Študenti imajo 30 % popusta pri naročnini.

☐ Sem študent/ka.

Za upoštevanje popusta morajo študentje z naročilnico poslati tudi potrdilo o vpisu. Upoštevamo tudi skenirane študentske izkaznice, ki bodo poslane na info@katedra-on.net.

Poštnina in DDV sta vključena v ceno.

KATEDRA, MOČ BESED

Naslovnica in ilustracija pri peticiji:
Zoran Smiljanič

NAROČILNICA

Premislek proti populizmu

Aleš Kustec

V Sloveniji na referendumih demokracija slavi, ljudska volja se vrši. Preden nadaljujemo s to populistično parolo, se dajmo raje malo ustavit in stvari dobro premisliti. Kaj se je pravzaprav zgodilo na zadnjem referendumu o malem delu? Ljudstvo se je v velikem številu (80 %) izreklo proti. Udeležba je bila solidna, tretjinska, torej ima odločitev neko demokratično težo. To, da je referendum padel, ne preseneča, kar preseneča pa je, kako zelo je padel. Je bil zakon res tako slab? Največ koristi bi od njega imeli upokojenci, ker bi lahko poleg zagotovljene pokojnine še malo delali. Pri študentih je slika večplastna. Po novem zakonu bi bilo več štipendij, več sredstev za študentske domove, a manj študentskega dela (za majhen odstotek študentov) in sredstev za študentske organizacije in servise. Recimo, da se tehničar rahlo nagiba za zakon. Pri brezposelnih je res težko ovreči strah, da se delodajalci ne bi pretirano posluževali malega dela na račun velikega. Seveda je za ljudi, ki nikakor ne morejo dobiti zaposlitve, malo delo še vedno boljše kot nobeno. Morda se tukaj še najbolj približamo izidu na referendumu. Zakon bi torej na referendumu v najboljšem primeru moral pasti s 60 odstotki proti.

Gregor Golobič se je dobro izrazil, da imajo v demokraciji ljudje zmeraj prav, četudi sedijo na veji, ki jo žagajo. Tako hudo morda še ni. Je pa zaskrbljujoče, da ljudje žagajo vejo zgolj zato, ker na njej sedi vlada. Za delujočo demokracijo ne potrebujemo zgolj avtonomnih poslancev, ki se odločajo na podlagi vsebine predlaganih zakonov in ne diktata strank (takšnih poslancev

praviloma nimamo), ampak tudi ljudstvo, ki je sposobno treznega premisleka o sprejetih zakonih. To, da ljudje glasujejo na podlagi političnih simpatij in ne lastnega premisleka, je seveda voda na mlin politikom (in tudi drugim interesnim organizacijam), ki jih na ta način bolj ali manj uspešno manipulirajo s svojim populizmom. Borut Pahor z zmagovalci in poraženci, Gregor Golobič z novo politiko, Katarina Kresal z enakimi možnostmi za vse, Karel Erjavec z upokojenci, Janez Janša s teorijami zarote o tranzicijski levici, Radovan Žerjav z nacionalnim interesom, Zmago Jelinčič z večvrednostjo Slovencev. Po padlem referendumu je minister Svetlik dejal, da je, ne glede na sporočilo volivcev, realnost, da je Slovenija v globalni tekmi. O ministru Svetliku si lahko mislimo kar koli, vendar ni populist, je realist (kvečjemu je prevelik realist). Tako pridemo do pokojninske reforme. Slednja ni prijetna. Kdo bi rad delal dalj časa? Tudi sami ocenjujemo, da je naša družba tako kot celotna zahodna družba dovolj bogata, da bi lahko delali manj in ne več. Vendar smo (na našo žalost) v globalni tekmi in zavrnitev pokojninske reforme najverjetneje pomeni padec bonitetne ocene za Slovenijo in s tem dražja posojila. Pot v grški scenarij. Grozovita realnost je, da nam vladajo grabežljive finančne institucije. Vendar pozor, to ne pomeni, da ne moremo biti proti, le vsega tega se moramo zavedati in premisliti. Alternativa je možna, vendar tudi slednja v tem svetu globalnega tekmovanja ni posejana z rožicami, kot bi nam to rad predstavil levi populizem in sindikati.

POLITIKA

Zablokirana in zabarikadirana politika

Edini, ki še lahko na naslednjih volitvah prepreči zmago SDS, je Janez Janša. V neslavni avanturi s ponarejanjem arhivskega gradiva in poskusom diskreditacije, ki je presegla vse meje dobrega okusa, je javnost zgolj spomnil na svoje destruktivno, makiavelistično plat.

INTERVJU

Dr. Danijel Rebolj:

»Na univerzi mora biti prisoten duh svobodnega razmišljanja in odprtega dialoga.«

Na vsaki univerzi vedno obstaja, jo težnje po graščinah in fevdih, vendar mora biti akademska skupnost kot celota sposobna to prepoznati in se na to kritično odzvati. Tovrstni elitizem na univerze ne sodi.

PROMETEJEV DNEVNIK 6 Civilna družba med populosom in populizmom

D(N)O DNA 8
Dario Svetej: Optimisti

DIAGNOZA 8
Kristijan Jejčič:
Kulturni mnogoboj

KOMENTAR 9
Dr. Boris Vezjak:
Kritični potencial mesta

LOKALNO 10
Maribor: »Čudovito mesto!«

DRŽAVLJANSKA VZGOJA 11
Odličnost čarobna rešitev?

EKONOMIJA 16
Socialno podjetništvo:
korektiv in alternativa

ENERGETIKA 18
Jedrske elektrarne - rešitev
ali nočna mora?

OSAMOSVOJITEV 20
Zapozneno sojenje
Popovu in Trifunoviću

MED SVETOV 23
Državna meja,
konstrukt ali realnost?

KRAŠNI NOVI SVET 24
Čas za ogorčenje

REVOLUCIJA 26
Zaodre egiptovske
»post-revolucije«

28 INTERVJU
Metka Naglič, Amnesty
International Slovenije:
Človekove pravice - privoščiti
jih vsem ljudem

30 MEDIJI
Veliki Murdoch gleda

31 POTOPIS
Instant kultura

32 INTERVJU
Rene Puhar, Zavod Udarnik:
Ni prašička, ki bi bil
namenjen kinu

33 ŠPORT
Popularizacija golfa in jahanja
med študenti

34 INTERVJU
Lovro Ravbar, Leeloojamais:
Biti mora, kot se počutim

36 KULTURNI BRLOG
Igor Bašin: Naše utopije

37 UMETNOST
Celostna umetnina Fabre kot
središčna figura festivala
Exodos

38 FILM
Umetnost Tribece

39 LITERARNE PISANKE
Nasvet

39 SATIRIČNE IZPOVEDI
Oznanitve in odzvonitve

Zablokirana in zabarikadirana politika

5. junija za slovensko politiko oziroma kar za Slovenijo ne bo običajen dan. Prvič v zgodovini države bomo volivci odločali kar o treh referendumskih vprašanjih v enem dnevu. Med drugim bo ljudska volja odločila tudi o usodi pokojninske reforme – reforme, za katero v strokovni javnosti vlada splošni konsenz, da je ključna za našo prihodnost.

Gregor Kuhar, foto Matic Štojs

Hkrati pa gre za reformo, ki ima osrednjo mesto v t.i. reformni politiki Boruta Pahorja in njegove vlade – vlade, ki je slaba dva meseca pred »dnevom D« milo rečeno v razsulu: doživela je poraz na zadnjih dve referendumih – še posebej boleč je bil 80 % NE na referendumu o malem delu; podpora prebivalstva vladi je praktično skopnela; iz vlade je po dolgem pogojevanju in iskanju publicitete pobegnil Desus; izstop napoveduje tudi Zares oziroma vsaj njegov predsednik in minister Gregor Golobič ... Tako smo dobili manjšinsko vlado, kar pa niti ni tako prelomno, saj se vladajoča koalicija že nekaj časa sooča z vsesplošno politično blokado, ko je s pomočjo (zlorabe) instituta referenduma »minirana« praktično vsaka odmevnejša zakonska sprememba. Komentatorji so si edini, da je obupna nepriljubljenost vlade (ki se stopnjuje vzporedno s kaotičnostjo stanja) dejavnik, ki zmanjšuje že tako majhne možnosti referendumskega sprejetja (volivci bodo glasovali zoper Pahorja, ne zoper reformo; reformi ne zaupajo, ker ne zaupajo vladi ...) že »po naravi« nepriljubljene (poznejše upokojevanje, daljše obdobje za izračun pokojnine ...) pokojninske reforme. Skratka, smo v situaciji, ko reforma, kakor tudi ostale napovedane strukturne reforme, ki naj bi bile nujne, nimajo večjih možnosti za uspeh. Vladi pa, za katero je sicer krizno stanje postalo praktično normalno stanje delovanja že kmalu po začetku mandata in za katero se je zdelo, da bo kljub razburkanemu političnemu ozračju nekako priplula do konca mandata, tako grozi padec in predčasne volitve.

Situacija, v kateri se je znašla vlada in z njo država, naj se zdi še tako dramatična in kaotična, pa je vendarle zgolj logično nadaljevanje dogajanja

zadnjih let: uničujoče afere v koalicijskih vrstah; politika, ki ne more pokazati otipljivih rezultatov spopada z vse večjimi ekonomsko-socialnimi problemi; »ljudožerski« odnosi med (nekdanjimi) koalicijskimi partnerji in tudi med posamezniki znotraj samih koalicijskih strank; Pahorjev neposrečen način vladanja – če omenimo le največkrat izpostavljene pomanjkljivosti vlade in koalicijskih strank – so že dolgo nakazovali, da se bo stvar iztekla, kot se pač je (oz. se še bo). Toda seznam dejavnikov, ki so pripeljali do današnjega stanja, se tu še ne izčrpa.

Destruktivna opozicija?

Pogosto slišimo argumente, da za sedanjo kaotično stanje doberšen del odgovornosti nosi tudi opozicija oziroma vsaj njen del z razdiralno in destruktivno držo. Pomislek, da mora za razmere v državi odgovarjati vlada, je seveda na mestu – od vlade se pač pričakuje, da »obvlada« situacijo in suvereno vlada kljub morebitnemu »metanju polen pod noge«, ki ne more biti opravičilo za polom. Kljub temu si je držo opozicije vredno pogledati vsaj iz naslednjih dveh razlogov. Prvi – vse kaže, da bo del sedanje opozicije po volitvah, bodisi predčasnih bodisi rednih, prevzel oblast (morda ni nepomembno, da v kriznih časih in kaotični situaciji, ko pozivi »po vladanju s trdo roko« niso redki).

Tako se zdi, da je na naslednjih – kakršnekoli že bodo – volitvah zmaga zagotovljena Janševi SDS. Stranke leve sredine so izgubile preveč kredibilnosti in zaupanja, da bi to kakorkoli lahko preprečile. Edini, ki še lahko prepreči zmago SDS, je Janez Janša. V neslavni avanturi s ponarejanjem arhivskega gradiva in poskusom diskreditacije, ki je presegla vse meje dobrega okusa, je javnost zgolj spomnil na svoje destruktiv-

no, makiavelistično plat. Spomnil je tudi na metodo, ki se ji, kot kaže, ne more odpovedati: iskanje »ostankov struktur« nekdanje države – »izvorov vsega zla in težav družbe«. Da gre za preveč enostavno in zavajajoče pojmovanje ter da glede na začetke Janševe politične kariere lahko »rdečo paranojo« interpretiramo tudi kot njegov notranji nerazrešeni konflikt, je bilo že večkrat povedano. Bolj

pomenljivo je, da ljudje omenjene metode pojmujejo kot neproduktivne in usmerjene v preteklost – kar lahko razberemo iz padanja podpore SDS-u po Janševem sporu s predsednikom republike. Glede na število neopredeljenih volivcev obstaja možnost, da le-ti odločijo volitve na podlagi taktične izbire, torej z izbiro za njih sicer neprepričljive stranke, ki jo dojemajo kot manj slabo oz. kot

Levica, tako slovenska kot svetovna – vsaj tista »mainstream« levica –, je v resni idejni krizi in več ali manj ponuja le nekoliko socialno obrušene neoliberalne reforme v obliki varčevanja in krčenja (socialne) države.

manjšo grožnjo. Kot kaže je to Janša ugotovil še pravi čas in v politični napadih »naredil korak nazaj«.

In drugi razlog – dogajanje kaže, da je za stabilnost in normalno funkcioniranje političnega sistema še kako pomemben odnos med koalicijo in opozicijo, saj naš politični sistem, ki se zgolj zamenjavo »garniture« ne bo spremenil, očitno omogoča vsesplošno politično blokado.

Seveda je legitimna pravica vsake opozicije, da kritizira in s tem tudi nadzira oblast. Kdaj ta kritika postane nekonstruktivna in razdiralna, je v teoriji enostavno določiti – takrat, ko namen kritike ni dobrobit države, prebivalstva, ampak zgolj rušenje oblasti s ciljem čim prej in za vsako ceno pridobiti oblast in kolikor se le da veliko moč. Vprašanje, ali določeno delovanje uvrstiti med konstruktivno ali destruktivno, pa v praksi še zdaleč ni enostavno – vsako potezo lahko z malo domišljije, zavajanja ali tudi očit-

nega sprenevedanja prikažemo kot državotvorno. Kljub temu lahko zasledimo stališča, da je del opozicije pri svoji kritiki vlade sledil načelu »tem slabše za državo, tem slabše za vladu, tem boljše za nas«. Težko se je znebiti misli, da SDS – če se osredotočimo le na stranko, ki kane postati vodilna stranka prihodnje koalicije – mnogim reformam, potezam in predlogom nasprotuje in jih blokira (z obrazložitvijo, da se vlada ukrepov vedno loti na napačni strani) iz gole preračunljivosti – naredimo miselni preizkus: si je sploh mogoče zamisliti kak predlog vlade ali koalicije, ki bi ga javno podprla tudi SDS (ne da bi šlo za predlog, ki bi si ga lahko lastili)? Če vzamemo v obzir še stalno prakso histerizacije javnosti s pogrevanji, napihovanji in očitno tudi izmišljanjem afer, rušenje institucij pravne države z diskreditacijami in ignoriranjem dela organov države (neupoštevanje pravnomočnih sodb sodišča, izmikanje prevzemu

sklepa informacijske pooblaščenke) ali navduševanje nad novo avtoritarno podobo Madžarske, se lahko vprašamo, ne le ali lahko take prakse pričakujemo od novih oblastnikov (lahko pričakujemo, da bodo politični akterji svoje metode po prihodu na oblast zamenjali za bolj žlahtne?) ampak tudi ali bodo take prakse postale stalnica politične igre. Bodo koalicijske stranke ob verjetnem prehodu v opozicijo prevzele tudi metode sedanje opozicije? Vsekakor bodo pred zanimivo dilemo: ali uporabiti iste metode in igrati destruktivno vlogo – ob takem scenariju si lahko obetamo razmere, podobne sedanjim – ali igrati konstruktivno vlogo in omogočiti normalno delovanje prihodnje vlade – ob takem scenariju bi se seveda nasprotna stran potrdila kot uspešnejša, sposobnejša, skratka zmagovalna. No, pri prevzemu prakse blokiranja dela parlamentarnih komisij, ko se za pričo pokliče predsednika komisije in se ga tako izloči, ali pri pogrevanju afer svojih nasprotnikov stranke koalicije niso imele večjih pomislekov.

»Sodba ljudstva«

Morda bi na tem mestu morali več pričakovati od volivcev – da sami presoja o naravi in motivih ravnanja politikov in jih temu ustrezno nagradujejo na volitvah in referendumih. Misel je seveda utopična in to iz več razlogov. Na političnem parketu ni pravih alternativ, ki bi omogočale »nagajanje in kaznovanje« na podlagi uspešnosti in/ali poštenosti. Kaže, da lahko izberemo kvečjemu »manj slabe« – misel, da imamo državljani take politike, kot si jih zaslužimo, je tako le delno pravilna.

In še bolj pomembno – dogajanje zadnjega časa nas opominja na šibkost racionalne razprave in moči argumenta. Zdi se, da ne zmagujejo argumenti, ampak bombastično in populistično pihanje na čustva prebivalstva, za katerega dejstva niso preveč pomembna zadeva: »Upokojenci se bodo zaradi zakona o malem delu morali vrniti na delovna mesta«, »Zakon o malem delu je zoper mlade«, »Zakon o preprečevanju dela na črno bo razgradil družbeno tkivo in uničil solidarnost, saj si ljudje več ne bodo smeli pomagati ob trgatvah in kmečkih opravilih« ali »Za kopico referendumov je kriva vlada, ki prelaga odgovornost na volivce in ne opra-

vlja dela, za katerega jih plačujemo«. Razočaranje in odtujitev od politike zna pripeljati do vse večjega nezanimanja za politiko in javne zadeve (mladih politikov že sedaj večinoma ne zanima), do kvečjemu površnega spremljanja in poznavanja aktualnih družbeno-političnih zagat, kar pa so plodni pogoji za nadaljnjo demagoško družbeno histerizacijo.

Kriza leveice

Ko govorimo o dejavnikih, ki so pripeljali do današnje situacije in položaja slovenske »leveice«, se moramo ustaviti vsaj še pri enem dejavniku. Levice, tako slovenska kot svetovna – vsaj tista »mainstream« levice –, je v resni idejni krizi in več ali manj ponuja le nekoliko socialno obrušene neoliberalne reforme v obliki varčevanja in krčenja (socialne) države, medtem ko nima pravega odgovora za vse večjo družbeno razslojenost, naraščanje revščine tudi v zahodnem svetu, vse pogostejši pojav revnih zaposlenih ... Tako ni presenetljivo, da ljudje, ki so zgroženi nad omenjenimi pojavi, hkrati pa prestrašeni in travmatizirani ob soočanju z lastno negotovo ter neobetajočo prihodnostjo, zaveznika ne vidijo v levici, ampak v populistični desnici z enostavnimi in lahko razumljivimi »odgovori« na kompleksna vprašanja in v burkačih, tipa Karel Erjavec, ki se z odgovori in rešitvami niti posebej ne trudi.

In če se vrnemo na »zloglasno« pokojninsko reformo in problem nevzdržnih pokojninskih blagajn: nasprotniki reforme – od sindikatov, Desusa ali SDS-a – ne ponujajo alternative, ki bi zagotavljala vzdržnost pokojninske blagajne, so enostavno proti in »se sončijo« v ljudski nejevolji ob še enem od ukrepov, ki kmajjo blaginjo ljudi. Toda alternative so – možna bi bila tudi drugačna pokojninska reforma izven neoliberalnega »reda nujnosti« (o tem je bilo govora tudi na straneh revije, ki jo držite v rokah: Karolina Babič; *Pokojninska reforma brez reforme*; november 2010), ob katerih referendumsko blokado ne bi bila realna grožnja. Seveda pa ni pričakovati, da bi z njo prišla na plano desnica, Karel Erjavec ali »kvazi« levice – katere slovensko ime je Borut Pahor –, trdo vpeta v institucionalni okvir Evropske unije in v doktrine neoliberalnih gospodarskih institucij in združenj.

Edini, ki še lahko na naslednjih volitvah prepreči zmago SDS, je Janez Janša. V neslavni avanturi s ponarejanjem arhivskega gradiva in poskusom diskreditacije, je javnost zgolj spomnil na svoje destruktivno, makiavelistično plat.

Civilna družba med populosom in populizmom

»Ne poznam nobenega varnega mesta, kamor bi bilo možno shraniti najvišjo moč družbe kot med ljudi same. Prav tako menim, da v primeru, če mislimo, da ljudje sami niso dovolj razsvetljeni, da s to močjo odgovorno ravnajo, potem rešitev ni, da jim jo vzamemo, ampak da jih naučimo, kako z njo ravnati.« Thomas Jefferson

Samo Bohak, ilustracija Dejan Kralj

Medtem ko se politika počasi »vzpenja v nove globine«, narašča trend apatije in počasi se odpira prostor za novo kasto apolitičnih politikov, ki bodo v imenu ljudstva pometli z umazanijo visoke politike. Kot alternativa politiki se vedno pogosteje omenja civilna družba, ki naj bi z budnim očesom bedela nad politiko in jo po mnenju nekaterih celo zamenjala. Politika bi postala nepotrebna in vse njene zgoode in nezgode bi izginile skupaj z njo. V tej pravljici bi novi ljudski voditelji zaplesali kolo, se usedli pod lipo in umno s čistimi mislimi modrovali o prihodnosti Slovenije.

Kandidat: Keyser Soze

Dandanes pravljice niso več popularne, bolj razširjeni so filmi. V

skoraj še isti dan, kot so jih kriminalisti tja pripeljali. Nedolžni so, dokler se jim ne dokaže krivda, kar je lepo in prav, problem je pač v tem, da do procesa, v katerem bi se jim krivda lahko dokazala, sploh ne pride.

Nezmožnost politike, da bi se učinkovito soočila s korupcijo, vsaj v svojih vrstah, daje humus koreninam ljudskega besa, ki izhaja iz razočaranja in posledičnega prepričanja, da živimo v skorumpirani državi, kjer so vsi in vse pokvarjeno. Morda so takšne obtožbe lahko deloma točne, a za vzpon populizma je pomembno, da se kot skorumpirano ne dojema le to ali ono politično stranko, na koncu koncev lahko na novih volitvah vedno izberemo drugo, ampak da se politiko dojema

rečeno »civilno družbene« kulture, v kateri naj bi se civilno družbene pobude ustanovljale z jasnimi stališči, zahtevami in prizadevanjem za neko skupno dobro. Proces ustavljanja civilnih iniciativ, naj bi se začel, ko so bila izčrpana vsa pravna in druga legitimna sredstva, ki so v demokraciji na voljo.

Kar opisujem, predstavlja ideal, ki bi se mu civilna družba naj približevala. Pri tem gre za liberalno razumevanje civilne družbe s stališča aktivista oziroma zaskrbljenega državljanja. Takšna tradicija izhaja tudi iz civilnodružbenih gibanj osemdesetih let pri nas.

Dandanes problem ni le v tem, da bi se takšne pobude organizirale okrog napačnih ciljev. Npr. da ne

Malo delo, male pokojnine, majhni ljudje

Wilhelm Reich je v svojem »članku-bridgi« *Govor malemu človeku* vzneseno rohnal nad malim človekom, ki ne vidi preko svojega plota in ga skrbi, da je njegova trata lepo pokršena ali vsaj lepša od sosedove. Mali človek, ki benti nad nepravilnostjo in zatiranjem, a ko je pozvan, da naj se upre, s sklonjeno glavo pogleda v stran. Mali človek, ki s sočnimi besedami Tarasa Kermaunerja »namesto demokracije raje vzame klobaso«. Ljudje si načeloma sicer želijo pravičnosti, vendar njihovo motivacijo, biti dober človek, lahko hitro prerase želja po luksuzu ali strah pred izgubo službe, ki bi lahko ogrozila ali vsaj otežila njegovo eksistenco. Mali lju-

Največji trik, ki ga lahko izvede populistični politik, je, da ljudstvo prepriča, da dobra politika ne obstaja. Prvi koraki vsakega populista zato gredo v smer devalvacije politike kot take. Njegovo namero je toliko lažje izpeljati, če se politika v praksi dejansko komaj otepa korupcije.

filmu *Osumljenih pet* eden izmed glavnih igralcev izreče stavek, da je največji trik, ki ga je izvedel hudič, da je prepriča ljudi, da ne obstaja. Podobno bi lahko rekli, da je največji trik, ki ga lahko izvede populistični politik, da ljudstvo prepriča, da dobra politika ne obstaja. Prvi koraki vsakega populista gredo v smer devalvacije politike kot take. Njegovo namero je toliko lažje izpeljati, če se politika v praksi dejansko komaj otepa korupcije. V Sloveniji so številne afeze, resnične in namišljene, uspele ustvariti tak vtis.

Ko se kriza zažira v življenja malih ljudi, se njihov bes nad neuspešnim preganjanjem tajkunov in neuspešnimi poskusi nadzora kazi- no kapitalizma eksponentno veča. Osumljeni, če na sodišče sploh pridejo, se skrivajo pod plaščem svojih odvetnikov in s sodišča odkorakajo

kot inherentno skorumpirano in nevredno, da bi si poštene državljani z njo mazali roke. Takšen vtis dandanes vedno bolj prevladuje. Kot zveličavna rešitev se namesto umazane politike večkrat omenja neomadeževana civilna družba.

Gnile korenine

Civilna družba pa je na dobri poti, da postane prazni označevalec. Vsak, ki ima določen interes in ga želi doseči, hkrati pa ne želi izpasti kot umazani politik, lahko ustanovi civilno iniciativo in brez odgovornosti, izza obzidja nevtralne zaskrbljene javnosti, strelja puščice neargumentirane kritike na hram demokracije. Problem ni v tem, da država omogoča ustanovitev takšnih iniciativ, to mora omogočati vsaka država, ki si sme nadeti ime demokratična. Problem se nahaja v pomanjkanju politične oz. boljše

želimo, da ta (avto)cesta pelje skozi našo vas, ampak skozi sosednjo. In podobna zrcalna iniciativa na drugi strani brega. Obe strani si prizadevata za svoje interese in hkrati pozabljata, da avtocesta neke pač mora peljati. Gre za razumevanje civilne družbe kot polja boja, v katerem sme in (z)more vsak zastopati svoje parcialne interese. Pri tem se sme boriti z vsemi sredstvi, dodaten bonus pa predstavlja to, da mu za svoja dejanja ni potrebno nikomur odgovarjati. Vsak akter se tako po tistem naslanja na liberalno razumevanje civilne družbe, v njej pa deluje kot v Hobbesovem naravnem stanju, v katerem se ima vsak pravico boriti za svoj interes z vsemi sredstvi. A ni takšno razumevanje civilne družbe nevarno podobno politiki, ki bi se ji naj civilna družba zoperstavljala?

dje si torej niso povsem sami krivi za svojo majhnost. Država mora torej, če želi, da demokracija deluje, poskrbeti, da ljudje ne živijo v strahu, ki jim otepeva moralno občutljivost. Sledeč tej logiki bi si naj iskren demokratični politik prizadeval tudi za močno in živo civilno družbo, če že ne iz čisto altruističnih interesov pa vsaj, da poskrbi za svoj lasten položaj, saj v tekmi s populistami, ki se začne, ko standardi debate bliskovito padejo, enostavno ne more zmagati. Politik, ki ga orisujem, ni ne poosebljena vrlina, ne skorumpiran politikant, ampak povprečen posameznik, ki se trudi biti dober človek, čeprav mu to zaradi okoliščin politike vedno ne uspe. Če (v) demokraciji dopustimo, da standardi politike padejo pre nizko, se začneta bliž in beda populizma. V zmagi populizma na koncu vsi izgubimo.

Zadnji referendum o malem delu je bil vzorčni primer, kaj se zgodi, ko se nekaj srednje velikih ljudi zbere in prepriča malčke, da se je treba upreti velikim, saj jih veliki izkoriščajo in jim jemljejo kruh. Ne gre za to, kdo ima prav ali kakšna je situacija v resnici, o tem bi se dalo spisati več kot le članek, ampak za razumevanje političnega boja, v katerem se v imenu »biti proti« ustvari čudna koalicija voljnih (sindikati, študenti, nacionalisti, kvazi civilna družba). Na eni strani imamo

Cyber-fevdalizem ali nova renesansa?

Nedavno preminuli Samo Resnik, pomemben akter civilne družbe v osemdesetih, je prihodnost Slovenije, Evrope in morda tudi sveta videl v izbiri med cyber-fevdalizmom in novo renesanso. Poenostavljeno rečeno, nova renesansa zanj pomeni idejo, da je tehnologija danes dovolj razvita, da bi lahko prinesla večjo svobodo posamezniku in boljše življenje za družbo nasploh. Cyber-

no razporeditev sveta. Informacijska tehnologija, bolj natančno internet, je tisočem dolgočasnim izobraženim mladim ljudem omogočil, da iz svojega dolgčasa naredijo nekaj produktivnega.

Ob uspehih teh revolucij se je razpasla ideja, da je vse, kar potrebuje moderni mladi revolucionar Facebook in računalnik ali mobilni telefon. Revolucija iz virtualnega sveta direktno skoči v resničnost. Možnosti, ki jih odpirajo nove tehnologije, so vse-

potencialni diktator jo poskuša na vse načine omejiti. Internet je uporabno orodje, a sveta ne bodo rešile samo nove tehnološke igračke. Enako je s telefoni, ki so okno v svet, saj so le-ti lahko tudi okenca, skozi katera totalitarne vlade ali oglaševalci vdirajo v naše svetove.

Nekoč in danes

Danes se v zahodnem svetu ne borimo več proti diktatorjem, ampak za ohranitev tega, kar smo si v preteklosti priborili. Novodobni ak-

Civilna družba pa je na dobri poti, da postane prazni označevalec. Vsak, ki ima določen interes in ga želi doseči, hkrati pa ne želi izpasti kot umazani politik, lahko ustanovi civilno iniciativo in brez odgovornosti, izza obzidja nevtralne zaskrbljene javnosti, strelja puščice neargumentirane kritike na hram demokracije.

konglomerat interesov, na drugi strani praktično že tehnično vlado brez vizije in brez perspektive. Ko na referendumih ne odločamo več o referendumskih vprašanjih, ampak samo še o podpori vladi, se je smiselno vprašati, ali ni morda takšen šport malo predrag? Koliko že stane en referendum? 4 milijone evrov!

Izgovarjanje politike na težave vladanja v krizi velikim ljudem, kar bi naj dobri politiki bili, pač ne pristoji. Vladajoča politika, ki mestoma meji na »populizem z vladarskim obrazom«, ljudstvu postavlja čuden zgled za razumevanje le-te, ki ji sledijo najprej določeni politiki, nato pa tudi upravičeno besni ljudje. Populisti, novodobni sofisti, pa čakajo v ozadju, da v pravem trenutku skočijo na oder in s svojo točko očarajo apatično ljudstvo, ki je lačno sladkih besed iz ust nepokvarjeni novih obrazov.

fevdalizem pa predstavlja grozečo možnost temne prihodnosti, v kateri bo tehnologija uporabljena za nadzor in poneumljanje ljudi ter zlorabo moči. Verjetnost enega ali drugega scenarija prepuščam bralcu in odgovor bo podal čas, vendar je bistveno, da se zavedamo, da glavni element ni tehnologija sama, ampak je paradoksalno najpomembnejši element v tej verigi njen najšibkejši člen, zaskrbljeni državljani oz. drugače rečeno: civilna družba. Ravno zato je toliko bolj pomembno, da le-ta zraste iz zdravih korenin.

Facebook revolucije

Val revolucij, ki pretresajo arabski svet in na novo premetavajo karte na mednarodnem prizorišču, se pogosto povezuje z internetom. Razsežnosti teh sprememb sega preko nacionalnih meja teh držav, saj vplivajo tudi na novo geopolitič-

kakor številne, vendar se morajo digitalni avatarji za uspeh gibanja, slej ko prej srečati tudi na ulici. Steven Pinker v svojem predavanju lucidno razloži, zakaj je temu tako.

Recimo, da tako jaz in moj prijatelj sediva doma in razmišljava o tem, da se je treba diktatorja nujno znebiti. Vendar noben od naju ne more biti prepričan, da drugi misli enako. Lahko se sicer poveževa preko interneta in o najinih namerah debatirava, vendar je virtualni svet kljub vsemu še virtualen in dokler ne bova drug ob drugem, skupaj z ostalimi v množici stala na javnem mestu, npr. pred parlamentom ali na kakšnem trgu, ne bomo čisto prepričani, da smo istih misli. Ko pride do tega vedenja oz. zavedanja, takrat padajo vlade. Ravno zaradi tega je pravica do zbiranja na javnem mestu zapisana v vseh demokratičnih ustavah in vsak

tivist lahko s pridom uporablja moč, ki mu jih ponuja tehnologija, vendar lahko to tehnologijo za nadzor prav tako uporabijo vlade in različne korporacije. Demokracijo so si akterji v osemdesetih letih sicer izborili, a demokracija ni nikdar končan projekt, lahko bi rekli, da jo je celo težje ohraniti, kot si jo je priboriti. Če so bile bandere in pisala civilne družbe v svinčenih časih uperjena proti komunistični partiji, je moč danes veliko bolj raztresena, zato mora zaskrbljen državljan danes pri tem imeti v mislih tako populistične politike kot nesposobne politikante, tako premočno državo kot moč mednarodnih korporacij. Svet postaja vse bolj zapleten in prepleten, ena izmed nalog zaskrbljenega državljana pa je, da ga, preden se ga odloči spreminjati, poskuša razumeti.

Optimisti

Če morda vidite luč na koncu predora, pogledajte še enkrat. Najbrž je samo vlak, ki se vam približuje z veliko hitrostjo ...

Kdor vidi le to, kar želi videti, in sliši to, kar želi slišati, ne more pričakovati srečnega konca. Kljub temu marsikdo verjame, kar želi verjeti. Optimizem na povsem nerealni osnovi in tisti »bomo že kako« pri nas zadnje čase pogosto prevladuje nad razumnim ravnanjem. Kdor nenehno pozablja na dejstva in vzroke, mora vsekakor pričakovati neljube posledice. Račun za neodgovorno ali nespametno početje namreč zmeraj pride. Lahko se slepiš in plačilo za velike obresti odlagaš nekam v prihodnost, toda račun bo nekoč treba poravnati. Ne verjamete? Vprašajte predsednika vlade! Tudi Pahorjeve predhodnike in skorajšnje naslednike. Ali je mogoče v nedogled živeti od obljub in prozornih izgovorov? Ali se je krize (gospodarske, finančne, politične, družbene, krize vrednot ...) mogoče lotiti tako, da se vse stavi na reforme oziroma referendum?

Skratka: čeprav oblastna garnitura še tako rada seje optimizem in modruje o nujnosti priključitve na t.i. nemško francoski vlak, se ji očitno ne sanja, kako to v resnici doseči, kaj šele, da bi se znala učinkovito spopasti s krizo. Krizo, ki je na žalost veliko globlja in neprimerno daljnosežnejša, kot jo slikajo omenjeni gospodje, ki davkoplačevalcem že dolgo prodajajo predvsem svoje mesijanstvo in propagandne presežke. Ki razen političnega marketinga in prerivanja ob koritu očitno zmorejo ponuditi le kopico referendumov na temo strukturnih reform oziroma »levji boj« za vse tisto, kar nam bojda ne obeta portugalskega ali grškega scenarija. A če bo šlo tako naprej, utegnejo biti

tovrstni scenariji mala šala v primerjavi s tistim, kar čaka državo, ki že skoraj dvajset let zapravlja svoje razvojne potencialne in konkurenčne prednosti, se nespametno zadolžuje ter doma in na tujem samovšečno prodaja svojo zgodbo o uspehu. Posledice dolgoletnih napak so danes vsekakor lepo vidne. Kriza na celi črti in zaskrbljujoče stanje duha. Pot navzdol kamorkoli pogledaš, učinkovitih rešitev in razvojne vizije pa od nikoder. Politik(ant)i državljanom pridigajo o tem, kaj je odgovorno in državotvorno, sami pa delujejo prav v obratni smeri. Namesto da bi obstoječe težave reševali, ustvarjajo nove. Raje obračunavajo s preteklostjo, kot da bi se ukvarjali s sedanjostjo, prihodnost pa jih navadno zanima le toliko, kolikor jim utegne koristiti za njihove slepilne manevre. Res krasna vladajoča garnitura! Vse bolj zadolžene množice naj bi se zaradi krize odrekle svojim pravicam, zategnile pas in živele od upanja, medtem ko bi ta »elita«, ki razglaša, da ni v krizi, še naprej skrbela predvsem za svojo moč, denar in privilegije. Je potem še čudno, da ljudstvo ob takšnem trku z realnostjo izgublja (za)upanje in živce ter terja spremembe?

No, ima pa predsednik naše vrle vlade v nečem vendarle prav. Ljudje na referendumih res ne odločamo o njem, temveč o sebi. Jasno, njega v bližnji prihodnosti najbrž čaka štirikrat večja plača v eni izmed evropskih institucij, nas pa prav gotovo nove podražitve. Podražitve, s katerimi bomo ponovno plač(ev)ali za zablode in potegavščine vladajoče politike, za razbohotevno in neučinkovito birokracijo ..., skratka za vse tisto, kar podjetju Republika Slovenija zagotavlja nove in nove afere, če že ne neizogibni bankrot ...

Kulturni mnogoboj

Boj gotovo poteka, ampak ali nismo priča poslednjim bitkam za projekt Evropske kulturne prestolnice 2012, je vprašljivo. V zmedu glede »eksplozije dogodkov« se opazovalcu zdi že skrb zbujajoče, s kakšno vztrajnostjo glavni protagonisti govorijo o uspehu projekta. Kaže, da je izgubljeni stik s kruto resničnostjo trenutno edini skupni imenovalec slovenskih politikov.

Mariborska mestna oblast še kar verjame, da bo s 1. januarjem 2012 čudežno stal novi večnamenski objekt MAKS, ki je v tem trenutku edina konkretna programska vsebina projekta. Ker ni znakov, da bi se Zemlja pričela počasneje vrteti in ker smo že v maju, je verjetnost, da bi MAKS pravočasno stal, skoraj nična. Težava je toliko večja, ker prireditve v okvirju kulturne prestolnice potrebujejo ustrezno prizorišče, ki ga pa še dolgo ne bo. Organizator poskuša nastalo godljo rešiti tako, da išče nadomestne prostore v industrijskih obratih. Čeprav je zamisel o oživitvi starih industrijskih obratov prisotna po vsej Evropi, se rešitev ponuja z vse premalo premisleka. Še zmeraj je takšno industrijsko halo treba preurediti tako, da bi sploh lahko gostila kulturne dogodke. Tukaj je vprašanje parkirišč, cestnih in drugih infrastrukturnih povezav. Nejasno je tudi, kako bodo preuredili notranjost teh prostorov, saj verjetno ne pričakujejo, da bodo gostje sedeli na tleh, orkestri pa igrali v neakustični dvorani. Četudi privzamemo, da ima organizator to vse v mislih in ustrezne rešitve že pripravljene, se v zadevi še zmeraj skriva past, saj se organizator še zmeraj ni dogovoril, ali bo industrijski obrat sploh lahko najel.

Organizator evropske kulturne prestolnice v Mariboru si

gotovo zasluži naše sočutje, ker je talec nevhvaležne gospodarske situacije in dnevnopolitike, a še to pogojno, saj so se kulturniki projekta lotili, kakor da je evropska kulturna prestolnica vaška veselica. Človek se ne more znebiti občutka, da mariborski kulturniki še nikdar niso pripravljali kulturnega dogodka takšnega obsega. Medsebojno obračunavanje s pestmi je že ponarodeli primer »kulturnega« obnašanja. Prejšnjo finančno direktorico so odstranili, ker ni poznala ločnice med svojim in bančnim računom javnega zavoda. Čeprav smo lahko za novo (upajmo boljšo) finančno direktorico hvaležni tudi programskemu direktorju kulturne prestolnice, njegov program kulturne prestolnice ni videti rožnato. Pravzaprav sploh »ni videti«, saj še ni zagledal luči sveta. Ob tem je zanimivo, kako je bil Maribor sploh izbran, ko še osem mesecev pred začetkom leta kulturne prestolnice nima programa. Drži sicer, da je mariborska gledališko-operna scena poznana tudi čez meje naše države, vendar lahko dvomimo, da si je prav sleherni umetnik rezerviral termin v letu 2012 samo za Maribor.

Med prireditve se želi sedaj vključiti tudi novi mariborski rektor, ki v Maribor vabi tibetanskega dalaj lamo. Kot velja za preostale prireditve mariborske kulturne prestolnice, tudi ta nima dodelanega finančnega načrta oz. opravljene analize smotnosti. Tudi ta projekt je še v povojih. Ker se celo univerza ne zaveda resnosti položaja, smo lahko upravičeno zaskrbljeni. Kulturni programi in projekti takšnega kova se namreč organizirajo nekaj let v naprej. No, saj imajo še nekaj časa, ker prizorišča še tako ni.

Kritični potencial mesta

Ali obstaja kaj takšnega kot kritični potencial naroda? Ali nekega kolektiva? Morebiti nekega mesta, mogoče Maribora?

Dr. Boris Vezjak

S kolegi iz društva Zofijini se že desetletje in več borim za to, da bi tak potencial zrasel – imenuje se kritično mišljenje (critical thinking). V njem vidimo pomembno dimenzijo aktivnega državljanstva, ki bi jo moral prakticirati vsak med nami, in hkrati pomembno podlago demokratičnih procedur. Tovrstno mišljenje kot forma argumentiranega in logičnega izpeljevanja misli seveda še zdaleč ni edino, ki relevantno opiše kritično zavest našega državljanskega ali privatnega ravnanja. Toda kaj je tisto, kar mu stopa na pot in ga omejuje, da ga ne moremo razviti do konca? Zelo različni faktorji. V nadaljevanju zapisa si bom zastavil vprašanje, v kakšni meri je razplet dogodkov okoli Evropske prestolnice kulture v Mariboru vplival na kritični potencial mestnih intelektualcev in umetnikov. Ob tem bom predpostavil, da je koncept kritičnosti zdravorazumsko dan in ga ne bom podrobneje obravnaval ali definiral.

Naj spomnim: na tem mestu v Katedri sem že podrobno pisal o treh pozicijah kulturnih ustvarjalcev v odnosu do Evropske prestolnice kulture v Mariboru. Večkrat smo lahko prebrali, da EPK dobesedno funkcionira kot podjetje, ki novači delavce. V prvo kategorijo sodijo tako imenovani pragmatiki – to so kulturniki, ki so se projektom EPK enostavno priključili, postali mezdni delavci in zato projekta kot »insiderji« ne morejo oziroma ne želijo kritizirati. V drugo sodijo subverzivci – ti so zelo redki, njihova nakana pa je bila izpeljati projekte, v katerih bi lahko do EPK zavzeli distanco, vendar bi za to prejeli denar. Takih je zelo malo, npr. Pekarnarji, a so še ti kasneje odstopili od svojih ciljev. V tretjo sodijo antagonisti, ki ne želijo imeti ničesar ne z EPK in seveda ne z denarjem. Lahko jih preštejemo na prste ene roke. Moja teza je zelo preprosta: če drži, da so se po nastopu projekta EPK vzpostavile tri formacije kulturnih producentov, ki so kot izobraženci v veliki meri nosilci kritičnega potenciala, kot ga mesto premore, in če je pretežna večina teh pragmatikov, je kritični potencial intelektualcev v mestu moral izjemno upasti. In sicer vsaj glede izrekanja v odnosu do dveh velikih sfer: same splošne refleksije o stanju kulture v mestu in lokalne politike, ki je speta s prvo. Skratka, če si tak potencial lahko predstavljamo kvantitativno, če bi torej obstajal izmerljiv »output«, bi takšen upad lahko tudi otipljivo izmerili.

EPK je, povedano dovolj plastično, lokalnim in manj lokalnim kulturnikom dejansko zavezal njihove kritične jezike, njihovo sposobnost in željo po javnih artikulacijah stališč. Verjetno ne nujno zgolj javnih. Nekateri med njimi so začeli kar odkrito govoriti o županovem briljantnem umu – kar bi jim sicer nikoli ne padlo na

pamet. Številnih nelogičnosti, neenakopravnosti v delitvi denarja, krivic in barabij ne vidijo več, pomembno se jim zdi »delati projekt«, ob tem pa je njihov kritični potencial padel celo tako nizko, da niso pripravljeni spregovoriti niti o nizkotnih mezdnih odnosih, v katere so padli in kjer zmanjkuje denarja za sodelavce. V takšnem humusu in tolikšnem močvirju se bodo verjetno lažje zaredile vse vrste kulturniških in političnih spak, a to jih ne moti.

Če je negativna eksternalija EPK zaradi masivne participacije prej omenjenih pragmatikov zdaj nenadoma prerasla v širok poraz kritike, si pogledajmo še, kaj se dogaja s produkcijo. Eno je namreč samozavezovanje jezikov, spet nekaj drugega pa je tako imenovana odgovorna kultura. So torej kulturni producenti zavezanih jezikov lahko odgovorni v tistem, kar pač počnejo? Je lahko na ta način opisan producent sploh dostojno oblikoval svoj proizvod? Prvič, odgovornost lahko izhaja samo iz neposrednega nanašanja umetnosti na realno družbeno in politično prakso, z njo mora biti v aktivnem medsebojnem odnosu. Vendar ta seveda še ne pomeni, da mora kulturnik institucionalni kontekst svojega delovanja prevzeti brez zadržka. Še huje, takšen odnos, torej med institucionalnimi pogoji, v katerih deluje, ter njegovo lastno proizvodnjo, bi moral več časa biti predmet njegovega aktivnega spraševanja. Čisto konkretno: moral bi biti reflektiran njegov odnos do institucionalnih okvirjev, ki jim pripada – umetniške in druge kulturne prakse se pač ne organizirajo kar same od sebe, temveč so mogoče rezultat natankoma političnih in ideoloških gabaritov, v katere so postavljene. Povedano drugače: kakšno vrednost sploh ima umetnost, ki je proizvedena v razmerah strogo determinirane kulturne politike, kakršno prinaša shema projekta EPK, ki pa je niti ne želimo kritizirati? Mar ni epekajevska kulturna produkcija, gledalo univerzalno, že zaradi izpričane zavezanosti jezika nekaj, kar generira kolonizirane oblike kulturnosti, ki so v svojem bistvu pohabljenе za kritično dimenzijo svojega obstoja, s tem pa ne morejo pretendirati na mesto odgovornih nosilcev? V tem oziru je situacija vendarle nekoliko drugačna, saj bi kdo lahko porekel, da je potemtakem sleherna s strani države ali lokalne skupnosti financirana kultura zavezanega jezika. Ne, EPK je tu vendarle specifičen, ker je enkrat in bolj kot ne mestni projekt.

Seveda bo zgornja trditev razumljena kot provokacija. Toda, če s čim, se tega izziva ne bo dalo zavreči z argumenti tipa »Tu smo in ker so nam dali denar, pač delamo projekte«.

EPK je, povedano dovolj plastično, lokalnim in manj lokalnim kulturnikom dejansko zavezal njihove kritične jezike, njihovo sposobnost in željo po javnih artikulacijah stališč. Verjetno ne nujno zgolj javnih. Nekateri med njimi so začeli kar odkrito govoriti o županovem briljantnem umu – kar bi jim sicer nikoli ne padlo na pamet.

Maribor: »Čudovito mesto!«

»O moj Maribor je tak fejst nor,
da srcu vse vrjame,
ko vino brčne pamet v rit,
ko se mu duša vžge.«

Zoran Predin

Samo Bohak, foto Karolina Bucka

Maribor, zeleno mesto na severovzhodu Slovenije. Mesto, ki ga zadnja leta bolj in bolj oblegajo turisti, hkrati pa iz njega bežijo mladi izobraženci in se vanj vračajo samo na dopust, za kar je Maribor, kot dokazujejo horde žurerskih Erasmus študentov, roko na srce, čudovita destinacija.

Zakaj Maribor preveva mrtvilo, ki ga tu in tam, za nekaj trenutkov iz spanja zbudi kakšen poskus nadebudnih mladih, ki želijo preseči sivino mariborskega vsakdana? Razlogi za to so različni. Ko sem po tem povprašal nekaj naključnih umetnikov, kulturnikov in intelektualcev, so odgovori segali od zgodovinske pogojenosti, industrijske preteklosti, pomanjkanja kritične mase in ne nazadnje ljudi v tem mestu.

Vprašanje, kaj je bilo prej, apatični ljudje ali okolje, ki je take ljudi ustvarilo, je podobno vprašanju o kuri in jajcu. Verjetno gre za negativno sinergijo obojega. V speče mesto prebujeni razumniki pač ne prihajajo radi, razen na dopust. Speče mesto pa tudi težko proizvede velike ume, ali pa ga ti slej ko prej, z bolj ali manj težkim srcem, zapustijo.

Veliki Drugi

Če bi vprašanje o tem, kaj je narobe z Mariborom, zastavil povprečnemu Mariborčanu, bi verjetno dobil odgovor, da je Ljubljana tista, ki nam krade denar, ki nas namerno zavira in ki vzvišeno gleda na »mariborske kmetavze«. Ljubljana pa. so v očeh določenih Mariborčanov snobi ali žabarji, odvisno pač od izobrazbe, kulture in inteligenčnega kvocienta vprašanega.

Verjetno je v zagrenjenem odnosu do glavnega mesta kanček resnice, kar bi morda pokazala celo statistika, če bi se kdo lotil analize. Vendar se zdi, da odklonilen odnos, ki tako re-

V speče mesto prebujeni razumniki pač ne prihajajo radi, razen na dopust. Speče mesto pa tudi težko proizvede velike ume, ali pa ga ti slej ko prej, z bolj ali manj težkim srcem, zapustijo.

snične kot namišljene pomanjkljivosti papagajsko ponavlja, ni ravno produktivna drža. Kritičarstvo v imenu lokalpatriotizma ni samo neučinkovit, ampak tudi rahlo otročji maneuver. Če Mariborčani želimo dokazati, da smo na določenih področjih boljši od Ljubljane, lahko to storimo na dva načina. Lahko se trudimo prikazati Ljubljano kot slabšo od nas, ali pa sami postanemo boljši. Če nam to uspe kljub slabšim pogojem, v katerih smo se znašli, smo lahko na svoje dosežke še toliko bolj ponosni. Zdrava tekmovalnost med mestoma

prinaša napredek obema, primitivno komolčarstvo, ki se namesto na ravni konstruktivne debate odvija s pestmi na nogometnih tekmah, pa ne koristi nobenemu.

(Večno) vračanje enakega

V začetku sem omenil beg možganov kot problem, s katerim se sooča celotna Slovenija, Maribor še toliko bolj izrazito, saj je ena izmed pomembnih nalog tako občine kot Univerze, da ga poskušata preprečiti. Tako župan kot rektor obljubljata, da se bosta s tem problemom spopadla.

Nič ni narobe, če se mladi iz Maribora podamo v tujino za znanjem in izkušnjami, ki jih pozneje prinesemo nazaj domov in jih tukaj s pridom uporabimo. Visoko izobražene kadre mesto nujno potrebuje, vendar ostaja na mestu, da takšne kadre prepriča, da se je nazaj smiselno vrniti. Vsak mlad idealist, poln zanosa, najsi bo umetnik, intelektualec ali inženir, je morda pripravljen nekaj svojega časa investirati v prostovoljno delo ali projekte za dobrobit mesta, vendar tega ne (z)more početi v nedogled, saj se boja z mlini na veter slej ko prej naveliča. Če mu mesto ni (z)možno nuditi dovolj priložnosti, bo slej kot prej odšel, lokalpatriotizem pač ne plača računov.

Prestol kulture Evrope

Zadnji megalomanski projekt, ki bi naj Maribor postavil na zemljevid Evrope, je Evropska prestolnica kulture. Drzni projekt, ki poskuša presegati majhnost misli in zanetiti eksplozijo kulture. Nedvomno hvaljevredna ideja, a zdi se, da izvedba caplja za zasnovo. Moj namen ni iskanje krivca, to veliko uspešneje počnejo modrejši od mene. Smiselno pa se mi zdi zastaviti vprašanje, kaj bo eksploziji, o katerem govorijo vodje projekta, EPK pustila v Mariboru po letu 2012. Maji, astrologi in nekateri nadebudni znanstveniki nam orisujejo scenarije konca sveta. Če se izkaže, da bodo prevladali omejenost malih umov, politični interesi in nezmožnost kreativnih ljudi, da presežejo partikularne interese za skupno dobro, potem bo kulturna pokrajina zaradi praznih bilanc dobila apokaliptični pridih in z vidika kulture bo Maribor ostal mesto duhov. Morda pa se motim in se bo zgodil preboj ter bomo namesto eksodusa možganov priča vračanju visoko izobraženih izgubljenih sinov domov.

Odličnost čarobna rešitev?

Tema tega razmisleka se nanaša na osrednji dokument slovenskega šolstva, to je na *Belo knjigo 2011* in na eno izmed njenih vodil – odličnost. Cilj snovalcev Bele knjige je po besedah predsednika Nacionalne strokovne skupine za pripravo Bele knjige o vzgoji in izobraževanju dr. Janeza Kreka prav doseganje odličnosti na vseh področjih in uvrščanje v zgornjo tretjino razvitih držav (ko gre za merjenja znanj). Toda kako do te odličnosti?

Andrej Adam

V gimnazijskem izobraževanju je eden izmed ukrepov nivojski pouk v gimnazijah oziroma gimnazija dveh poti, kot se imenuje ta rešitev v širših strokovnih krogih. Kako je prišlo do razmer, ki zahtevajo rešitev, sem na teh straneh že pisal – seveda brez posebnega odmeva. Kratka ponovitev: V času, ko je bil minister za šolstvo dr. Gaber, so gimnazije dobile priložnost po povečanju vpisa. To se je zgodilo zlasti zaradi tega, ker so se ustanovile številne nove gimnazije (v manjših krajih, kjer jih pred tem ni bilo, ali na šolah, kjer do tedaj niso izvajali gimnazijskega programa in so v menedžerskem oziru sposobni ravnatelji to dosegli), nekatere gimnazije pa so se tudi občutno povečale. V nekem trenutku je bilo torej na gimnazijah nenadoma veliko prostih vpisnih mest. Hkrati so se dogajale družbene spremembe – potrošniški kapitalizem in ideologija naglega uspeha sta tudi pri nas dobila zagon, poleg tega pa smo – na področju demografije – dočakali generacije, ki so bile številčno bistveno manjše. Splet vseh teh okoliščin, ki se jih skoraj nihče ni lotil s kritičnim aparatom ali jih upošteval pri snovanju reform, so ustvarile tako imenovani šolski trg: gimnazije, če so hotele pridobiti učence in ohraniti delovna mesta za učitelje, so morale posegati po surovih tržnih prijemih, se (skratka) začeti obnašati tržno (se oglaševati, prodajati). Toda to ne pomeni, da je tržno blago postalo znanje (čeprav je deloma tudi), pomeni predvsem, da je tržno blago postala splošna matura (ki jo je dandanes mogoče opraviti celo tako, da nikoli niste videli gimnazije). Tudi zato je znanje, delno spremenjeno v tržno blago, doživelo usodo večine drugih vrst blaga: doletela ga je načrtovana kratkotrajnost: ni več toliko pomembno, koliko učenec zna (ali kako dolgo

Kaj pa mislite, kako bo – v opisani družbeni strukturi, ki je struktura duha povprečnega učitelja in učenca – učenec, ki se v skladu z uveljavljajočo se terminologijo uvršča v »elito« po sposobnostih, zrl na učenca, ki mu je učenje nemara španska vas?

nekaj zna), temveč kakšne so njegove ocene. Rečeno drugače, nivo znanja je začel padati. Večina sicer meni, da je nivo znanja začel padati zato, ker se je v gimnazije začelo vpisovati več kot 40 % celotne populacije oziroma dvakrat več kot pred vstopom gimnazije na trg izobraževanja. Mimogrede – čeprav se zdi teza verjetna – ne poznam prav nobene raziskave, ki bi jo potrdila (zaradi česar bi morali – prav v imenu odličnosti, za katero se sicer zavzemamo – takšno govorjenje označiti kot navadno ugibanje). A sprejmemo, da je teza verjetna in da zaradi povečanega vpisa v resnici tretjina gimnazijske populacije ne more slediti gimnazijskemu programu. Ali je rešitev iz tega stanja, ki je posledica prejšnjih nepremišljenih ukrepov, gimnazija dveh poti oziroma nivojski pouk, ki bo tistim, ki zmorejo več, ponudil več, ostalim pa osnovno raven (karkoli to že je)?

Sam menim, predvidevam, napovedujem, da se to ne bo zgodilo. Razlogov je več, a tukaj lahko predstavim samo enega. Gimnazija dveh poti skuša biti ukrep, ki bo popravil sedanje stanje in v gimnazije vrnil odličnost. Toda, spomnite se, sedanje stanje je nastalo prav v imenu odličnosti – npr. fino je imeti odlično izobraženo prebivalstvo ipd. Čeravno gre tukaj za dve različni pojmovanji odličnosti, je vseeno očitno, da sedanji ukrep poskuša samo popraviti, ne odpravi pa osnovnega vzroka, zaradi katerega so standardi znanja v gimnazijah padli – to je vzpostavitev gimnazijskega trga. Tudi če bo polovica gimnazijcev hodila po višji, »elitni« poti (ali ste pozorni na te izraze, ki jih reproducirajo mediji, kadar pišejo o teh zadevah), trg ostaja; gimnazije se bodo enako besno kot zadnja leta borile za učence; še več, ker je osnovni humus gimnazijskega izobraževanja postala

tekmovalnost, se bo novi ukrep cepil prav na to – tekmovalnost se bo (kolikor se še ni) razrasla tudi med učenci. Kaj pa mislite, kako bo – v opisani družbeni strukturi, ki je struktura duha povprečnega učitelja in učenca – učenec, ki se v skladu z uveljavljajočo se terminologijo uvršča v »elito« po sposobnostih, zrl na učenca, ki mu je učenje nemara španska vas? Ali bo še pripravljen razvijati lastnosti, kot so solidarnost, samoumevna skrb za tiste, ki potrebujejo več (časa, napora ...)? Ali pa bo pravičnost dojemal (v duhu neoliberalnega kanona) kot nekaj, kar je vezano izključno na zasluge, pri tem pa potlačil dejstvo, da je nadarjen ali da prihaja iz okolja, kjer je znanje cenjeno?

Kot rečeno, sam menim, da je nastanek negativnih trendov verjetnejši. Zakaj? Ker niso odpravljeni osnovni vzroki, ki jih s sedanjimi ukrepi skušamo popraviti.

»Na univerzi mora biti prisoten duh svobodnega razmišljanja in odprtega dialoga.«

Dr. Danijel Rebolj je redni profesor gradbene in prometne informatike na Fakulteti za gradbeništvo ter od 5. maja 2011 novi rektor Univerze v Mariboru. Tu želi uveljaviti ideje humanizma in svobode, akademske vrednote spoštovanja, iskrenosti, znanstvene kritičnosti, sodelovanja in razumevanja.

Aleš Kustec

Ste zagrizeni kolesar, karateist, ljubiteljski gledališki igralec in zadnje čase obiskovalec predavanj Zofijinih ljubimcev v Pekarni. Skratka netipičen novi rektor, v pozitivnem smislu seveda, kar že samo po sebi kaže, da je zapihal nov veter na mariborski univerzi. Boste ostali takšen tudi kot rektor? Oblast namreč večinoma kvari ljudi.

Iskreno povedano na takšni poziciji še nisem bil, zato težko rečem, kaj se mi bo zgodilo. Vendar se toliko že poznam, da ne bi pohodil ali spreminjal svojih načel zaradi neke pozicije. Potem bi mi to moralo res

pravim imenom in ne anonimno. Od takrat pa te spletne strani nisem več odprl. Tudi sicer priznam, da časopise slabo berem, zato si poskušam ustvariti sliko na drugačen način. Verjetno poznate igro, ko se prikaže en del slike, nato drugi del in tako naprej, pri tem pa je treba čim prej ugotoviti, kaj je na tej sliki. Mislim, da sem dober v tem, da si iz majhnega števila elementov ustvarim pravo sliko. To si štejem kot pozitivno lastnost, ker mi k sreči ni treba toliko vsega predelati, da bi si ustvaril dobro sliko.

Kar zadeva vpliv te spletne strani na izid volitev, dvomim, da je imela ve-

počasi odmrli, ker se take stvari dogajajo, kadar delovanje ni transparentno. Kadar ni odkrite komunikacije. Potem nekdo poskuša razkriti tiste skrite vzvode in spregovoriti o njih. Če takšnih vzvodov preprosto ni, potem običajno takšne spletne strani ostanejo samo še teoretikom zarote. Po drugi strani pa je dobro imeti neki forum, kjer je možna diskusija. Sam bi si ga edino želel v odkriti obliki in ne anonimno. Ta anonimnost je precej tudi posledica strahu, ki je pri nekaterih verjetno upravičen. Mnogi so imeli slabe izkušnje z odkritostjo in so dobili po nosu, nekateri so mo-

sikdaj izkoriščena v stilu deli in vladaj. Lažje je vladati, če najprej ustvariš več polov. Sam bi si želel sodelovanja brez delitev. Seveda se bodo dogajala nasprotovanja, vendar naj bodo argumentirana. Pomembno je, da se o predlogih diskutira konstruktivno ter da iščemo najboljšo pot. Noben posameznik ni nezmotljiv. Verjamem v modrost skupnosti. Samo treba jo je izvesti iz te skupnosti in ne biti najbolj pameten.

Nekatera nasprotovanja ste že izkusili, npr. predlog spremembe statuta, ki bi omogočil vašo lažjo razrešitev in težjo razrešitev dose-

Sam bi si želel sodelovanja brez delitev. Seveda se bodo dogajala nasprotovanja, vendar naj bodo argumentirana. Pomembno je, da se o predlogih diskutira konstruktivno ter da iščemo najboljšo pot. Noben posameznik ni nezmotljiv. Verjamem v modrost skupnosti. Samo treba jo je izvesti iz te skupnosti in ne biti najbolj pameten.

hudo stopiti v glavo. Poleg tega bi se to v zadnjih mesecih malo že videlo (smeh), če taka nevarnost obstaja. Tako da se še vedno mislim s kolesom voziti v službo.

Izidi volitev za novega rektorja so vsekakor bili tesni. Pomembno vlogo je odigral tudi spletni portal www.uni-mb.org, kjer so ljudje predvsem kritizirali prejšnjo univerzitetno oblast in objavljali različne obremenilne dokumente. Temu spletnemu portalu bi lahko rekli tudi Wikileaks Univerze v Mariboru. Kako pomembno vlogo je po vašem odigral ta portal?

Najprej mislim, da je ta portal nastal zaradi nezadovoljstva določenega števila ljudi na univerzi. Očitno so nekateri izmed njih imeli tudi dostop do dokumentov. Tako so poskušali vzpostaviti kritični dialog z vodstvom. Moram pa priznati, da sam ne berem veliko te spletne strani. Dvakrat sem jo odprl pred meseci in takrat tudi odgovoril na eno objavo, seveda s

lik vpliv. Zagotovo je komu tudi odprla oči in povzročila, da je začel bolj kritično razmišljati. Vem, da se kar precej ljudi na univerzi pravzaprav ne zanima za univerzitetno politiko. Mnogi študentje sploh ne vedo, kdo je rektor. Sam mislim, da je prav, da se ljudje zavedamo svojega okolja, da ga kritično opazujemo, ne pa da se usmerimo ozko v neko dejavnost in nas drugo ne briga. Vsi smo del te skupnosti. Na univerzi je zelo pomembno, da akademska skupnost deluje budno.

Hkrati pa ta portal služi tudi za obračunavanje različnih akterjev, tudi profesorjev, večinoma anonimno, kot se je nazadnje zgodilo pri volitvah za dekana na filozofski fakulteti. Kako izboljšati odnose med ljudmi na fakultetah in univerzi, ki očitno niso takšni, kot bi morali biti?

Komunikacijski kanal obstaja in očitno ga bodo nekateri uporabljali še naprej. Moja napoved sicer je, da bo

rali celo odstopiti. Ta strah je treba prezračiti iz univerzitetnih prostorov. Če nam uspe narediti te korake, bo tudi diskusija lahko postala odkrita. Zgled pa definitivno najbolj spreminja vzorce.

Na volitvah ste vi predstavljali spremembe, vaš protikandidat v drugem krogu pa naj bi predstavljal kontinuiteto. Vas skrbi, da del glasov za vas dejansko ni bil za vas, ampak proti prejšnji univerzitetni oblasti, ljudje so namreč lahko hitro razočarani? Hkrati pa me zanima, kako boste zedinili akademsko skupnost, ki je nekoliko razklana, da se ne bo delila na tiste za vas in proti vam.

Mislim, da se to da preseči z odkritim, nesebičnim delovanjem, kolikor je pač mogoče. Do neke mere namreč tudi vsi delamo zase, kar seveda ni narobe. Smo materialna bitja in moramo zase tudi poskrbeti. Vendar obstaja meja med tem in grabežljivostjo, pohlepom. Ta razklanost je bila mar-

danjega glavnega tajnika Univerze v Mariboru. Tega je senat sprejel, vendar še ni bil obravnavan na Upravnem odboru Univerze v Mariboru. Kako ste to doživeli?

To me malce skrbi. Predvsem nekritičnost senata. Upal bi si celo reči neodgovornost senata. Ne vem, kako skrbno so senatorji prebrali te spremembe. Njihova lahkotnost sprejemanja teh predlogov pa je skrb zbujajoča. Po drugi strani pa je to posledica dosedanjega načina delovanja, ki je izhajal iz tega, da tako ali tako ni mogoče nič narediti. To je slabo. Večinski volilni stroj je slaba stvar. Vedno bo namreč sprejemal tisto, kar si neki posameznik ali ožja skupina zamisli. Posameznik pa nikoli ni nezmotljiv. Sam želim odprto in konstruktivno delovanje senata, saj nameravam na senatu odpreti diskusije, ki zadevajo strategije razvoja univerze, o tem se je treba pogovarjati, kot tudi o poslanstvu univerze, odnosu univerze z državo, ministr-

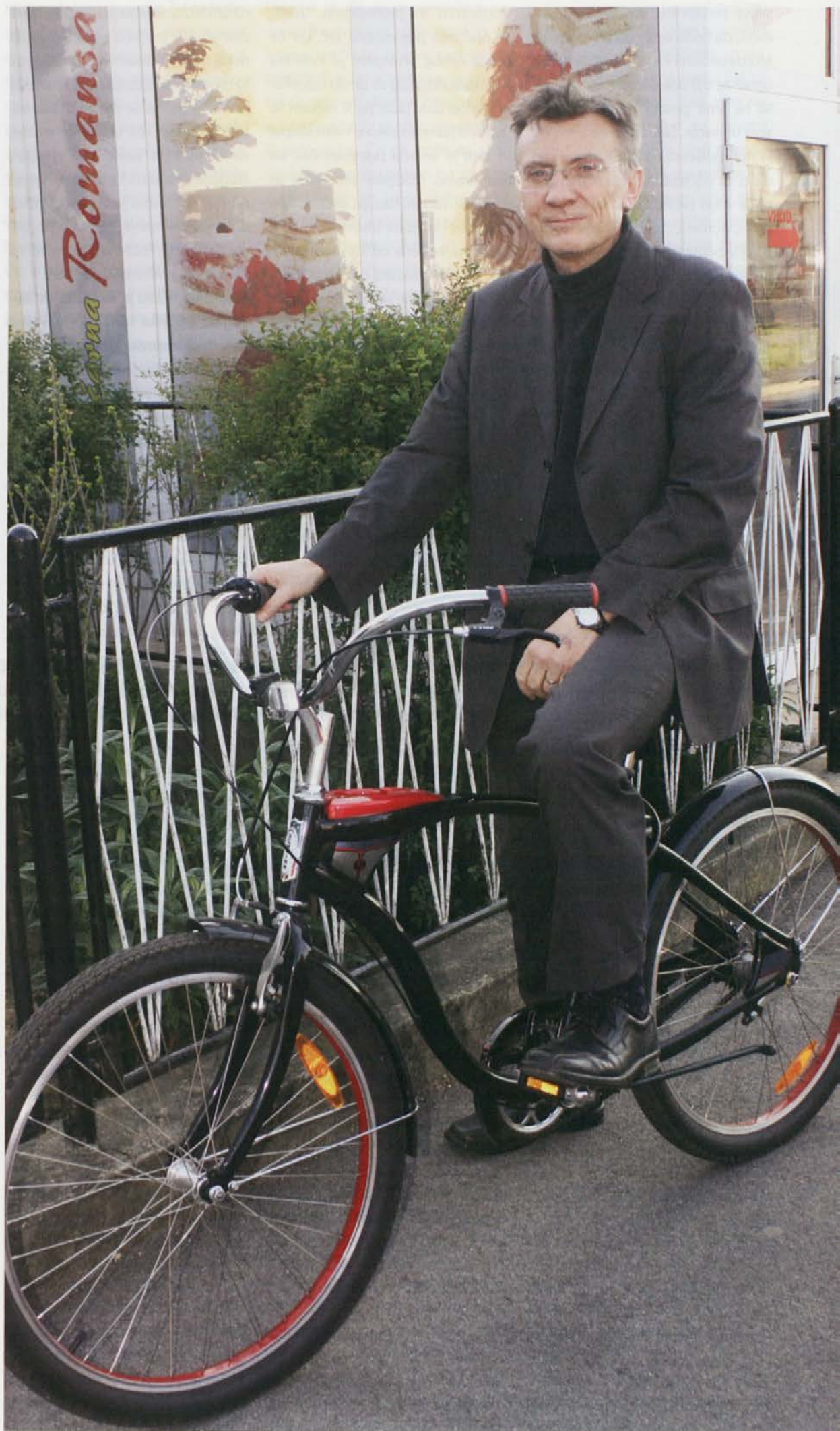
stvom, Nacionalno agencijo za kakovost v visokem šolstvu in drugimi univerzami. To so teme za senat.

Ravno pri predlogu vašega glavnega tajnika se krešejo mnenja. Nekateri, med njimi tudi dekani, so nezadovoljni z vašim izborom. Zakaj ste izbrali gospoda Marna? Slišal sem komentar, da predstavlja vaše nasprotje.

To je kar res. Midva sva si po značaju zelo različna, sva si pa edina v tem, da vidiva v univerzi plemenito institucijo z zelo plemenitim poslanstvom in jo zato oba jemljeva zelo resno. Oba imava tudi izkušnjo zelo dobre univerze. Jure Marn je delal doktorat na kalifornijski univerzi, sam pa sem bil gostujoči profesor na Univerzi Stanford. Daleč od tega, da bi povelečeval ameriške univerze, vendar je treba priznati, da je kar nekaj najboljših univerz tam, pa tudi nekaj najslabših, da bo slika celovita. Ko sva se pogovarjala o vrednotah, o tem, da je treba to univerzitetno ladjo preokreniti na njeno pravo poslanstvo, da se neha ukvarjati z ustanavljanjem in delovanjem raznih d.o.o., sva se hitro strinjala. Seveda je dobro in prav, da univerza pomaga mladim podjetnim diplomantom in doktorandom, da ustanovijo svoja podjetja. V načrtu imamo tudi znanstvenotehnološki park, ki bo k temu pomembno pripomogel. Vendar je to nekaj povsem drugega, kot sedanji »uni d.o.o.«. Skratka Jure Marn si predvsem želi biti profesor na dobri univerzi tako kot jaz. Njegov cilj sploh ni ostati glavni tajnik za vse večne čase. Poleg tega vem, da je zelo sposoben. Ima seveda tudi svoje muhe, kdo jih pa nima. Ampak te vzamem na račun njegovih kvalitete, ki pa bodo zelo potrebne, saj bo treba odpraviti posledice vseh teh d.o.o. in mreže z monopoli, ki strašansko obremenjujejo univerzo. To univerzo ogromno stane.

Eden izmed vaših glavnih očitkov prejšnjemu vodstvu so bili ravno te univerzitetne d.o.o., da je univerza zaradi njih pozabila na svoje poslanstvo in se šla »biznis«. Kakšna je sedaj situacija s temi podjetji?

Danes (intervju je potekal 21. 4.) je bilo objavljeno, da je šlo Uni gostinstvo v stečaj, saj ima precejšnje terjatve, nekaj čez dva milijona evrov. Hkrati so te univerzitetne d.o.o. močno med

seboj prepletene, kar verjetno pomeni, da bodo sedaj padale domine. Morda začetna ideja ni bila slaba, da univerza trži določene stvari, vendar to ne sme postati pomembno bistvo univerze. Sam ne verjamem, da je npr. smiselno na univerzi narediti d.o.o. za čiščenje. Ker d.o.o. pomeni, da je v igri profit. Če pa se bo delal profit, pomeni, da bo čiščenje drago. Torej je boljše na univerzi imeti dobro organizirano službo za čiščenje, ki bo seveda delovala neprofitno in racionalno glede na stroške. Če pa gre za stvari, ki se občasno potrebujejo, potem pa seveda ni smiselno imeti svoje službe za to, ampak se v tem primeru najame podjetje za določene storitve, ko se jih pač potrebuje. Ni nobene potrebe, da bi se lastniško tukaj vpletala univerza. Smiselno je biti lastniško prisoten v inovativnih spin-off podjetjih, kjer univerza dejansko nekaj vloži in prisluženi delež obdrži v podjetju. Recimo, da bo vsako deseto takšno podjetje uspelo in bo univerza od tega imela korist. Vendar

študentom in profesorjem. Urniki so npr. zelo pomembna reč, ker če nimaš dovolj prostorov, je kvaliteta zagotovo nižja, saj so urniki razcefrani čez cel dan. Sicer pa si moram še ustvariti jasnejšo sliko o vsem skupaj in zato je seveda potreben čas, da analiziramo študijske programe in možnosti racionalizacije. Vsekakor pa je dobro, da višina sredstev po novi uredbi ni odvisna od števila študentov, saj se je izkazalo, da težnja k čim večjemu vpisu ne vpliva dobro na kakovost izvajanja programov.

Omenjali ste znanstvenotehnoški park, ki naj bi po vaših načrtih zrasel v »garažah«. Malo za šalo malo za res, bo Maribor glede na to, da so mnoga računalniška podjetja tudi začela v garažah, postal nova silicijeva dolina?

Jaz resno jemljem to vprašanje. Sam bi bolj neresno jemal tiste megalomanske projekte v zvezi s tehnološkim parkom, ki so bili predstavljeni v preteklosti. V teh časih preprosto ni mogoče narediti projekta za 20 mili-

na univerzo, se pravi, da iščemo novo znanje, da s študenti radi odkrivamo nekaj novega, potem nas pravzaprav to motivira, da iščemo boljše metode poučevanja, da se trudimo študentom prenesti res aktualno znanje, da se trudimo vsako leto izboljšati študijski program. Lestvica in kje se na njej nahajamo je zgolj posledica dobrega delovanja. Ne sme pa biti naš glavni cilj. Pozornost mora biti na osnovnem poslanstvu univerze.

V zadnjem času je že skorajda obveljala politika fakulteta v vsako vas. Tudi nekatere fakultete Univerze v Mariboru so nastale zunaj Maribora. Univerza s svojimi fakultetami na neki način spada v urbano okolje. Poleg tega je tudi dobro, da fakultete niso preveč razpršene. Kaj menite o tem?

Strinjam se s tem, da je najboljše, če je univerza do neke mere koncentrirana, ker se potem ustvarja sinergija, kar je zelo pomembno. Univerze, ki so organizirane kot kampus, se pravi, da so prostorsko povezane, so

Vi univerzo metaforično enačite z življenjem, ker je smisel obojega spoznavanje. Vendar se velikokrat zdi, da se univerza obnaša kot vzvišena aristokratska gospa, ki je nad življenjem. Kako univerzo narediti bolj življenjsko?

Se strinjam, marsikje je to mogoče doživeti. V takih primerih univerza res bolj spominja na fevdalni sistem. Ampak prava univerza se ne bo tako obnašala. Na vsaki univerzi vedno obstajajo težnje po graščinah in fevdih, vendar mora biti akademska skupnost kot celota sposobna to prepoznati in se na to kritično odzvati. Tovrstni elitizem na univerze ne sodi.

Kako pa vidite avtonomnost univerze? Koliko je univerza danes še avtonomna, tukaj se predvsem poudarja diktat gospodarstva?

Mislim, da je to stvar perspektive. Po eni strani morda del gospodarstva res vidi univerzo kot svoj servis, ki naj posreduje izdelane diplomante, da jih bodo čim prej zaposlili. To je model univerze kot tovarne diplomantov.

Garažni oziroma evlucijski pristop je dosti bolj smiseln, stabilen in realen. Zato začnemo z manjšimi projekti, ki zaživijo in potrdijo zaupanje v tak način delovanja ter zaradi svojih dobrih rezultatov pritegnejo še druga inovativna podjetja, spodbudijo akademsko okolje za udejanjanje svojih idej, pritegnejo mladino v študij.

bo ta denar vložila v svojo primarno dejavnost, ne pa da bi z njim verižila naprej s podjetji.

Nova uredba o financiranju univerz naj bi Univerzi v Mariboru dodelila še manj sredstev kot do sedaj. Je univerza torej primorana iskati dodatni finančni vir poleg državnega financiranja?

Nova uredba univerzi ne daje manj sredstev, temveč enaka sredstva kot lani, povečana za inflacijo in sredstva za nekatere nove programe. Nanaša se na prve in drugostopenjske redne študijske programe. Mislim, da je treba izvajati te programe v okviru razpoložljivih sredstev oziroma državi jasno povedati, če ta sredstva niso zadostna. Trenutno se kaže, da niso, kar pa ni nič novega. Ali lahko najdemo rezerve znotraj univerze? Na določenih študijskih programih zagotovo. Na določenih fakultetah pa ni več rezerv, ker so že racionalizirali svoje delovanje. Hkrati so te notranje rezerve vprašljiva reč, ker je težko z manj denarja izvesti vse. Raje bomo potem ta denar porabili za to, da bomo kvalitetno izpeljali programe ter da bomo zagotovili boljše razmere

jonov evrov in potem čakati, da bo ta denar padel z neba, ker ga preprosto ni. Garažni oziroma evlucijski pristop je dosti bolj smiseln, stabilen in realen. Zato začnemo z manjšimi projekti, ki zaživijo in potrdijo zaupanje v tak način delovanja ter zaradi svojih dobrih rezultatov pritegnejo še druga inovativna podjetja, spodbudijo akademsko okolje za udejanjanje svojih idej, pritegnejo mladino v študij. Mi si želimo predvsem študente, ki bodo motivirani, ne pa čim več študentov. Študenti si morajo želeli znanje, ki se jim ponuja. Po drugi strani pa morajo profesorji znati in želeli znanje na pravi način prenašati študentom oziroma, še bolje, ga skupaj z njimi iskati.

Med Ljubljano in Mariborom na mnogih področjih vlada rivalstvo. Kaj pa med obema univerzama? Želi mariborska univerza postati večja univerza kot ljubljanska?

Zame zagotovo ni cilj biti največji. Če že, potem biti najboljši. Ampak tudi to ni moj cilj. Moj cilj je preprosto biti dober. Vse te lestvice in merjenja nam pravzaprav jemljejo energijo. Če radi počnemo tisto, zaradi česar smo prišli

po mojih izkušnjah bolj učinkovite in imajo boljše vzdušje. Tudi ko stopiš iz fakultete, si še vedno znotraj univerzitetne aure. Kar pa zadeva prisotnost univerze v drugih krajih, pa je seveda to zelo odvisno od kraja in namena. Pri tem je pomembno sodelovanje lokalne skupnosti in univerze. Če obstaja interes na obeh straneh, potem mislim, da ni nič narobe, če obstaja neki dislociran oddelk v takem kraju. Seveda mora biti to vzdržno in smiselno. So pa seveda ti študentje prikrajšani, ker ne doživijo vtisa univerze in akademskega duha, ki preveva kampus. Zato je eden mojih ciljev tudi bolj sistematičen prostorski razvoj univerze, ki bi ustvarjala take kampuse. Okrog filozofske in pedagoške fakultete že obstaja neke vrste kampus. V mestu pa smo precej razpršeni. Zato je zelo zanimiv objekt umetnostne galerije, ki bi ga univerza v dogovoru z mestom odkupila. Tukaj bi našla svoj dom arhitektura in tudi umetnost. Skupaj s tehničnimi fakultetami, univerzitetno knjižnico in rektoratom bi tukaj lahko nastal nov univerzitetni otok.

Univerza to ne sme biti. Po drugi strani nekateri spet vidijo univerzo kot nezmotljivo. To bi bil model univerze kot urada za resnico. Tudi to ni pravi model. Na univerzi mora preprosto biti prisoten duh svobodnega razmišljanja in odprtega dialoga. To so vedno bile vrednote univerze. Ko si prišel na univerzo, si vedel, da lahko poveš svoje mnenje ter da se lahko ukvarjaš z raziskovanjem tistega, kar je burilo tvoj radovedni duh. Univerza je tisti kraj, ki ti omogoča, da to počneš, in seveda da to prenašaš na kogar koli, ki te želi poslušati. Tukaj pa je pomembna tudi avtonomija študentov. Študenti so pri tistih profesorjih, ki jim želijo prisluhniti. Seveda je tak ideal težko postaviti. Po eni strani se zahteva pri diplomantih določenega študija, še posebej tehničnih ved, aktualno in uporabno znanje, ki omogoča delodajalcu, da ga lahko zaposlijo. Po drugi strani pa univerza vendarle mora dati diplomantu tudi širino, ki je danes bolj potrebna kot kadarkoli. Človeštvo je v krizi in ozkoglednost krizo samo še pogloblja. Kdo, če ne univerza, lahko da to širino? Tako bi se študenti tehnike seznanili tudi s

predmeti, kot sta etika in filozofija, ki rezultate dela tehnike pogledata v širši luči. Pri še tako fantastični tehniški ideji je pri njeni implementaciji treba razmisliti o njenem vplivu na družbo in okolje. Široko razmišljajoče diplomante družba bolj potrebuje kot pa ozko razmišljajoče strokovnjake.

Danes večinoma prevladuje enostransko znanje, ne pa neko celostno znanje, ki bi vključevalo tudi moralno komponento, kar nas je navsezadnje tudi pripeljalo v krizo.

Einstein je zelo lepo povedal, da kompleksnega problema ne moremo učinkovito rešiti na isti ravni, kot je nastal, ampak na ravni višje. Torej inovativno, zunaj škatle bi lahko tudi rekli.

Glede uporabnosti znanja za gospodarstvo, kar se upošteva pri sofinanciranju podiplomskega študija, sta humanistika in umetnost seveda v veliko slabšem položaju kot naravoslovje in tehnične vede. Vi zanimivo načrtujete akademijo za umetnost.

Mislim, da je to stereotip. Žal pa je danes vse preveč ozkosti. Ampak spet ne samo na primeru tehnike, tudi druga področja se ožijo in specializirajo. Mislim, da to ni dobro. Seveda je prav, da si na nekem področju ekspert, vendar ni smisel, da bi bil fokusiran zgolj na to. Meni se zdi življenje samo po sebi zelo zanimiva stvar, ki jo velja raziskovati. Kako si pri tem služiš kruh, pa je seveda drugo vprašanje.

Če preideva na študij, eden izmed problemov kvalitete študija je tudi velik vpis in pomanjkanje selekcije?

Mislim, da ni tako pomembno samo število študentov. Bolj se mi zdi pomembno, da se na določen študijski program vpišejo tisti dijaki, ki jih ta program privlači in so ga sposobni absolvirati. Dejstva so žal drugačna. Vse več je takšnih, ki se vpisujejo na študijske programe zaradi trendov, priporočil, statusa ali pa preprosto ker niso vedeli, kaj bi drugega. To so slabi motivi. Druga stvar pa je, da se vpisujejo tudi taki, ki preprosto ni-

dejstvo je, da če je atmosfera na univerzi odprta in radovedna in je znanje vrednota, potem tudi posameznik, ki pride v takšno atmosfero, začne delovati skladno z njo. Njegovi vzorci vedenja se hitro spremenijo in prilagodijo. Če pa pride na »žurersko« univerzo, potem bo seveda žural. Okolje nas precej definira. Takšno žurersko vzdušje je podobno poznemu staremu Rimu in vodi v degeneracijo. Hkrati pa po petdesetih žurjih v tem več nekega zadovoljstva ni, je bolj ali manj le še postžurerska depresija. Po drugi strani nas kreativnost osrečuje. Ne poznam človeka, ki ga tisto, kar rad dela, ne bi osrečevalo. Lahko je to gradnja pasje ute ali pa rešitev zapletenega matematičnega problema. To so tista prava zadovoljstva. Potem je pa zadovoljstvo iti na pivo. Na več univerzah sem doživel zabave ob koncu semestra, ki so hkrati olajšanje, saj so študenti nekaj naredili in so si tisto zabavo pošteno zaslužili. Seveda, če gledaš od daleč in vidiš

je to!« Dosegel sem namreč svoj namen. Tisti profesorji, ki jim to uspeva in vidijo zadovoljne študente, so naj-srečnejši profesorji na svetu. Žal pa to ni večinski vzorec. Tudi zato ker v dosedanji atmosferi na univerzi to ni bilo poudarjeno. Tudi metode poučevanja so zelo pomembne. Če jaz ex katedra razlagam neko snov kot biblijo, ne morem pričakovati, da me bodo študenti poslušali. Tako so morda bili študenti sposobni poslušati pred tridesetimi leti. Danes v času totalne informacijske nasičenosti pa je to iluzorno pričakovati. Seveda to ne pomeni, da se med predavanji mora vse bliskati. Vendar je treba najti ustrezne načine. Po drugi strani pa staro kitajsko znanje pravi: »Povej mi, pa bom pozabil. Pokaži mi, pa si bom mogoče zapomnil. Vključi me, pa bom razumel.« To je to. Projektno delo, izhajati je treba iz problemov. Pokazati je treba celo sliko, ne pa iti v fragmente in z njimi težiti študentom, da to morajo usvojiti, ker je to najpomembnejša stvar na svetu.

Človeštvo je v krizi in ozkoglednost krizo samo še pogloblja. Kdo, če ne univerza, lahko da to širino? Pri še tako fantastični tehniški ideji je pri njeni implementaciji treba razmisliti o njenem vplivu na družbo in okolje. Široko razmišljajoče diplomante družba bolj potrebuje kot pa ozko razmišljajoče strokovnjake.

Mislim, da v kriznih časih ljudje bolj potrebujejo umetnost kot sicer.

Ampak ne zgolj za zabavo?

Umetnost še zdaleč ni zabava. Umetnost je odpiranje novih dimenzij oziroma je nova dimenzija sama po sebi. Daje nam tudi kritičen pogled iz drugih perspektiv na to, kar počnemo. Po drugi strani pa nam daje navdih, sproža intuicijo. Veliki misleci so zelo cenili umetnost ali pa so celo sami bili umetniki. To ni neka moja muha, da moram ustanoviti akademijo. To samo po sebi sploh ni moja ambicija. Ampak preprosto čutim, da je potrebno neko ravnotežje. Preveč tehnicistično naravnani svet je treba uravnovežiti z umetnostjo. Treba se je tudi spraševati o smislu življenja in našega obstoja ter posledično o smislu gospodarstva. Ni smisel gospodarstva, da rase.

Oziroma, da rase zaradi same rasti. Pozabljamo na smisel in osnovne namene. Univerza mora to na najrazličnejše načine poudarjati.

To je zelo zanimivo, ker sami prihajate iz tehničnih ved, pa vseeno premorete neko širino, kar je redkost, ali pa vendarle gre tukaj za stereotip?

so dorasli nekemu študiju. Pa to ne pomeni nujno, da niso inteligentni. Vendar če nekdo nima razvitega matematično-logičnega razmišljanja, bo imel pri tehniki ali matematiki težave. Zato bi bilo dobro uvesti pripravljane tečaje, kar so na nekaterih fakultetah že storili. Ti dijakom pomagajo premostiti morebitni primanjkljaj znanja. Hkrati pa jih pripravijo za zahtevnejše študijske predmete.

Zato mislim, da bi bilo dobro imeti sprejemne izpite. Vendar ne zato, da bi z njimi strašili dijake, ampak zato da bi dali dijaku občutek o zahtevnosti določenega študija. Tako bi lahko vsak sam pri sebi preveril, ali bo zmožen izbrani študij ali ne. To pa bi hkrati omogočilo univerzi, da ne zapravlja davkoplačevalskega denarja in vpisuje študente, za katere je očitno, da ne bodo zmogli študija, razen če ne bo univerza spustila kriterijev, kar pa je najslabše.

Zdi se, da je prevladal slogan, da biti študent pomeni, da se zabavaš. Z zabavo samo po sebi seveda ni nič narobe, problem pa je, če postane glavni motiv študenta. Kako izboljšati motivacijo študentov za študij?

samo zabavo, si rečeš, kakšna žurerska univerza. Tisto drugo, sedeti in študirati pa seveda ni videti tako privlačno. Ampak to je zgolj površno gledanje.

Motivacija študentov je seveda povezana tudi s kvalitetskimi predavanji, čemur pa veliko profesorjev žal ne namenja veliko pozornosti. Bi morali dati večji poudarek pedagoški funkciji; zdi se namreč, da večina profesorjev daje prednost raziskovalni funkciji?

Ne bi rekel. Če bi bilo to res, potem bi morali biti vsi ti profesorji fantastično dobri v raziskovanju, pa ni čisto tako. Kar nekaj jih sicer je zelo uspešnih na tem področju, ampak žal ne večina. Mislim, da je raziskovalno in pedagoško delo na univerzi treba združevati, kar je tudi mogoče. Malo težje morda na prvi stopnji v prvem letniku. S profesorji je podobna zgodba kot s študenti. Tudi pri njih je potrebna motivacija, iskriča radovednost, treba je imeti študente rad, biti navdušen nad tem, ko se jim odpirajo nova obzorja. To je čudovito. Meni je v največje zadovoljstvo, ko nekaj razložim, in potem slišim: »Aha, tako

Mnogi bi vas označili kot idealista. Kaj torej lahko stori posameznik za boljši svet oziroma v vašem primeru za boljšo univerzo?

Predvsem bi tukaj izpostavil pregovor: »Svet začni spreminjati pri sebi.« Človek je odgovoren samo za svoja dejanja. Jeziti se zaradi dejanj drugih, je najbolj nesmiselno zapravljanje energije. Odvisno je seveda, na kakšnem položaju je človek, in glede na to je vpliv njegovih dejanj večji ali manjši. Vpliv rektorja je seveda sorazmerno velik. Vso energijo nameram vložiti v to, da bom take vzorce, o katerih sem govoril, začel izžarevati v prostor, hkrati pa o tem diskutirati v senatu, na kolegiju dekanov, skratka povsod, kjer rektor deluje. Prepričan sem, da bomo postopoma, seveda ob pomoči prorektorjev, te vzorce tudi institucionalizirali tako, da jih bomo vgrajevali v študijske programe, seminarje, izpopolnjevanje profesorjev, znanstvenoraziskovalno delo, projekte. Seveda pa to ne more biti izvedeno kot dekret, ampak je pri tem potrebna predvsem lastna motivacija, dobro sodelovanje, usmerjenost v jasne skupne cilje, sinergija.

Socialno podjetništvo: korektiv in alternativa

7. marca 2011 je bil sprejet *Zakon o socialnem podjetništvu*, ki je nedvomno končno določil formalne okvire za zagotavljanje finančne podpore razvoju tovrstnega podjetništva. Hkrati pa se s tem zakonom žal sam koncept socialnega podjetništva zamejuje v okvire zgolj nekakšne korektivne politike, s čimer izgublja svoj potencial dejanske alternativne ekonomije.

Karolina Babič, ilustracija Dejan Kralj

Status socialnega podjetja

Zakon o socialnem podjetništvu določa, da bodo različne pravne osebe (društva, zavodi, ustanove, zadruga, gospodarske družbe ipd.) lahko dobile status socialnega podjetja oziroma okrajšavo so. p., če bodo ustrezale pogojem, ki jih določa ta zakon. Najprej je tu glavni pogoj nepridobitnosti, ki določa, kako se lahko razpolaga s presežki prihodkov nad odhodki v takem podjetju. Potem je tu seznam dejavnosti oziroma področij, ki štejejo za dejavnosti socialnega podjetništva: socialno varstvo, varstvo invalidov, znanost, raziskovanje, izobraževanje in vzgoja, mladinsko delo, varstvo in promocija zdravja, socialna vključenost, posredovanje zaposlitve ranljivim skupinam, ekološka proizvodnja hrane, ohranjanje narave in zaščita živali, obnovljivi viri energije in zelena ekonomija, socialni turizem, socialna in pravična trgovina, kulturna in naravna dediščina, rekreacija in socializacija, reševanje

kšni demokratični obliki glasovanja, širokega vključevanja vseh deležnikov v upravljanje, neodvisnost od državnih, lokalnih in političnih struktur ipd. Skratka, socialno podjetje ne bo neka nova oblika pravnega subjekta, temveč bo to status oziroma naziv, ki ga bodo lahko pridobili različni pravni subjekti, če bodo ustrezali predpisanim pogojem, na podlagi tega statusa pa bodo lahko črpali iz javnih sredstev, namenjenih spodbujanju razvoja socialnega podjetništva in zaposlovanju ranljivih skupin.

Ožji in širši pojem socialnega podjetništva

Ta zakon je vsekakor velika pridobitev, saj bo končno omogočil sistematičen razvoj novih načinov reševanja ekonomskih problemov, saj bo zagotavljal redna sredstva za ustanavljanje in ohranjanje tovrstnih podjetij in za zagotavljanje delovnih mest, ki niso vezana na tradicionalno profitno naravnano ekonomijo. Vendar pa moramo iz-

namenjena zagotavljanju delovnih mest za pripadnike ranljivih skupin ter za razvoj tistih dejavnosti, ki so tržno manj zanimiva, je seveda razumljivo, da so se pripravljavci zakona osredotočili na ta ožji pomen pojma. Socialno podjetništvo je s tega vidika neke vrste projekt aktivne politike zaposlovanja in projekt prenosa socialnega varstva in ekološke ekonomije na subvencionirano zasebno področje.

Vendar pa ne smemo pozabiti, da je socialno ali družbeno podjetništvo že zelo star koncept, ki je začel zoreti hkrati z razvojem zgodnjega kapitalizma v 19. stoletju. In njegovo bistvo se skozi dve stoletji praktično ni spremenilo. Šlo je za idejo podjetništva, ki je v vseh pogledih podobno tradicionalni ekonomiji, le s to razliko, da v tovrstnem podjetju ustvarjanje in delitev dobička med lastnike ni dopusten cilj delovanja. Kadar torej govorimo o socialnem podjetništvu v najširšem smislu, imamo v mislih zgolj ta en sam po-

javnih politik, ki poskušajo krpiti luknje v družbi, ki jih povzroča brezbrizna klasična profitna ekonomija. Takšna socialna podjetja zato ne predstavljajo alternative klasičnim podjetjem, temveč predstavljajo neko pribežališče za tiste ljudi in tiste dejavnosti, ki jih klasična ekonomija zaradi premajhne storilnosti oziroma premajhne dobičkonosnosti zavrača. Kot alternativa se ne morejo vzpostaviti zato, ker v veliki meri ostajajo odvisna od javnih sredstev, ki pa se seveda napajajo iz klasične ekonomije.

Alternativa klasičnemu profitnemu podjetništvu

Šele z vzpostavljanjem socialnih podjetij, ki ne bodo delovala s pomočjo javnih sredstev, ampak bodo delovala kot klasična podjetja, a s to razliko, da bodo ves dobiček vračala nazaj v dejavnost, bomo lahko pričeli o socialnem podjetništvu razmišljati tudi kot o dejanski, obstoječi in delujoči alternativni klasičnemu profitnemu podjetništvu. Kot pri-

Dokler govorimo o socialnem podjetništvu v ožjem pomenu, kot naš novi Zakon o socialnem podjetništvu, tako dolgo socialno podjetništvo razumemo le kot korektivni mehanizem javnih politik, ki poskušajo krpiti luknje v družbi, ki jih povzroča brezbrizna klasična profitna ekonomija.

in zaščita, razvoj lokalnih skupnosti. Status socialnega podjetja bo lahko dobilo tudi podjetje, ki se ukvarja z drugimi dejavnostmi pod pogojem, da bo pretežno zaposlovalo ljudi iz ranljivih skupin, kamor se uvrščajo: invalidi, dolgotrajno brezposelni, iskalci prve zaposlitve, mladi osipniki iz šolskega sistema, starejši od 55 let, Romi, begunci, bivši kaznjenci, bivši odvisniki, brezdomci. Zakon kot pogoj določa tudi primerno pravno in upravljavsko strukturo podjetja, kar pomeni, da mora biti tako podjetje upravljano po neka-

postaviti, da zakon določa socialno podjetništvo zelo ozko in s tem sam koncept socialnega podjetništva skrči na nekakšen družbeni korektiv. Po tem zakonu se namreč socialno podjetništvo omejuje na področje, ki ga pogovorno pogosto imenujemo »socialno«, torej tisto »pomoči potrebno«, tisto, kar izpade iz sistema redne ekonomije, tisto izključeno ipd. Glede na to, da je bil zakon o socialnem podjetništvu pri nas sprejet predvsem zaradi zagotavljanja pravnih okvirov pri razdeljevanju javnih sredstev, ki so

goj: delitev dobička v takem podjetju ne obstaja, vsi presežki prihodkov nad odhodki se vračajo nazaj v dejavnost podjetja. To širšo definicijo socialnega podjetništva moramo ohraniti v mislih predvsem zato, ker samo ta širši pojem omogoča razmišljati o socialnem podjetništvu kot o alternativni klasičnemu profitnemu gospodarskemu sistemu. Dokler govorimo o socialnem podjetništvu v ožjem pomenu, kot naš novi Zakon o socialnem podjetništvu, tako dolgo socialno podjetništvo razumemo le kot korektivni mehanizem

mer navedimo, da tovrstna podjetja pri nas obstajajo že dlje časa, pretežno so to kmetijske zadruga. Le-te namreč ustrezajo pogoju vračanja vseh dobičkov nazaj v dejavnost, pri čemer pa niso v principu odvisne od javnih sredstev, niti ne delujejo na tržno nezanimivih področjih niti v osnovi ne zaposlujejo ranljivih skupin s pomočjo subvencij. So povsem običajna tržno naravnana podjetja, ki ne delijo dobička med lastnike oziroma ustanovitelje. To je obstoječi model, ki priča o dejanski možnosti tovrstnih podjetij.

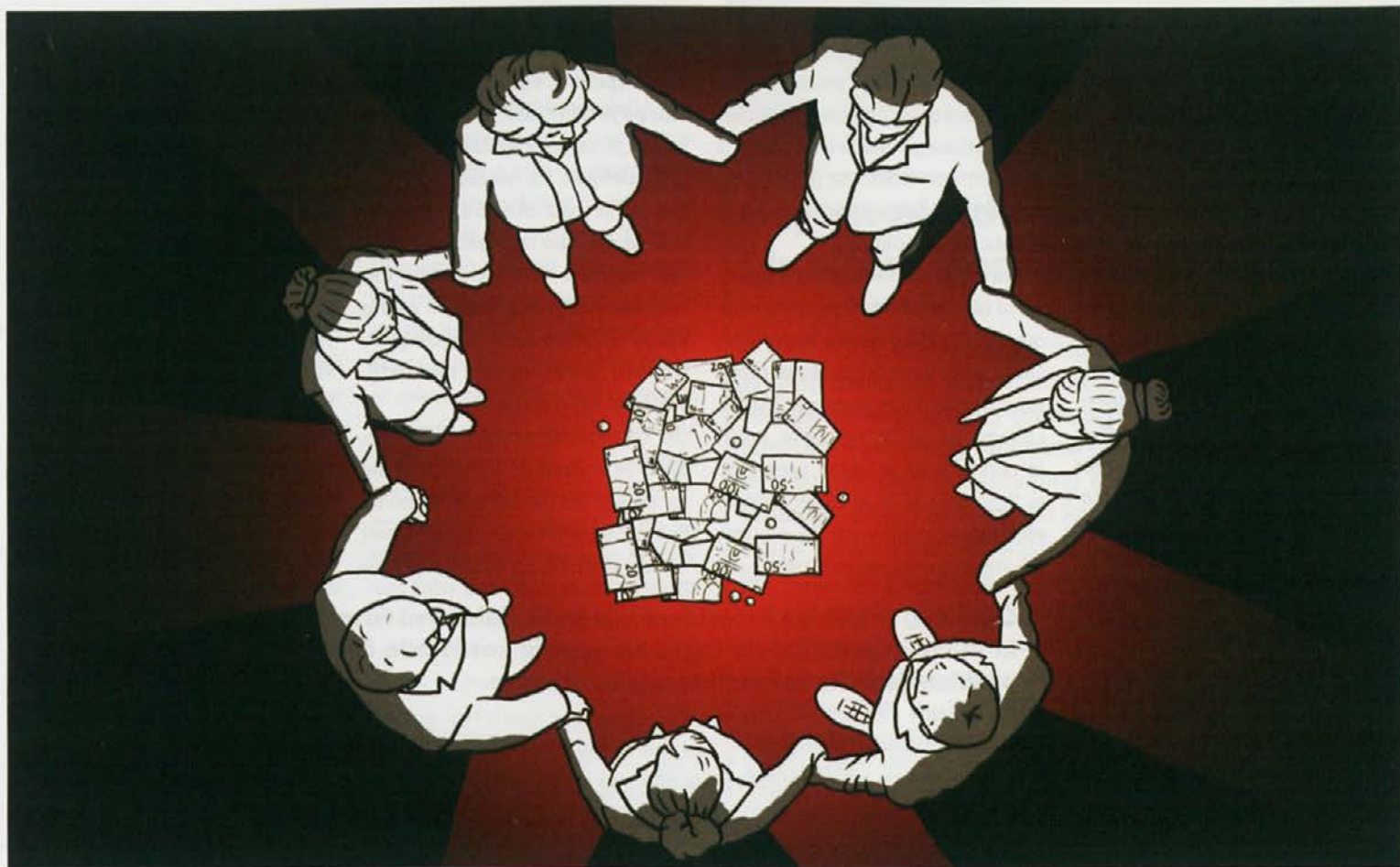
Čeprav smo lahko zelo zadovoljni, da se je pri nas končno sprejel Zakon o socialnem podjetništvu, ki bo omogočil razvoj tovrstnih podjetij in s tem zagotovil mnoga delovna mesta za pripadnike ranljivih skupin, hkrati pa spodbujal razvoj tistih dejavnosti, ki so za klasični trg manj zanimive, pa moramo vseeno ostati nekoliko nezadovoljni predvsem zato, da ne pozabimo na tisti potencial socialnega podjetništva, ki daleč presega njegovo zgolj korektivno

v kulturnih in civilno-iniciativnih društvih in zavodih. Ta sektor je namreč kronično kadrovsko podhranjen, saj pretežno temelji na prostovoljnem ali slabo plačanem honorarnem kadru. Vendar pa je usmeritev spodbud za zaposlovanje na ozko področje socialnega podjetništva omejila subvencije za zaposlovanje le na neprofitne organizacije, ki delujejo na področju tržnih dejavnosti. Če pogledamo definicijo socialnega podjetništva v zakonu: »Social-

Ostale dejavnosti, ki jih uvrščamo v t. i. tretji sektor, kamor poleg socialnega podjetništva sodijo pretežno kulturne, humanitarne, družbeno-iniciativne organizacije, NVO-ji ipd., torej tiste organizacije, ki ne morejo veliko svojih storitev oziroma produktov prodajati na trgu, pa so žal ponovno izpadle iz možnosti ustvarjanja subvencioniranih delovnih mest. Za reševanje tega problema bo potrebno ustvariti povsem drugačne zakonske podlage, sicer

na svojo zakonsko ureditev. Tako kot zaposlovanje v socialnem podjetništvu lahko tudi zaposlovanje v kulturnih in družbeno-iniciativnih ne-tržnih organizacijah bistveno pripomore k zmanjšanju brezposelnosti in k večanju družbene kohezije, torej istim ciljem, ki so primarno motivirali nastanek Zakona o socialnem podjetništvu.

Če strnemo, Zakon o socialnem podjetništvu je vsekakor velika pridobitev za razvoj določenih družbe-

Šele z vzpostavljanjem socialnih podjetij, ki ne bodo delovala s pomočjo javnih sredstev, ampak bodo delovala kot klasična podjetja, a s to razliko, da bodo ves dobiček vračala nazaj v dejavnost, bomo lahko pričeli o socialnem podjetništvu razmišljati tudi kot o dejanski, obstoječi in delujoči alternativni klasičnemu profitnemu podjetništvu.

funkcijo. Skratka, zdaj ko se je pričelo tudi formalno s strani države podpirati razvoj socialnega podjetništva v njegovi korektivni funkciji, si moramo kot cilj na naslednji stopnji želeli razvoj socialnega podjetništva, ki bo presegel to funkcijo in se pričel vzpostavljati kot prava alternativa klasičnemu profitnemu podjetništvu.

Izključevanje ne-tržnih dejavnosti

Pred sprejetjem zakona so si mnogi obetali, da bodo podpore za razvoj socialnega podjetništva prinesle dodatna sredstva tudi za zaposlovanje

no podjetništvo predstavlja trajno opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva ali trajno opravljanje drugih dejavnosti pod posebnimi pogoji zaposlovanja, s proizvodnjo in prodajo proizvodov ali opravljanjem storitev na trgu, pri čemer ustvarjanje dobička ni izključni niti glavni cilj opravljanja dejavnosti. Torej, seveda, ker gre za podjetništvo in ne za družbeno-kulturno delovanje, bodo subvencije za zaposlovanje namenjene le za tiste dejavnosti, ki bodo s svojimi proizvodi in storitvi delovale na trgu.

se bo veliko delujočih društev in drugih organizacij s področja kulture, informiranja, zagovorništva ipd. pričelo preusmerjati v socialno podjetništvo, da bi rešili svojo kadrovsko podhranjenost, s tem pa se bodo pričeli usmerjati v tržne dejavnosti in zanemarili svoje primarne ne-tržne, kulturne, družbeno-iniciativne cilje. Zakon o socialnem podjetništvu torej ne pokriva celotnega področja problematike zaposlovanja v tretjem sektorju, temveč se nanaša le na tržni del tega sektorja, medtem ko ureditev ne-tržnega dela še čaka

no koristnih tržnih dejavnosti ter za zaposlovanje ranljivih skupin v teh dejavnostih. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da ima socialno podjetništvo še mnogo večji potencial od te korektivne funkcije, namreč potencial, da postane resnična alternativa klasični profitni paradigmi. In druga točka, kjer se pri sprejetju Zakona o socialnem podjetništvu ne smemo pustiti zavesti, je, da ta zakon ne rešuje problema zaposlovanja v kulturnih in družbeno-iniciativnih organizacijah, saj socialno podjetništvo zajema le tržni del tretjega sektorja.

Jedrske elektrarne - rešitev ali nočna mora?

Po rušilnem potresu in cunamiju na Japonskem je svetu zastal dih zaradi težav z jedrskimi elektrarnami. Ali je gradnja jedrskih elektrarn varna? Kakšna je njihova prihodnost? So jedrske elektrarne energetska rešitev ali nočna mora? Pravzaprav se debate o tem vlečejo že zadnjih 25 let.

Dario Svetej

Ob nedavni nesreči jedrske elektrarne v Fukušimi in spominu na največjo jedrsko nesrečo v zgodovini, ki se je pred skoraj natanko petindvajsetimi leti zgodila v jedrski elektrarni Černobil v takratni Sovjetski zvezi (danes Ukrajina), so se v svetu in pri nas ponovno razplamtele razprave o varnosti in prihodnosti jedrske energije. Tako javnost kot strokovnjaki so iskali podobnosti in razlike med omenjenima dogodkoma ter s primerjavami ugotavljali očitne razlike. Fukušimska in černobilska nesreča sta resda dosegli isto, sedmo stopnjo na INES-lestevici, kar označuje veliko nesrečo (sedma stopnja po mednarodni lestevici pomeni, da gre za večje izpuste radioaktivnega materiala, ki imajo širok vpliv na zdravje in okolje in zahtevajo večje protiukrepe), vendar strokovnjaki menijo, da bodo kljub isti stopnji na lestevici posledice pri Fukušimi vendarle manjše kot tiste izpred četrto stoletja. Podobnosti med omenjenima nesrečama pravzaprav ni. Pomembna razlika med dogodkoma se namreč pokaže že ob vzroku za nesrečo. Vzrok za černobilsko jedrsko katastrofo je bil človeški dejavnik, za nesrečo v Fukušimi pa je bil kriv rušilni potres in kasnejši cunami.

Vzroki in posledice

Spomnimo: ko so v Černobilu 26. aprila 1986 delavci izvajali poskuse na četrtem reaktorju, so bili izklopljeni sistemi za samouravnavanje moči reaktorja in varnostni mehanizmi, ki bi sistem izklopili, če bi kaj šlo narobe. Med testom pa je začela nenadoma nihati napetost, kar je povzročilo zlom reaktorske posode in serijo eksplozij. Deset dni je gorel močan ogenj, eksplo-

zija je uničila zgornjo plast reaktorja, grafitna plast je bila v plamenih, sredica pa se je pričela topiti. Sprostile so se ogromne količine radioaktivnega materiala, oblak z radioaktivnimi delci se je pričel širiti, tedanja Sovjetska zveza pa je hotela vse to prikriti.

Vzrok nedavne nesreče v Fukušimi ni bil človeški faktor, temveč že omenjeni rušilni potres in cunami. Ob potresu so začeli delovati dizelski agregati, ki so reaktorje hladili, cunami pa je te agregate uničil in reaktorji so se začeli pregrevati. Potresni val, ki je zadel jedrsko elektrarno, je bil visok 15 metrov, pri načrtovanju elektrarne pa so

računali le na sedem metrov. V okolici Fukušime je kontaminacija zelo razpršena, ob nesreči v Černobilu pa je bila radiacija tudi bistveno večja, saj je razgnalo reaktor, ki je še deloval. Po nesreči v Černobilu se je nad obsežno območje Evrope razširilo radioaktivno sevanje, medtem ko je na stotine ton radioaktivnega materiala še vedno ujetih v betonskem sarkofagu v središču 30-kilometrske evakuacijske cone okoli nuklearke.

Ob černobilski nesreči so bili izpusti le v ozračje, v Fukušimi pa so poleg teh še izpusti v morje. Ena izmed pomembnih razlik med nedavno japonsko nesrečo in sov-

jetsko nesrečo izpred četrto stoletja je tudi število smrtnih žrtev. Neposrednih žrtev ob nesreči na Japonskem na srečo ni bilo, pred 25 leti pa je v enem letu zaradi visokih stopenj sevanja umrlo 28 ljudi. Povečalo se je število otrok, obolelih za rakom ščitnice, posledice pa se kažejo še danes. Zaradi cezijske in plutonijeve sevanja v bližnje mesto Pripjat ob Černobilu ljudje nikoli več ne bodo mogli vrniti na svoje domove.

Jedrske elektrarne v nemilosti

Kakorkoli že: težave japonske nuklearke Fukušima, ki jih še ni konec, so pozornost svetovne javnosti ponovno usmerile v jedrsko

Černobil, Fukušima in incident v jedrski elektrarni Forsmark (Švedska) leta 2006, ki bi lahko pripeljal do hujše katastrofe kot je bila černobilska, dokazujejo, da problem jedrske varnosti še zdaleč ni rešen.

Jedrska elektrarna Krško

Foto: fotogalerija Nuklearna elektrarna Krško (www.nek.si)

energijo, natančneje v varnost in ekološka vprašanja povezana z jedrskimi elektrarnami. Marsikje v svetu so v zadnjih tednih ukazali pregled svojih nukleark in ponovno preučili svoje jedrske strategije, v nemilosti se je znašla celotna jedrska tehnologija. Švica je na primer preložila načrte za tri nove jedrske elektrarne, v Nemčiji, kjer so začasno ustavili sedem najstarejših elektrarn, je 200.000 protestnikov zahtevalo zaprtje vseh nemških reaktorjev, Avstrija pa je pozvala k izvedbi stresnih testov. Poročila o težavah jedrske elektrarne na Japonskem vsekakor niso prispevala k podpori javnosti gradnji ali uporabi jedrskih elektrarn. Tudi v Sloveniji ni bilo drugače. Pri nas se je v zvezi z omejenim medijsko problematizirala predvsem gradnja drugega bloka jedrske elektrarne v Krškem, medtem ko so se številni spraševali, ali se kaj podobnega kot v Fukušimi lahko pripeti tudi v Krškem. Prvi mož direktorata za energijo pri ministrstvu za gospodarstvo in nekdanji okoljski minister mag. Janez Kopač je hitro ocenil, da so razmere na Japonskem »absolutno neprimerljive s Slovenijo oziroma Krškim.« Medtem ko je na Japonskem morski val zalil agregate, ki zato niso mogli dovajati hladilne vode, v Krškem ni morja ali velikankega jezera, poleg tega pa je konstrukcija NEK dimenzionirana tako, da je dvakrat močnejša kot je sploh lahko največji potresni sunek na tem območju. Kopač je poudaril tudi, da so jedrske elektrarne še vedno del naše brezogljikne prihodnosti. Dejstvo je, da je jedrska energija zanesljiv vir energije, ki pa ima poleg svojih pozitivnih strani tudi svoje minuse. Tako je po mnenju strokovnjakov tudi z vsako drugo tehnologijo, zato bi bilo po njihovo treba predvsem natančno pretehtati vse pluse in minuse. Prispevek jedrske energije z vidika zmanjševanja emisij ogljikovega dioksida je nesporen, vendar vprašanje, ali graditi drugi blok jedrske elektrarne v Krškem, ostaja predmet razprav. Razprave o drugem bloku NEK, oziroma drugi jedrski elektrarni v Sloveniji, so se v javnosti sicer začele v letu 2005, že leto

kasneje pa je postal projekt druge jedrske elektrarne predmet obravnave vlade RS. Cilji? Z uresničitvijo tega projekta, ocenjenega na okoli dve milijardi evrov, naj bi se precej zmanjšala proizvodnja toplogrednih plinov, uvozna odvisnost pri električni energiji, ob tem pa bi se zaradi konkurenčne cene elektrike iz omenjenega objekta ohranila in celo povečala konkurenčnost gospodarstva.

Varnost in okolje na prvem mestu

A že od začetka projekt spremljajo negodovanja in dvomi. Gradnja drugega bloka naj bi bila zadnja možnost, če energetske odvisnosti pri nas ne bi mogli zmanjšati z drugimi alternativnimi vrstami energije. Debate o tem utegnejo biti v prihodnosti vsekakor še vroče, saj nasprotniki menijo, da se z razmišljanjem o gradnji nove jedrske elektrarne pri nas nadaljuje energetska politika, ki rešitev energetskega problema vidi v centralizirani oskrbi z energijo pod državnim okriljem, hkrati pa želi okoljske probleme prenesti na naslednje generacije. Ob tem nasprotniki izpostavljajo tudi razvojni vidik, saj menijo, da so za Slovenijo učinkovita raba energije oziroma trženje energetske učinkovitih storitev na osnovi obnovljivih virov energije veliko boljša razvojna priložnost, kot pa investicija v gradnjo jedrske elektrarne. Prihodnost naj bi bila le v učinkoviti rabi energije in hkratnem vlaganju v obnovljive vire energije, kar edino zagotavlja trajnostni razvoj.

Osnovne dileme v zvezi z gradnjo jedrskih elektrarn ostajajo seveda povezane z varnostjo. Černobil, Fukušima in incident v jedrski elektrarni Fosmark (Švedska) leta 2006, ki bi lahko pripeljal do hujše katastrofe kot je bila černobilska, dokazujejo, da problem jedrske varnosti še zdaleč ni rešen. Nerešen ostaja tudi problem jedrskih odpadkov, nizko in visoko radioaktivnih, ter jedrskega goriva. Nikjer ne bi smeli graditi novih jedrskih elektrarn, dokler ni vnaprej zagotovljeno varno odlaganje vseh odpadkov, vključno z jedrskim gorivom, so odločni tudi številni slovenski nasprotniki jedrskih elektrarn.

Liber.ac
Sejem
akademske
knjige

**FOERSTERJEV VRT
ZA FILOZOFSKO FAKULTETO**
24.-26. MAJA 2011
ROMANSKI STARI NOVI SVET

Sejem akademske knjige v Ljubljani ponovno odpira vrata

V letu, ko je bila Ljubljana svetovne prestolnice knjige, se je prvič uresničila ideja o novem knjižnem sejmu, na katerem bi se širši javnosti predstavili založniki znanstvenih in strokovnih publikacij. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani je v sodelovanju s fakultetami iz vse Slovenije organizirala **Liber.ac**, sejem akademske knjige, ki je naletel na izredno dober odziv, in tudi letošnji sejem zagotovo ne bo razočaral. Ponudba bo bogatejša in pestrejša, saj bo sodelovalo več kot trideset razstavljalcev, ki bodo predstavili najnovejše publikacije z različnih področij znanosti in umetnosti.

V Foersterjevem vrtu za Filozofsko fakulteto v Ljubljani bo **od 24. do 26. maja** mogoče brskati po zanimivih publikacijah najrazličnejših strok, posedeti s knjigo v roki v senci košatih dreves in pogledati, kaj prinaša bogat program, ki spremlja sejmsko prireditve. Kulturni program bo letos potekal pod naslovom **Romanski stari novi svet**, obiskovalcem, ki jih zanimata literatura in umetnost Francije, Italije, Španije in drugih dežel romanskega sveta, pa bodo med drugim na voljo plesne in gledališke predstave, literarni recitali, ogledi filmskih projekcij, brezplačne delavnice za otroke in odrasle, razstave in še marsikaj. Organizirane bodo okrogle mize na teme, kot so elektronska knjiga v akademskem založništvu, prevajanje romanskih književnosti v slovenski jezik ter vloga sociologije kot razumevajoče discipline. Osrednja gostja sejma bo Mojca Širok, ki bo spregovorila o svojih knjigah in širši javnosti predstavila fenomen, poimenovan Berlusconi. Več o programu si lahko preberete na spletni strani Filozofske fakultete www.ff.uni-lj.si (zavihek založba in knjigarna). Foersterjev vrt, med mladimi bolj znan kot »park za Filofaksom«, se bo v sejmskih dneh iz nekoliko odmaknjene, mirne oaze zelenja spremenil v živahno prizorišče, ki bo ponujalo številne zanimivosti in prijetna presenečenja. V znamenju akademske knjige in bogate kulturne zakladnice romanskega sveta.

Tine Germ

Zapoznelo sojenje Popovu in Trifunoviću

Zaradi zelo pozne vložitve obtožnice čaka tožilce na sojenju nekdanjima častnikoma JLA Berislavu Popovu in Vladimirju Trifunoviću precej težko delo.

Besedilo in fotografiji Igor Mekina

Berislav Popov, človek, ki je obtožen zaradi napadov na celo vrsto civilnih ciljev v Gornji Radgoni, danes prebiva v garaži v Novem Beogradu. »Vse to sem naredil sam,« nam s ponosom pove, ko nam razkazuje s salonitnimi ploščami predelano vlažno garažo, ki mu jo je z lastnimi sredstvi uspelo predelati v precej spodobno stanovanje. Svetloba v to »stanovanje« sicer prihaja zgolj skozi majhno rezo kletnega okna, toda Popov je po garaži sam napeljal električno napeljavo in povsod namestil žarnice. »Tankisti smo se pač morali spoznati na vse,« skromno pojasni Popov, nato pa nam ob vojaških kartah z vrisanimi premiki svojih sil zelo podrobno pojasnjuje, kako in zakaj je leta 1991 prodiral proti Sloveniji. Danes je vesel, da lahko skupaj s soprogo živi vsaj v tej garaži, kajti ko je leta 1991 izgubil stanovanje v Banjaluki, je garažo kot mesto »zasilne nastanitve« dobil šele zaradi svoje hčerke, ki je leta 1999 postala invalid zaradi bombnega napada zveze NATO.

Kljub slabim bivalnim razmeram v Beogradu pa se Berislavu Popovu sploh ne mudi na sojenje na okrožno sodišče v Murski Soboti, kjer bi ga lahko čakalo pet let zapor. Polkovniku Popovu in leta 1991 Popovu nadrejenemu generalu Vladu Trifunoviću se je namreč 28. oktobra lani v Sloveniji pričelo sojenje zaradi dejanj v osamosvojitveni vojni. Sporna dejanja naj bi se bila zgodila med 27. 6. in 3. 7. 1991. Obtožnico, ki so jo v Beograd na naslov Popova poslali kar v slovenščini, so na tožilstvu vložili šele 4. aprila 2008, pravomočna pa je postala 15. oktobra 2008.

Kaj piše v obtožnici

Obtožnica Trifunoviću in Popovu očita, da so njuni vojaki v Gornji Radgoni, Radencih in Hrastju-Moti

z lahkim in težkim orožjem »brez izbire ciljev napadli civilno prebivalstvo« in obstreljevali stanovaljske objekte. Med prodorom v Gornjo Radgono sta umrli tudi dva civilista, v Radencih Alojz Gaube, v Gornji Radgoni pa Janez Svetina. Med dve meji stisnjeni tankisti naj bi bili streljali po civilnih objektih, zadeli cerkveni stolp, za njimi pa naj bi bila ostala izropana bližnja brezcarinska trgovina.

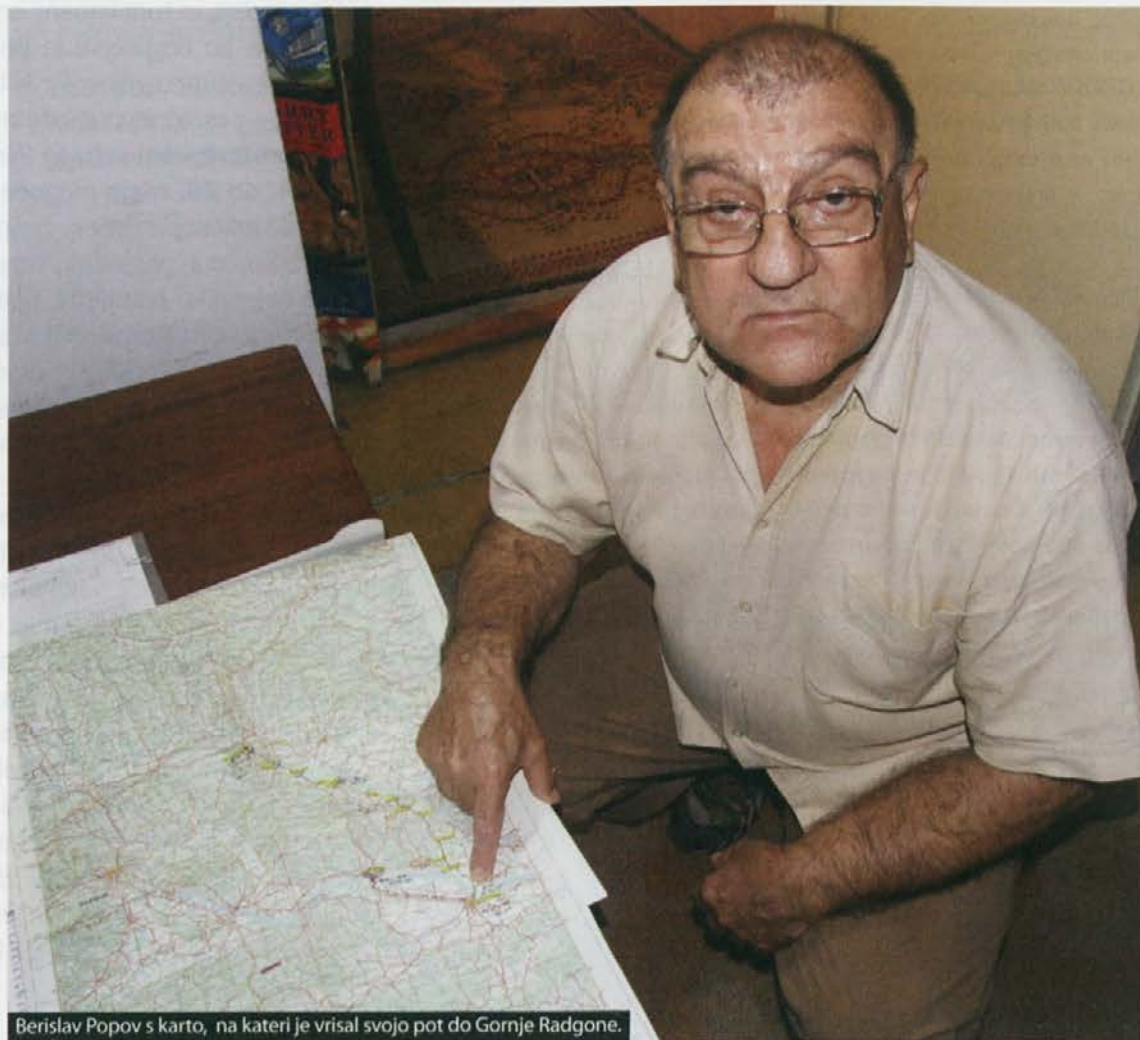
Obtožnica Trifunoviću in Popovu očita, da je dne 28. 6. 1991 okrog

11. ure v Gornji Radgoni »doslej neidentificirani vojak iz bojnega transportnega vozila, ki je bilo pod poveljstvom Berislava Popova, ustrelil civilno osebo Svetina Janca«, ki je nato zaradi strela umrl. Obenem naj bi bili »vojaki streljali iz topov na tankih, z mitraljezi in avtomatskim orožjem brez izbire cilja« in tako povzročili poškodovanje številnih civilnih objektov. V Hrastju-Moti naj bi bili zadeli štiri hiše, zbiralnico mleka VG Kapela in zgradbo trgovine Mercator Sloga. V

Radencih naj bi bili zadeli dve hiši, dve trgovini, avtobusno postajo, čuvajsko hišico, tehcnico na železniški postaji, tovarnjak Pomurke ter dva osebna avtomobila.

Najdaljši je seznam zadetih objektov v Gornji Radgoni in obsega devetnajst hiš, štiri stavbe, več prodajaln, carinarnico, postajo milice, mesnico, stavbo Putnika, OŠ Janko Šlebinger ter »stavbo z muzejem in bifejem«. Obtožena naj bi bila tudi kriva, ker nista preprečila svojim podrejenim »vlomov in ropanja

Sojenje Popovu in Trifunoviću bo ne glede na končni rezultat izjemno težavno tudi zaradi po nepotrebnem izjemno pozno vložene obtožnice – šele osemnajst let po dogodkih – in zato, ker takšnim procesom ob odsotnosti obtoženih danes vztrajno nasprotujejo tudi v organizacijah za človekove pravice.

Berislav Popov s karto, na kateri je vrisal svojo pot do Gornje Radgone.

Najtežji spopadi med JLA in TO

Prodor JLA do Gornje Radgone spada med operacije, kjer so bili najtežji boji med obrambnimi silami Slovenije in JLA. Na strani JLA je bilo v nalogi poslano 27 oficirjev, 23 podoficirjev, 10 civilnih oseb in 264 vojakov. Spopad je na njihovi strani zahteval štiri žrtve, dva vojaka in dva oficirja. Ranjenih je bilo 13 ljudi. Med izginule oziroma dezerterje so JLA prišteli 23 vojakov, oficirja, mlajšega oficirja, dve civilni osebi in mlajšega vodnika. Skupno 28 oseb.

stanovanj civilnih oseb. Vojaki naj bi si bili tako v postaji milice prilastili »4 gasilne aparate, 25 metrov električnega kabla, razno orodje, več kosov jedilnega pribora, skodelic za kavo in kozarcev, vse v skupni vrednosti 20.000 din«. Podobno naj bi bili izropali carinsko skladišče in tehnično blago v vrednosti 231.520 din, turistični servis Kompas ter več stanovanj, iz katerih je zmanjkalo denarja in zlatnine, v enem od stanovanj pa naj bi bili »vzeli šest glasbenih kaset v vrednosti 600 din«. Tožilstvo trdi, da se je vse to zgodilo zato, ker sta obtožena »ravnala v nasprotju z mednarodnimi predpisi«, ker se je zgodilo »streljanje v slepo na civilne objekte«.

Tožilstvo je kot dokaz navedlo izjave različnih prič. Konrad Kolšek naj bi bil na primer izpovedal, da je bil »Popov eden od starešin z ostrimi nazori do politike Slovenije, maščevalno usmerjen in netoleranten«. Povedal je tudi, da je bila enota polkovnika Popova »majhna, vendar moderno opremljena, torej z veliko udarno močjo, lahko bi naredili več škode, saj so bile možnosti enote, da v eni minuti izstrelijo od 500 do 800 kg eksplozivne mase«. Kot priča zaslišani Branko Nesterov je potrdil, da v Gornji Radgoni ni bilo nobenih tatvin. Prav tako pa je potrdil, da je Berislav Popov izdajal ukaze, »ki so se nanašali na oborožene cilje, od katerih so bili ogroženi, oz. ni izdajal ukazov za streljanje v civiliste«. Vlado Apostolovski je povedal, da »je nastal pekel, ko so prišli v Gornjo Radgono« ter da so »z vseh strani, z vsemi sredstvi, iz vse mogoče avtomatske oborožitve, mogoče tudi občani, začeli streljati po koloni«.

V vozilih, ki so ostala v strelskem ognju »so bili seveda ljudje, vendar so po njih neusmiljeno streljali« ter na njih »metali molotov coctails, na ta način pa so bila zažgana skoraj vsa vozila«. Prav tako je povedal, da

je poveljnik Popov »izrecno rekel, da naj ne streljajo, razen v primeru, da začnejo streljati po njih, da bi se torej lahko branili«. Kraje na mejnem prehodu naj bi se bile res zgodile, vendar so nakit in zlatnino poleg vojakov »odtujevali tudi pripadniki TO in tudi civilne osebe«. Davor Ratkovič je povedal, da je Popov ukazal, naj ne kradejo, »vendar vojska tega ni spoštovala« oziroma tega niso spoštovali nekateri »problematični« vojaki, ki so že bili v zaporu zaradi podobnih dejanj.

Poveljnik območnega štaba TO v Ljutomeru Ljubo Dražnik je pojasnil, da je eden od oostrostrelcev TO v Gornji Radgoni zadel voznika tovornjaka JLA »iz okna hiše, v kateri se je nahajal, in to tako, da je streljal proti prihajajoči koloni«. Nato se je del kolone ustavil »in v tistem trenutku so prostovoljci iz posebne skupine, ki so se nahajali v bližini zgradbe občine, metali molotovke in precej vozil zažgali«. Po njegovi oceni pa so tanki streljali »na slepo, saj so streljali tudi na objekte, kjer pripadnikov TO ni bilo«. Da so tanki streljali »na slepo kar naokrog«, je potrdil tudi Franc Balantič. Tam, kjer je bil ustreljen drugi civilist, pa naj bi se bila nahajala skupina ljudi, ki je dogajanje opazovala. »Iz te skupine se je izločil pokojni civilist, in to tako, da je stopil korak ali dva proti cesti in dvignil fotografski aparat, očitno z namenom, da bi fotografiral kolono. Iz mitraljeza na transporterju, ki je bil kakih 100 metrov oddaljen od te skupine, se je streljalo v smeri proti temu civilistu tako, da je bil zadet v trebuh,« je povedal Balantič. Alan Gender je potrdil, da je bil okoli kolone »organiziran obroč«, ki ga je sestavljalo 150 ljudi, »dva opazovalca pa sta hodila opazovat tudi v cerkveni zvonik, kaj se dogaja na območju mejnega prehoda«. Tudi Mirko Rauter je potrdil, da se je Popova »opazovalo s cerkvene-

ga zvonika z daljnogledom«, vendar v trenutku, ko je Popov ukazal streljati na zvonik »ni bilo nikogar v cerkvenem zvoniku«, v neposredni bližini cerkve, »torej pod zvonikom, pa je bilo razporejenih 40 pripadnikov enote TO«.

Franc Haložan je potrdil, da je dogajanje opazoval z balkona hiše v Radencih. Tu je videl, kako se je eden od civilistov s kolesom zapeljal na cesto, ki je bila vzporedna s tisto, po kateri so prodirali tanki. Takrat naj bi se bilo »pričelo streljati vse naokrog z obeh strani«. Potrdil je tudi, da so se v njihovem naselju nahajali pripadniki TO, ki so zavzeli položaje »za naravnimi zakloni pred stanovanjskimi hišami«. Matej Petrovčič je potrdil, da se je Alojz Gaube pripeljal s kolesom in »opazoval dogajanje na glavni cesti«, ko pa so »krogle priče kar švigati«, se je Gaube na kolesu obračal, najbrž zato, da bi si poiskal zaklonišče, »ker pa ni bil tako okreten, ga je eden od strelcev zadel«. Stanko Sakovič je potrdil, da se je »delovanje« proti koloni JLA zgodilo pri zgradbi Elrada, »kjer se je nahajala skupina prostovoljcev«, ki je delovala kot »sestavni del TO«, na

Panonski pa naj »bi stanovalci iz stanovanja v bloku vrgel molotovko«. Zanimiva je tudi izpoved Alojza Flišarja, poveljnika policistov Pomurske čete; ta je potrdil, da mu je bilo znano, »da so bili pripadniki protio-klepne enote TO nameščeni tudi po hišah« ter da je bila »v cerkvenem zvoniku opazovalnica« ter da se je »v zvoniku nahajal tudi oostrostrelec, in sicer je bil pripadnik TO«.

Tožilstvo je na podlagi teh izjav prič sklenilo, da je Trifunović kršil pravo s tem, ker ni Popova nikjer opozarjal na spoštovanje mednarodnega vojnega prava, ter s tem, ko je od enot zahteval, naj uporabijo »vso razpoložljivo bojno moč«, Popov pa naj bi bil kriv »že s tem, da je sam poveljeval vojaški enoti«. Tožilstvo je na koncu sicer priznalo, da so bili strelci JLA v zvonik in nekatere objekte upravičeni zaradi prisotnosti pripadnikov TO, toda zadetki v druge civilne objekte naj bi bili neupravičeni, saj se pripadniki TO »niso zadrževali v civilnih objektih, razen v izjemnih primerih«. Da so vojaki neupravičeno streljali v civilne objekte, pa je tožilstvo prepričano na podlagi fotografij objektov.

Pot Berislava Popova do Gornje Radgone

Obramba Berislava Popova

Trifunović in Popov obtožnico ocenjujeta kot absurdno. Upokojeni general Trifunović je ob sprejemu obtožnice izjavil, »da gre za edinstven primer, da tri države, ki so bile med seboj v gospodarski, politični in vsaki drugi vojni, preganjajo le njega, medtem ko so se o vsem drugem razhajale«. Pravi tudi, »da je absurdno, ker slovensko tožilstvo ni nikoli izdalo obtožnice proti takratnemu državnemu vrhu«. Popov trdi, da ni ničesar ukrenil po svoji volji in mimo pravil ter da so akcijo na mejnih prehodih izvedli na podlagi odločitev zvezne vlade in vojaških ukazov, hkrati pa je postopal po ukazih pokojnega poveljnika petega armadnega območja Konrada Kolška – ki pa nikoli ni bil obtožen.

Polkovnik Berislav Popov je sodišču v Murski Soboti poslal tudi pismeni odgovor. V njem poudarja, da je obtožnica »enostranska, površna in pristranska« ter da so za nastalo materialno škodo in civilne žrtve odgovorne oblasti v občinah, kjer so se zgodili spopadi. Škoda naj bi bila nastala »v obojestranski izmenjavi ognja«, prav tako pa zanika nekatere trditve, da naj bi bili v dveh prikolicah odpeljali »nakradeno robo«, saj so bile v prikolicah zaloge, ki so jih pripeljali helikopterji. Sam je dovolil le to, da si vojaki iz prodajaln priskrbijo hrano in potrebščine, ki so jim jih zažgali pripadniki TO v napadenih tovarnjakih. Popov opozarja, da slo-

molotkov ni mogoče reči, da so bili to »mirni civilisti, ki so se po naključju znašli na mestu oboroženega spopada«. V svojo obrambo še navaja, da ni vedel za nikakršne kraje posameznikov, ki so »umazali ugled pripadnikov JLA«, ter da zato ni mogel disciplinsko ukrepati, opozarja pa tudi na izjave prič, ki potrjujejo zasedanje »civilnih in verskih objektov s strani pripadnikov TO in policije in njihovo spreminjanje v vojne objekte, kar ni osamljen primer«.

Težavno sojenje

Sojenje v Murski Soboti bo precej težavno, saj obtoženih na sodišče ne bo, prazne stole pa bo branil odvetnik, ki je obtoženima dodeljen po uradni dolžnosti. Obramba Popova in izjave prič prav tako kažejo, da bo imelo tožilstvo težko delo. In to predvsem zaradi vsebine mednarodnega prava samega. Vsa pravila vojskovanja, od ženevskih konvencij do četrte haaške konvencije (o zakonih in običajih v vojni na kopnem) želijo namreč predvsem do neke stopnje »humanizirati« vojno in preprečiti okrutnosti. Ker vsako bojno delovanje lahko svoje cilje doseže zgolj z ubijanjem ljudi in uničevanjem pomembnih in dragocenih materialnih sredstev, je popolna humanizacija vojne seveda nemogoča. Tožilstvo se tega očitno ne zaveda, tako kot se ne zaveda tega, da vsaka porušena hiša, vsaka razrita cesta in vsak ubiti civilist sami po sebi še ne predstavljajo dokaza o vojnem zlo-

Na Hrvaškem zločinca, v Srbiji izdajalca, v Sloveniji ...

Trifunović in Popov sta obtožena na podlagi »poveljniške odgovornosti«, saj naj bi bil general Trifunović kot poveljnik Varaždinskega korpusa podrejenemu polkovniku Popovu, poveljniku vojašnice Kalnički partizani v Varaždinu, ukazal v Sloveniji zavzeti mejne prehode z Avstrijo. Trifunović in Popov sta bila sicer že obsojena, in to celo dvakrat – prvič na Hrvaškem, ker naj bi se bila ob napadih hrvaških sil na vojašnice v Varaždinu nepravilno branila, drugič pa v Srbiji, kjer naj bi se bila prehitro predala. S predajo v Varaždinu sta namreč Vlado Trifunović in Berislav Popov obdržala pri življenju več kot 200 mladih vojakov, ki bi v nasprotnem primeru bili obsojeni na smrt. Na okrožnem sodišču v Varaždinu so Trifunovića in Popova zaradi domnevnih vojnih zločinov v odsotnosti kljub temu obsodili na 15 let zaporne kazni. Proces je stekel tudi v Srbiji, saj naj bi Popov in Trifunović s predajo varaždinske vojašnice »spodkopavala« obrambno moč države. Obsodba v Srbiji, zaradi katere je Popov preživel štirinajst mesecev in pol tudi v najbolj varovanemu zaporu, kjer zapirajo najhujše kriminalce, je po desetletju in pol dolgem procesu Vrhovno sodišče Srbije medtem že razveljavilo, postopek proti Popovu in Trifunoviću pa so nato 18. marca 2010 po sklepu višjega sodišča v Beogradu tudi dokončno ustavili.

ški konvenciji pred bombardiranjem zaščiteno mirno prebivalstvo in da se prepoveduje tudi nepotrebno uničevanje materialnih sredstev, vendar je ta zaščita še zmeraj zelo ohlapna. Tako na primer 25. člen haaškega pravilnika določa, da je prepovedano s katerimikoli sredstvi napadati nebranjena mesta, vasi, naselja ali zgradbe. Kot nebranjena veljajo tudi utrjena mesta (bunkerji, trdnjave), če iz njih ni odpora. Toda zgradba ali mesto, iz katerega se strelja, je lahko legitimni cilj napada, enako hiše ob cesti, ki jih sovražna stran »uporabi ali bi jih lahko uporabila za napad«. Vsi objekti sakralnega ali kulturnega pomena pa izgubijo svojo zaščito, če hkrati služijo tudi za vojaške namene. Celo po »nebranjenih« mestih je v skladu z mednarodnimi pravili vojskovanja dovoljeno tolči – vendar samo po vojaških objektih, komunikacijah, tovarnah, skratka cilj, ki bi jih lahko izkoristile sovražne sile.

V primeru Gornje Radgone tudi tožilstvo priznava, da je bilo mesto branjeno, pri tem pa so bili sakralni objekti (cerkveni stolp in cerkev) uporabljeni v vojaške namene. Izjave prič potrjujejo, da so se branilci skrivali in streljali iz hiš in stanovanjskih blokov. Pri tem je bilo zaradi odločitev branilcev in vključitve civilistov v TO zabrisano tudi izjemno pomembno razločevanje med borci in neborci. Tožilstvo postavlja zelo

visoke zahteve pred nekdanjo JLA, ki naj bi bila odgovorna za streljanje v objekte, kjer naj ne bi bilo teritorialcev, čeprav je bila JLA sočasno napadena tudi od civilistov in iz civilnih objektov, v katerih so se skrivale slovenske obrambne sile.

Sojenje Popovu in Trifunoviću bo ne glede na končni rezultat izjemno težavno tudi zaradi po nepotrebnem izjemno pozno vložene obtožnice – šele osemnajst let po dogodkih – in zato, ker takšnim procesom ob odsotnosti obtoženih danes vztrajno nasprotujejo tudi v organizacijah za človekove pravice. Organizacija Human Rights Watch tako kritizira predvsem sporna sojenja na Hrvaškem, kjer je bilo za domnevne zločine obsojenih več tisoč ljudi, večinoma hrvaških Srbov. »V večini primerov so bile pravice obtoženih med procesi kršene,« je zapisano v enem od poročil HWR. Podobnega mnenja je tudi Evropsko sodišče za človekove pravice, ki je na primer razveljavilo že sedem primerov obsodb v odsotnosti, izrečenih v Italiji, Nizozemska in Nemčija pa sta prav zato Italiji prenehali izročati na njenih sodiščih obsojene v odsotnosti. Evropsko sodišče za človekove pravice namreč ugotavlja, da je »težko reči, kako bi obtoženi lahko izkoristil pravico do poštenega sojenja, ne da bi bil prisoten na sojenju«, in zato pogosto razveljavlja obsodbe, kjer na procesih niso sodelovali tudi obtoženci.

Ker vsako bojno delovanje lahko svoje cilje doseže zgolj z ubijanjem ljudi in uničevanjem pomembnih in dragocenih materialnih sredstev, je popolna humanizacija vojne seveda nemogoča.

venske sile niso pravočasno evakuirale civilnega prebivalstva, pač pa da so ga uporabile celo kot živi ščit in poudarja nelogičnost, da se pokojni Konrad Kolšek pojavlja kot priča obtožbe, saj bi moral biti po logiki tožilstva v enaki meri »kriv«, kot sta Popov in Trifunović. Popov ob tem poudarja, da bi bilo glede na vojno moč 32. motorizirane brigade, če bi bil cilj brigade res civilno prebivalstvo, kot trdi tožilstvo, lahko »na stotine žrtev, vendar ni, kar je prav tako dokaz o spoštovanju mednarodnega vojnega prava in konvencij«.

Popov opozarja, da zaradi metanja

činu določenega poveljnika.

Vse, kar lahko predstavlja določeno materialno ali vojaško vrednost nasprotnika, je namreč v vojni lahko predmet legitimnega napada. Ne zgolj civilni tovarnjaki, ki preprečujejo prodor tankovski koloni – celo bombardiranje določenega mesta, tovarn ali zažiganje žetve lahko služi takšnim ciljem. In ni prepovedano vsako bombardiranje mest, pač pa samo teroristično bombardiranje tistih, ki niso branjena, pri čemer se vsakršen, pa čeprav najmanjši odpor smatra za obrambo.

Res je, da je predvsem v četrti haa-

Državna meja, konstrukt ali realnost?

Besedilo in fotografija Peter Kumer

Meja, še posebej mednarodna, je najbolj očitna prostorska manifestacija političnega nadzora v pokrajini in na zemljevidu. Ker gre za množico skrajnih točk organiziranosti in moči neke skupnosti, se je potek mednarodnih političnih meja neprestano spreminjal, kot se je spreminjala tudi moč posameznih držav. Spremembe so spremljali konflikti med državami in znotraj njih. Danes velja pri nas prepričanje, da meje ne obstajajo več, da gre zgolj za miselni konstrukt, ki bo z leti, ko se bo schengenski sistem uveljavil na vseh mejah, popolnoma zbledel. Z vstopom v Evropsko unijo leta 2004 je Slovenija resda ponotranjila njene štiri osnovne svoboščine (prost pretok ljudi, blaga, storitev in kapitala), vendar prezrla dejstvo, da nacionalne države z visoko stopnjo avtonomije upravljanja ostajajo. Z njimi pa tudi meje.

Čeprav se nam zdi enotni evropski trg, ki nam omogoča poljubno prestopanje notranjih mej EU in pestro izbiro v ponudbi izdelkov iz vse Evrope, že skoraj nekaj samoumevnega, gre za enega največjih dosežkov povezave in unikat v svetovnem merilu. Meddržavne meje po svetu še zdaleč niso tako prosto prehodne kot v Evropi. Mnogokrat ostro zarezajo v pokrajino in ločujejo nasprotujoče si politične sisteme, ideologije, gospodarstva.

Med najstrožje varovanimi je zagotovo demarkacijska črta ob 38. vzporedniku na Korejskem polotoku. Ta ločuje militarizirano in obubožano Severno Korejo ter njeno gospodarsko razvito južno sosedo. Podobna meja je nekdanj ločevala Nemško demokratično republiko in ZR Nemčijo, da so komunizem varovali pred pokvarjenim kapitalizmom. Ali pa morda obratno. Še danes, dve desetletji po koncu hladne vojne, je zaradi te nekdanje meje Nemčija razdeljena na razviti zahodni in problematični vzhodni del.

Meddržavne meje ljudem večinoma predstavljajo oviro, saj omejujejo migracije, ki so ena od glavnih značilnosti človeštva. Čeprav povsod

dolgoročno težijo k njeni odpravi, tega nikomur še ni uspelo v celoti doseči. Schengenski sistem je odpravil mejni nadzor, ne pa tudi meje. Ko prečkamo razmejitveno črto, nas na to ne nazadnje opominjajo številni napisi in talne označbe, stil gradnje, jezik, pravni sistem ... Mejni nadzor med Belgijo in Nizozemsko je bil ukinjen že leta 1985, pa vendar še danes opazimo razliko, ko s severa vstopimo v belgijsko Flandrijo: slabše ceste, stihjsko in nenačrtovano planiranje naselij in mesta, ki so manj zelena kot na Nizozemskem. Državi po vseh razvojnih kazalcih sodita v svetovni vrh, v okviru regije Benelux uspešno sodelujeta na političnem, gospodarskem in kulturnem področju, pa vendarle se nista mogli dogovoriti o poteku njune meje. Skozi območje, na katerem ležita kraja Baarle-Nassau in Baarle-Hertog, poteka celo najbolj zapletena politična meja na svetu. Gre za 26 belgijskih eksklav v bližini državne meje na nizozemskem teritoriju. Znotraj treh največjih belgijskih eksklav pa se nahaja še osem nizozemskih eksklav. Najmanjša belgijska parcela na tem območju meri komaj tri kvadratne metre. Mejna črta seka ulice, parkirišča, cerkve, hiše. Pogosto so med dve državi razdeljena celo vhodna vrata. Povsem

običajno je, da ima ena stavba dve hišni številki – belgijsko in nizozemsko. Njihovi lastniki plačujejo davke in zavarovanja obema državam – odvisno pač, kolikšen del zgradbe leži na katerem izmed teritorijev. Čeprav nerešeno mejno vprašanje otežuje njihovo vsakdanje življenje, so se domačini s tem problemom sprijaznili, kraj pa se je iz zaspanega podeželskega mesta prelevil v turistično atrakcijo. Zapletena razdelitev parcel izhaja iz številnih srednjeveških pogodb, sporazumov, menjavanj in trgovanj z ozemljem. Danes pa služi predvsem kot dokaz, da njena zapletenost kljub carinski uniji enako vpliva na življenje ljudi, kot bi kjerkoli drugje po svetu.

Ena osnovnih značilnosti Republike Slovenije je obmejnost večjega dela teritorija, saj nad 50 odstotkov njenega ozemlja sodi znotraj 25-kilometrskega obmejnega pasu. Na Slovenskem se je v zadnjem stoletju kar nekajkrat spremenila politična oblast, s tem pa tudi meja, ki je v današnji obliki precej mlada po svojem nastanku. Med zgodovinarji v svetu je najbolj znan primer reševanja mejnega vprašanja med Italijo in nekdanjo Jugoslavijo. Prav za Trstom se je namreč rodil pojem »železne zaves«, v katerem se je

odseval strah Zahoda pred komunizmom in Slovani. Rimski sporazum so leta 1954 vsilili zahodni zavezniki in je pomenil začasno delimitacijo, s katero so podobno kot na primeru Nizozemske mejno črto risali preko hiš, hlevov, njiv in celo pokopališč. Ideja o zaokroženosti slovenskega etničnega ozemlja je bila dokončno pokopana, izrazito antropogena meja pa je prekinila vse vezi med domačini na obeh straneh njene črte. Osimski sporazum v sedemdesetih letih je sicer popravil nekatere krivice in liberaliziral blagovno menjavo, vendar do zadovoljstva med prebivalstvom ob meji ni prišlo. Danes, tri leta po vstopu Slovenije v območje Schengena, so preko različnih sistemov nadzornih točk, mejnih prehodov, vojaške in policijske infrastrukture njeni sledovi še kako vidni in bodo ostali še mnogim prihodnjim generacijam.

Edina država, s katero Slovenija še nima povsem določene državne meje, je njena južna sosedka. Deloma je potek mejne črte na nekaterih delih dvajset let po osamosvojitvi nejasen, ker v bivši Jugoslaviji ni obstajala oziroma je bila zgolj administrativna, deloma pa zato, ker tovrstnih vprašanj tekom vojne za osamosvojitve državi nista želeli odpirati, saj sta bili zaveznici proti preteči srbski nevarnosti. Da sporna ozemlja pripadajo Sloveniji dokazujejo različni zgodovinski dokumenti in katastri, problem pa je, ker se »de iure« izhodišče pogosto razlikuje od situacije na terenu. Tako kot je v preteklosti veljalo, da so meje risali veliki narodi, bo majhna Slovenija verjetno tudi tokrat morala kloniti pod političnim pritiskom, ki ga diktira močan hrvaški lobi, in bo tudi na jugu izgubila velik del svojega etničnega ozemlja. Državne meje so torej od nekdanj bile v ospredju svetovne geopolitike. Ob njih so se ustvarjala krizna žarišča ali pa sklepali (vsiljeni) sporazumi. V resnici se njihov pomen nikoli ni zmanjšal – niti v konceptu združene Evrope ali znotraj schengenskega eksperimenta Evropske unije.

Meja med Belgijo in Nizozemsko v Baarle-Nassau

Čas za ogorčenje

Naj se sprijaznimo s svetom, kakršen je? Se lahko obnašamo, kot da je vse v redu? Smo do problemov okoli sebe lahko brezbrizni? Si v času hude ekonomske krize, obsežne revščine, sistematičnega kršenja človekovih pravic, rušenja socialne družbe in države, globalnega segrevanja ozračja, številnih ekoloških nesreč, ki jih povzroča človek in drugih problemov, res lahko privoščimo »razkošje« brezriznosti?

Rok Kralj

»Najslabše je biti brezbrizen oziroma reči: »Nič ne morem storiti, bom že kako.« Veliko boljše je, da smo nad nečim ogorčeni, kajti to nam daje moč in nas spodbudi k aktivnosti: »Želim, da ima vsak od vas razlog za ogorčenje. To je dragoceno. Ko ste nad nečim ogorčeni, kot sem bil sam nad nacizmom, postanete bojeviti, močni in aktivni.« To so misli francoskega diplomata in veterana 2. svetovne vojne triindvetdesetletnega Stephana Hessla, ki jih je zapisal v trinajst stranski knjižici z naslovom *Čas za ogorčenje*. Originalni naslov *Indignez-Vous* lahko prevedemo kot *Postanite jezni*, naslov angleškega prevoda *Time for Outrage* pa kot *Čas za ogorčenje*; živimo torej v času, ko moramo postati jezni oziroma ogorčeni ter na podlagi tega tudi aktivni, vsekakor pa ni prav, da smo do problemov okoli nas brezbrizni. Pri tem se lahko spomnimo znamenitih verzov Boba Dylana v pesmi *Blowin' In The Wind* iz leta 1962 (v prevodu Gorana Peršina): *Da, in koliko ušes mora imeti en človek, preden sliši jokati ljudi?* in *Da, in kolikokrat lahko človek obrne glavo v stran in se dela, da preprosto ne vidi?*

jo morali tudi vsi drugi, kajti ogroža nas neka druga, nič manj nevarna diktatura, namreč »zdajšnja mednarodna diktatura finančnih trgov, ki predstavlja veliko grožnjo miru in demokraciji.« Kot celotna družba ne smemo obupati ali se podrediti tej diktaturi, pravi Hessel. Ko je premier Pahor nedavno zagovarjal reforme, še zlasti pokojninsko, je dejal, da bi »zavrnitev pokojninske reforme pomenila signal finančnim trgov, da postaja Slovenija reformno nesposobna država.« Njegove besede kažejo zgolj to, kdo ima danes v svetu največ vpliva.

Kdo je Stephane Hessel? Rodil se je leta 1917 v Nemčiji, družina se je sedem let kasneje preselila v francosko prestolnico. »Njegovo življenje se bere kot roman«, je zapisal Charles Glass v angleškem prevodu knjige, zgodba njegovih staršev pa je filmska – in to dobesedno. V kulturnem filmu *Jules et Jim* z Jeanne Moreau v glavni vlogi je njuno zgodbo leta 1962 upodobil francoski režiser Francois Truffaut. Filmska zgodba o svobodomiselni in nekomfromistični Catherine in Julesu, nemško-židovskem pisatelju

je bil rojen v Nemčiji in je šele leta 1939 prejel francosko državljanstvo. Po pravi odisejdi se je v Londonu priključil ekipi generala De Gaulle, ki mu je na francoskem ozemlju zapal tvegano nalogo organiziranja odporiškega gibanja in priprave na invazijo. Zajeli so ga nacisti in ga poslali v koncentracijsko taborišče Buchenwald in kasneje Dora. V zadnjem trenutku se je izognil smrti, tako da je prevzel identiteto že umrlega taboriščnika. Med transportom v taborišče Bergen-Belsen mu je uspelo pobegniti. Po 2. svetovni vojni ga je predsednik De Gaulle poslal v Združene narode, kjer je med drugim sodeloval pri oblikovanju Splošne deklaracije človekovih pravic, sprejete leta 1948. Tudi kasneje je kot diplomat sodeloval pri nekaterih pomembnih francoskih in svetovnih zadevah, med drugim pri vzpostavljanju neodvisnih držav Tunizije in Maroka. Za svoje delo je prejel številna francoska in mednarodna priznanja, med njimi priznanje Sveta Evrope North-South (2004), francosko Legijo časti (Grand Officer of the Legion of Honour, 2006) in nagrado UNESCO/Bilbao (2008).

Stephane Hessel

Foto: fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Stephane_Hessel.jpg

dobno življenje» in zagotoviti »pokojnine, ki starejšim delavcem omogočajo, da svoja življenja dokončajo dostojanstveno«. Energetiko, mineralna bogastva, velike banke in zavarovalnice je potrebno nacionalizirati in s tem »vrniti narodu ključna sredstva produkcije, ki so bila monopolizirana« ter »oblikovati resnično ekonomsko in družbeno demokracijo, ki odpravlja ekonomijo velikega obsega in finančni fevdalizem«. Mar si niso današnje finančne, energetske, farmacevtske in druge korporacije

Med seboj smo povezani bolj kot kdajkoli prej, a nekatere stvari so preprosto nedopustne, pravi in še zlasti izpostavlja dve področji oziroma dva velika izziva našega časa: (1) ogromne razlike med zelo revnimi in zelo bogatimi, ki se nenehno povečujejo in so »inovacija dvajsetega in enaindvajsetega stoletja« ter (2) človekovih pravic in stanja planeta.

Knjiga *Čas za ogorčenje* je izšla oktobra 2010 in v Franciji takoj postala uspešnica, v kratkem času so jo prodali v več kot 600.000 izvodih, danes pa knjiga dosega milijonske naklade in se prevaja v številne svetovne jezike. Le špekuliramo lahko, v kolikšni meri je navdihnili Tunizijce, ki večinoma razumejo francosko in kasneje druge arabske narode, da so svoje ogorčenje manifestirali na tako izjemen način in se znebili dolgotrajnih diktatorskih režimov. Brati pa bi

in prevajalcu Prousta, je biografska pripoved o Franzu Hesslu in njegovi ženi Helen Grund, starših Stephana Hessla, ki je odrasčal v boemskem in umetniškem okolju Pariza dvajsetih in tridesetih let prejšnjega stoletja. Njegov dom so obiskovali številni umetniki, med njimi filozof Walter Benjamin, pesnik Marcel Duchamp in kipar Alexander Calder.

Stephane Hessel se je ob izbruhu 2. svetovne vojne priključil francoskemu odporiškega gibanju, čeprav

»Mi, veterani odporiškega gibanja in borci za svobodno Francijo, pozivamo mlajše generacije, da oživijo in nadaljujejo tradicijo odpora in njegovih idej«, pravi Hessel, ki želi današnjim generacijam predati »ključne principe in vrednote za svobodno Francijo«, oblikovane in leta 1944 zapisane v programu francoskega odporiškega gibanja. V tem programu so si zadali nalogo izgradnje »mreže socialne varnosti, s katero bi jamčili vsem državljanom sredstva za spo-

razdelile sveta na svoje fevde, medtem ko njihovi zagovorniki še vedno govorijo o svobodnem trgu?

»Resnična demokracija potrebuje svobodno novinarstvo. Odporiško gibanje se je tega zavedalo in zahtevalo »svobodo in čast novinarstva in njegovo neodvisnost od države, sil denarja in tujega vpliva.« Kaj pa je danes z novinarstvom in z mediji? Mar niso pretežno v službi neizmerno bogatih kapitalistov, kot je na primer Rupert Murdoch. Prav tako so si v

odporniškem gibanju prizadevali, da bi slehernemu otroku omogočili dostop do najboljše izobrazbe, brez kakršnekoli diskriminacije. »Te principe in vrednote danes potrebujemo bolj kot karkoli drugega,« pravi Stephane Hessel in nas spominja, da je bilo potrebno »splošnemu interesu dati prednost pred posamičnimi interesi, pravični porazdelitvi bogastva, ki ga ustvarja svetovna delovna sila, pa pred močjo denarja.« Hkrati pa se tudi zaveda, »da razlogi za ogorčenje danes izgledajo manj jasno in da je svet bolj zapleten. Kdo vodi stvari? Kdo odloča? Ni vselej enostavno razlikovati med vsemi silami, ki nam vladajo.« Med seboj smo povezani bolj kot kdajkoli prej, a nekatere stvari so preprosto nedopustne, pravi in še zlasti izpostavlja dve področji oziroma dva velika izziva našega časa: (1) ogromne razlike med zelo revnimi in zelo bogatimi, ki se nenehno povečujejo in so »inovacija dvajsetega in enaindvajsetega stoletja« ter (2) človekovih pravic in stanja planeta. Pri tem se sklicuje zlasti na Splošno deklaracijo človekovih pravic, pri katere snovanju je aktivno sodeloval.

Kljub visoki starosti je Stephane Hessel še vedno zelo aktiven, med leti 2002 in 2009 je kar šestkrat obiskal Gazo in Zahodni breg, saj zanj palestinsko vprašanje predstavlja še poseben primer, zaradi katerega bi

morali biti jezni in ogorčeni. Pravi, da moramo brezpogojno prebrati poročilo južnoafriškega sodnika židovskega rodu Richarda Goldstona, ki obravnava tritedensko izraelsko operacijo Cast Lead, ki so jo sprožili konec leta 2008, v katerem obtožuje izraelsko vojsko »vojnih zločinov in domnevnih zločinov proti človeštvu«. Hessel se strinja, da je terorizem nesprejemljiv, vendar če je država »okupirana s strani neskončno superiornejše vojaške sile, potem takem ljudska reakcija ne more biti samo ne-nasilna«.

A kljub vsemu pravi, da »prihodnost pripada nenasilju, spravi različnih kultur.« Strinja se s Sartrom, »da ne smemo opravičevati teroristov, ki mečejo bombe, moramo pa jih razumeti.« Stephane Hessel poudarja, da je sporočilo nenasilja Nelsona Mandele in Martina Luthra Kinga v današnjem svetu še vedno več kot pomembno in aktualno. Da pa bi bili »z medsebojnim razumevanjem in z veliko mero potrpežljivosti zmožni preseči konflikte«, morajo naše »skupnosti temeljiti na pravicah, katerih kršenje mora izzvati ogorčenje – ne glede na to, kdo jih krši. Te pravice nikakor ne smejo biti predmet kompromisov.« Naj se torej odrečemo svojim pravicam, da bi zadovoljili nenasitne in pohlepne finančne trge? »Zahodna obsedenost

s produktivnostjo svet pripeljala v krizo, iz katere se lahko izkoplje samo z radikalnim prelomom z nepremišljeno vneto za »več, vedno več« na finančnem, prav tako pa tudi na znanstvenem in tehnološkem področju. Zdaj je čas, da prevladajo skrb za etiko, pravičnost in trajnostni razvoj.« Bomo torej končno spoznali, da nas »več, vedno več« dejansko vodi k »manj, vedno manj«?

Francija je bila večkrat na prvi bojni liniji boja za svobodo in človekove pravice, vsaj od francoske revolucije naprej. Triindevetdesetletni Stephane Hessel nas s svojimi bogatimi življenjskimi izkušnjami povezuje s preteklostjo, s časom, ko se je bilo potrebno upreti veliki in uničevalni sili. Ob tem se spomnimo, da smo imeli tudi Slovenci svoje odporiško gibanje, Osvobodilno fronto, ustanovljeno pred skoraj natanko sedemdesetimi leti (27. aprila 1941), ki je v svoj program med drugim zapisalo, da »slovenske ljudske množice, ki se borijo za svoje narodne in človeške pravice, ustvarjajo nov lik aktivnega slovenstva« in da se bodo »vsa vprašanja, ki presegajo okvir narodne osvoboditve, reševala na dosleden ljudski demokratični način.« Ponovno moramo torej postati aktivni in se na ljudski demokratični način boriti za svoje človeške pravice. Kar ni dosti drugače kot Hesslov poziva k »mir-

nemu uporu«. In natanko to so storili Tunizijci, Egipčani in drugi arabski narodi (čeprav se nekateri diktatorji svojih položajev oklepajo z orožjem). Njihovo ogorčenje je rodilo miren, a obširen upor, s katerim so dobesedno spremenili zgodovino. Kaj pa mi, bomo brezbržno gledali, kako finančni trgi zahtevajo in postopno ukinjajo vse več naših pravic, za katere so se borili in žrtvovali milijoni – v 2. svetovni vojni in v številnih drugih vojnah, revolucijah, uporih, stavkah, demonstracijah? Bodo vsi njihovi napor, trpljenje in žrtve izpuhteli v zahtevah finančnih trgov, da se v imenu njihovih interesov in njihovega neizmernege pohlepa uniči človekovo dostojanstvo in blaginja, da ne omenjamo drugih živih bitij in okolja?

Zato je danes čas za jezo, ogorčenje, akcijo, miren upor. Le tako lahko ustvarimo boljšo prihodnost. Za vse ljudi. Zato Stephane Hessel, v imenu veteranov odporiškega gibanja iz 2. svetovne vojne, svojo knjigo konča z besedami – pozivom: »Vam, ki oblikujete enaindvajseto stoletje, z naklonjenostjo pravimo: USTVARJATI POMENI UPIRATI SE. UPIRATI SE POMENI USTVARJATI.«

Vir: Stephane Hessel. *Time for Outrage!* Translation by Damion Searls with Alba Arrikha. Quartet Books, 2011. (Vsi citati v navednicah, kjer ni posebej navedenega avtorja, so iz te knjige.)

Demonstracije v Londonu proti zmanjšanju javnih izdatkov so potekale 26.3.2011 pod imenom Pohod za alternativo. Demonstracij naj bi se udeležilo med 250 in 500 tisoč ljudi.

Foto: en.wikipedia.org/wiki/File:London_march.jpg

Zaodrje egiptovske »post-revolucije«

Egipt je v preseku med starim in novim sistemom. Egiptovska vstaja ni pomenila le začetka boja proti domačemu tiranu, temveč tudi proti neoliberalnemu kapitalizmu. Mnogi Egipčani nestrpno čakajo na sojenje predstavnikov padlega režima, medtem ko verjamejo v začetne plodove sprememb. Vsekakor pa instaliranje »demokracije« v Egiptu ne pomeni gole preslikave njenega »Zahodnega« modela.

Sami Al-Daghistani (Kairo)

Pred dvema mesecema je 30-letna vladavina Hosnija Mubaraka zavila v slepo ulico. V torek, 11. aprila, je predsednik Mubarak zapustil Šarm al Šejk in se pojavil pred preiskovalnim komitejem. Bremenijo ga finančne korupcije, poneverbe, izrabljanja položaja in odgovornosti za nasilje nad protestniki 25. januarja 2011. Prav tako se za javne projekte sodi predsednikov ženi Suzanne Mubarak (tudi glede Aleksandrijske knjižnice) in njunima sinovoma – »politični zvezdi« Gamalu in »poslovnežu« Alai. Pod preiskovalnim nadzorom so tudi glavni veljaki odstavljenega režima, t. i. »nedotakljivi«: Zakaria Azmi (Joint Chief of Staff), nekdanji parlamentarni govorec Fathi Sorour in nekdanji glavni sekretar Mubarakove stranke NDP Safwat Al Šerif. Sodni postopek proti obtoženim je strogo zavarovan proces, ki bo zahteval veliko časa, nekaj, česar Egipt in 82-letni Mubarak nimata ravno na pretek. Vojaška oblast je 5. aprila ustanovila poseben preiskovalni komite, ki se bo lotil izjav medijev in obtožb, da je Mubarak v času svojega predsedovanja nabral bogastvo v vrednosti 70 milijard ameriških dolarjev – privatizacijski programi, poslovne goljufije, črne gradnje v Kairu, Aleksandriji, Šarm al Šejku idr.

Saudske oblasti pa so na dan prišle s ponudbo, ki bi Hosni Mubaraku zagotovile amnestijo glede na njegovo zdravstveno stanje (Mubarak je bil pridržan v bolnici zaradi lažjega srčnega infarkta, njegovo stanje je sicer stabilno), nekakšen pravni kompromis z državo, temelječ na finančnem planu. Častnik Al Ahram pravi, da so Saudijci, ki ponudbo sicer zanikajo, Egiptu ponudili odpis 70 % egiptovskega tujega dolga v vrednosti 32 milijard ameriških dolarjev. Zdi se, da

se Saudijci pogajajo z Visokim poveljem oboroženih enot (HCAF) za Mubarakov dostojni konec.

Vprašanje še zmeraj ostaja, kdo je odgovoren za poboj nekaj sto protestnikov na trgu Tahrir 2. februarja, ki ga mnogi imenujejo »boj kamel«, kjer so letele molotovke, pravi naboji, kamenje in vihrali meči. Arabski viri poročajo, da naj bi »jahalce kamel in konjev« najel določen sloj Mubarakovih privržencev, ki je razumljivo prevratu nasprotoval. Mnogi namigujejo, da so bili »najemniki« prebivalci premožnejših sosesk Kaira.

Pomembnejše vprašanje od »kamele« je količina bogastva Mubarakovih pa je, kaj narediti z ostalimi vladami, ki so podobno, če ne verjetno še globlje, zabredle v živo blato bogastva. Mubarak ni nič drugačen od ostalih kapitalistov, razen po časovni krivulji njegovega vladanja, in ravno ta ga je pripeljala do njegovega konca. Vlade ZDA, Italije in nešteto drugih pa si skozi štiriletno mandate pravno-formalno kreirajo lastno ekonomsko usodo na plečih njenih prebivalcev. Kitajske, afriškega podkontinenta in drugih držav t. i. »tretjega sveta« ni potrebno niti omeniti. Te vlade so si nakopale veliko večji srd, kakor Mubarak, le da je ta za enkrat neviden in »demokracično« (politično) utemeljen. Kaj je tisto presenetljivo, kar bi nas moralo zanimati glede na dogajanja v Egiptu? Kajti to zagotovo ni količina denarja niti vladajoča figura, ki je z njim upravljala, pa čeprav je bila njegova odstranitev dobrodošla. O slavljenju »svobode« je še prekmalu govoriti – ta se bo pričela s transformacijo ekonomskega sistema, ki pa je vzajemno povezan z medčloveškimi vrednotami. Predmet zanimanja bi potemtakem morala bi-

ti struktura, ki take nepravilnosti dovoljuje – družbeni, pravni, socialni in normativni vzvodi, ki to dopuščajo. In ali obsodba takih režimov pomeni resnično zmago »demokracije« (primer Iraka, Afganistana in drugih držav)?

Rez na Tahrirju: narod in vojska

V noči na 9. april je prišlo tako kot vsak petek na Tahrirju do velikih demonstracij, le da so tokrat eskalirale. Množica pritiska na vojsko, da pohiti z obsodbo vladajočih, vojska pa vsekakor želi ohraniti nemoteno delovanje države, hkrati pa nastopa kot nekakšen mediator med ljudstvom in politično sceno. Tu nastopi razcep: ali se bo revolucija nadaljevala z dialogom, ki zadeva nacionalna vprašanja, politične in ekonomske

reforme, ali pa bo ponovno prišlo do kaosa. V obeh primerih je samoumevnost dogodkov vprašljiva. Vpetost držav v svetovni ekonomski in politično-tržni bazen pomeni do-končno podreitev določenim mednarodnim in ekonomskih normativom. Kaos kot razpustitev dotedanjih državnih vezi brez razmisleka o skupnem arabskem ekonomskem bloku pa je prav tako lahko izredno nekoristno početje.

Potrebno se je torej ubraniti kaosu, da država ne bi spolzela v roke zahodnih interesov, hkrati pa je slepo zaupanje v pojme, kot so reforma, institucija, volitve idr., izredno kočljivo, saj imanentno predvidevajo zahodno politično paradigmo. Vojska ne želi

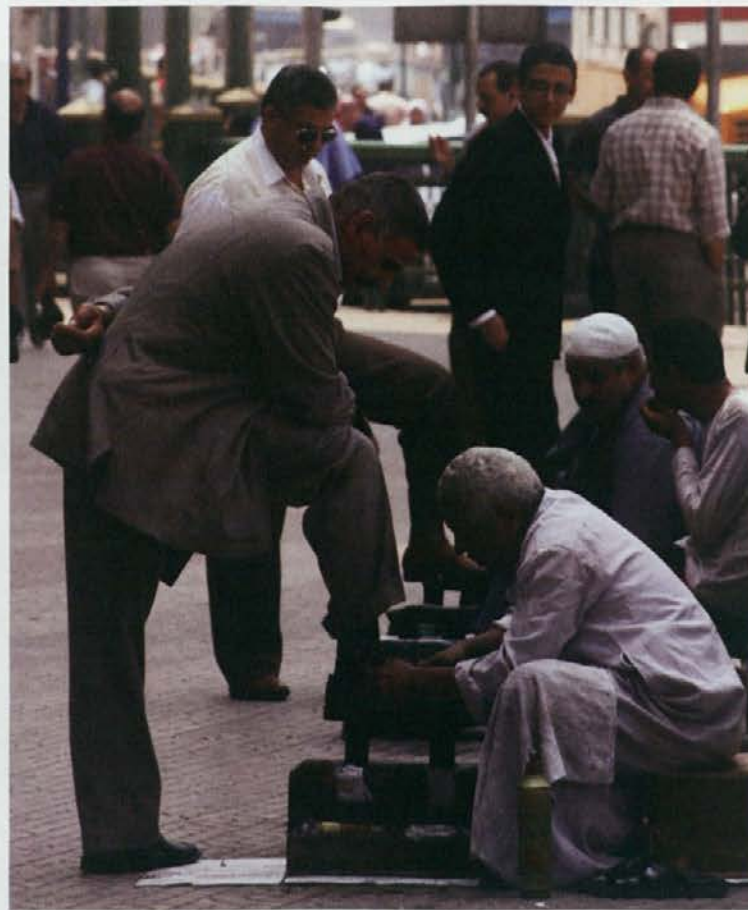

Foto: Aleš Kustec

vladati državi, temu v prid pričajo tudi dogodki iz preteklosti – leta 1977 je vojska prišla na oblast, ko je vlada dvignila cene kruha, in ob nemirih leta 1986. Kljub temu so petkovi in sobotni trki rezultirali v eno smrtno žrtev in 71 ranjenih protestnikov. Vojska naj ne bi uporabila pravih nabojev.

Mnogi pretekli protestniki naj ne bi sodelovali pri protestih 25. januarja, kar nakazuje, da so imeli protestniki 8. aprila samosvojo agendo. Dogodke so obsodili revolucionarne skupine, predsedniški kandidati, aktivisti. Vojska si vseeno prizadeva, da izvrši zahteve naroda, saj predstavlja pomembno komponento revolta 25. januarja. Nevtralnost vojske cilja na patriotsko dejanje, hkrati pa ne gre spregledati dejstva, kakor opozarjajo aktivisti, blogerji in borci za pravice Aida Seif Al Dawla, Philip Rizk, Mona Seif in drugi, da je priprtje Mubarakovih v svetu sprejeto z navdušenjem, javnost pa je spregledala kršitve vojske v t. i. post-mubarakovem tranzicijskem obdobju. Namreč, na stotine mladih, civilistov, protestnikov je priprtih, mučenih in obsojenih na vo-

jaških sodiščih, kar jasno nakazuje na kršitev zakona o obsodbi civilistov in na nelegalnost vojaških sodišč, medijsko poročanje teh dogodkov pa je prepovedano.

Mešana politična prihodnost

Egipčani so v gibanju. Priprava nove konstitucije je v teku in ta naj bi bila nared že čez pol leta. Začasna ustava je bila pred kratkim izvoljena s 77 %, ki pa jo sestavlja približno 80 % stare ustave. Prihajajoče septembrske volitve naj bi vključevale mešani sistem strankarskih in neodvisnih kandidatov, saj naj bi tako znižali možnost monopoliziranja parlamentarnih volitev. Metoda naj bi tudi preprečila infiltracijo političnih točk starega režima.

Midan Tahrir, mesto enotnosti, je tokrat mesto (političnih) razpotij. Egipt preživlja kritične trenutke. Tisoče Egipčanov obsoja vsakršno dejanje, ki bi spodkopalo na videz neomajno vrednost politične participacije, zdi pa se, da mnogi želijo prav to.

Politična nestanovitnost pa je po drugi strani proizvedla mnoge skupine in politične stranke: Koalicija

mladih revolucionarjev (»podmladek« Muslimanske bratovščine), ki je v marcu imela inavguralno konferenco mladih, je opozorila, da njihovi člani niso bili prisotni pri sobotnih protestih in da zato ti posamezniki nikakor ne predstavljajo bratovščine, ampak sami sebe. Koalicija je ena izmed sedmih skupin, ki so se formirale v času »revolucije«. Gibanje 6. april; Mladi za svobodo in pravico; Kampanja Al Baradej; Podmladek Muslimanske bratovščine; Podmladek Demokratične fronte in Narodno združenje za spremembo.

Cilj koalicije vodi očitno v dve smeri: prva želi formirati koalicijo za parlamentarne volitve, medtem ko želi druga predvsem »kontra-revolucijo«, s tem pa se politični krog zaključuje.

Zgled arabskih držav

Četudi ostale arabske države (še) niso prehodile trnove poti politične transformacije, vseeno Tunizija in Egipt veljata za zgled. Slehera arabska država ima izredno specifično strukturo etnične-religijske zasnove, politično ozadje, ekonomski položaj in politiko mednarodnih odnosov, zato je naiv-

no pričakovati, da bodo vse arabske države končale kakor Egipt. V Siriji je poleg večinskih sunitov veliko šiitov, sirijskih Kurdiv, Aramejcev, kristjanov, pravoslavcev; prav tako tam živi veliko število pribeglih Palestincev in Iračanov, kjer pa je tudi sedež iraškega uporniškega gibanja. V Siriji vlada Basistični režim in vsakršen konflikt z oblastjo bi lahko eskaliral v hude medetnično-politične boje. Jemen je po drugi strani mlada država, pretežno sestavljena po klanski strukturi – nekdanja meja je potekala med severom in jugom države in je lahko pri zamenjavi tedanjega režima enako relevantna. Hašemitska kraljevina Jordanija ima navkljub protivladnim protestom poseben status, saj večina Jordancev kralja priznava za avtoriteto države. Stanje v Libiji pa se je zapletlo zlasti s posredovanjem Natovih sil, ki so si za nalogo zadale »pomagati libijskemu ljudstvu«. Čeprav je bil Gadafi trn v peti marsikateri vladi, je vojaško posredovanje Zahoda bilo ponovno brez razloga in globlje politične utemeljitve. Nato nikakor ne more pomagati Libiji, državi, ki je imela podpisane finančne in vojaške konstrukcije z mnogimi svetovnimi, tudi zahodnimi vladami. Zdi se, da je vojaškim in političnim krogom v prid, da libijska vojna traja dolgo, podobno kakor še danes traja v Iraku in Afganistanu.

Glavni akter v regiji

Pa je očitno še zmeraj »pravnomočni« Izrael, ki ponovno izkorišča napetost v regiji, navkljub dejstvu, kakor bi porekli mnogi zahodni veljaki, da se njegovi arabski sosede približujejo »resnični demokratizaciji«, če že ne kar »demokraciji«. 1. aprila so izraelske oblasti umorile 24-letnega člana palestinske uporniške frakcije. Podobno se je zgodilo tudi 5. aprila, 6. aprila pa je Izrael bombardiral Gazo v treh zračnih napadih.

Nove egipčanske oblasti očitno spreminjajo politiko do Palestine, saj naj bi zaustavile gradnjo podzemnega zidu ob meji, ki naj bi preprečeval tihotapljenje orožja v Gazo. Nekateri desničarski izraelski mediji (The Jerusalem Post) pa navajajo, da raste novo sodelovanje med Hamasom in Kairom. Po vsej verjetnosti je tudi to povezano s prihajajočimi volitvami in za čas Mubarakove vladavine »odstavljeno« Muslimansko bratovščino.

Vpetost držav v svetovni ekonomski in politično-tržni bazen pomeni do-končno podreditev določenim mednarodnim in ekonomskih normativom. Kaos kot razpustitev dotedanjih državnih vezi brez razmisleka o skupnem arabskem ekonomskem bloku pa je prav tako lahko izredno nekoristno početje.

Foto: Sami Al-Daghistani

Človekove pravice – privoščiti jih vsem ljudem

Pogovarjali smo se z v. d. direktorice Amnesty International Slovenije (AI), Metko Naglič, in preverili, kakšen je položaj na področju človekovih pravic pri nas in izven naših meja.

Jasmina Godec

Prvi mejnik v razvoju AI je bila objava članka *Pozabljeni zaporniki* maja 1961 v časniku *Observer*. Pri nas beležite triindvajset let obstoja. Kateri so tisti najpomembnejši dosežki, ki ste jih uresničili v tem času?

Iz začetnega entuziazma prostovoljcev smo do danes zrasli v profesionalno organizacijo, ki ima približno 9300 članov in sedem zaposlenih ter enega za polovični delovni čas. Izvajamo vrsto aktivnosti: lobističnih, kampanjskih, aktivističnih, učenje človekovih pravic. Pomemben dosežek z vidika učenja človekovih pravic je ta, da že od leta 1999 izvajamo sistematično izobraževanje človekovih pravic. Če postrežem s statistiko, v lanskem letu smo z našimi delavnicami dosegli 2700 mladih. Imeli smo okrog 120 delavnic v osnovnih in srednjih šolah.

fotografij, zbranih po vsem svetu, ki so se predale takratnemu generalnemu sekretarju Kofiju Ananu. To je bila velika spodbuda za to, da so se v Združenih narodih odločili, da začnejo delati na konvenciji za nadzor trgovine z orožjem.

AI se osredotoča na preprečevanje hudih kršitev človekovih pravic, kot so diskriminacija in poseganje v fizično in duševno integriteto ter v svobodo vesti in izražanja. Kje opazate, da se v zadnjem času dogajajo največje kršitve v svetu?

Žal se vsakodnevno dogajajo kršitve človekovih pravic in AI jih ne rangira in reče: »Ta je pa največja.« Obstajajo neke »tradicionalne« kršitve in potem sodobne »inovativne«, če lahko tako rečem, ki so včasih povezane z aktualnimi razmerami v gospodarstvu. Kar se tiče sveta, je v zadnjih

Pri nas se veliko izpostavlja problematika Romov in izbrisanih. Kje vi vidite srž problema in pot do njegove rešitve?

Izbrisani so velika črna pika na vesti naše države; trajalo je osemnajst let, preden so bile sprejete spremembe zakonodaje, ki omogočajo vračanje statusa, ne naslavlja pa nekaterih drugih zadev, kot so denimo odškodnina in povezanih področij (integracija, socialna, nastanitev ipd). Ti ljudje so s tem, ko so bili izbrisani in ostali brez stalnega prebivališča, na primer ostali brez sredstva za preživljanje. Gre za okoli 25000 ljudi, katerih usode so bile raznolike, nek skupni imenovalci pa je, da so jim bile s tem, ko so bili izbrisani iz registra stalnega prebivalstva, odvzete določene pravice in jim je bilo dejansko onemogočeno nadaljnje normal-

daleč po vodo (recimo na pokopališča ali bencinske črpalke), nekateri uporabljajo celo vodo iz potokov. Glede izobraževanja so bili narejeni nekateri koraki naprej, upali bi si trditi, da tudi zaradi našega opozarjanja in delovanja. V nekaterih šolah npr. imajo sedaj romske pomočnike. Skratka, država temu področju zdaj namenja večjo pozornost, a čaka jo še veliko dela.

Je Amnesty International deležen tudi kritik (v svetu in pri nas) zaradi svojega opozarjanja na kršitve človekovih pravic?

Pogosto nas ljudje povprašajo: »Pa zakaj se s tem ukvarjate, ko je pa toliko drugih zadev.« Pogosto imajo nek svoj seznam prioriteten ali pa bolj pomembnih tem. Dejstvo je, da ko se ukvarjaš z npr. nasiljem nad ženskami, nimaš toliko nasprotovanja, tudi

Dejstvo je, da ko se ukvarjaš z npr. nasiljem nad ženskami, nimaš toliko nasprotovanja, tudi pri pravicah otrok ni nekih nasprotovanj. Je pa povsem drugače, ko gre za pravice istospolnih partnerjev, Romov, izbrisanih. Človekove pravice imaš zato, ker si človek, ne zato, ker si si jih nekje prislužil ali ker si pač nekemu všeč oz. simpatičen.

Pomemben korak je bil tudi leta 2000 uvedba tako imenovanega direktnega dialoga, to pomeni, da aktivno pridobivamo naše podpornike in podpornice na ulicah. Pri aktivističnem oz. kampanjskem delu je bila lokalno pomembna zmaga dosežena, ko smo se aktivirali proti uvedbi elektro paralizatorja v slovensko policijo, kasneje pa je slovenska oblast odločila, da ga ne bodo uvedli. Pomembna zmaga je tudi s področja zaščite žrtvam nasilja v družini, kjer smo se skupaj z lokalnimi nevladnimi organizacijami borili za sprejem zakona za preprečevanja nasilja v družini. Med večjimi aktivističnimi dosežki bi veljalo omeniti še, da smo v slovenski sekciji nekaj let sodelovali v mednarodni kampanji za nadzor orožja. V Sloveniji nam je uspelo v dobrih dveh letih akcije zbrati 5500 fotografij (fotopeticij); te so se pridružile dobremu milijonu

letih veliko vprašanje, ki ga AI naslavlja, vprašanje revščine, ampak ne z vidika humanitarnih organizacij, ki jih je že dovolj. AI opozarja, da je revščina povezana s kršitvijo človekovih pravic in da je vedno rezultat nekih odločitev; ampak dejansko gre za rezultat nekih napačnih odločitev. Z revščino so recimo povezane prisilne izselitve, ki jih je ogromno v svetu. V Evropi so Romi denimo taka skupina, ki je zelo močno marginalizirana. Ne gre pa pozabiti na »tradicionalne« kršitve, recimo zatiranje svobode izražanja, cenzura. Čeprav je vedno več držav, ki odpravljajo smrtno kazen, je vendar smrtna kazen še vedno prisotna ... V Iranu npr. obsodijo na smrt tudi ljudi, ki so storili zločin kot mladoletniki. Tam poznajo tudi usmrtitev s kamenjanjem, kjer je za kamne predvideno, da morajo biti dovolj mali, da ne ubijejo takoj.

no življenje. Vsekakor bi bilo treba poskrbeti, da vlada uredi ne samo status, ampak tudi ostala področja. Izbris je imel posledice na celoten spekter življenja.

Z učinkovitim vključevanjem Romov v izobraževanje se ukvarjamo že od leta 2006. Npr. dogaja se, da romski otrok, ko gre v prvi razred, ne zna slovensko. Pouk se izvaja v slovenskem jeziku, otrok pa tega ne razume. To je objektivna situacija, če pa prištejemo še široko razširjene predsodke, je logično, da zelo težko napredujejo v razredih. Zelo pomembno pa je tudi okolje, v katerem bivajo, ki vpliva na njihov uspeh v šoli oz. na delovnem mestu. Kot poročamo v našem zadnjem poročilu z naslovom Vzporredna življenja, številnim Romom na Dolenjskem nista zagotovljeni pravici do ustreznega bivališča in vode. Marsikateri morajo hoditi zelo

pri pravicah otrok ni nekih nasprotovanj. Je pa povsem drugače, ko gre za pravice istospolnih partnerjev, Romov, izbrisanih. Človekove pravice imaš zato, ker si človek, ne zato, ker si si jih nekje prislužil ali ker si pač nekemu všeč oz. simpatičen.

Z vidika države pa je različno; včasih so oblasti bolj občutljive, ko jih opozoriš na kršitve, včasih manj. Države različno odreagirajo na to, ker ni vedno samo kritika, velikokrat gre za priporočila, ko recimo vladam priporočamo, kako bi lahko neko področje bolje uredila.

Koliko se ljudje zavedajo svojih človekovih pravic. Pride do zavedanja šele ob kršitvi? Kako je z osveščanjem o človekovih pravicah? Je dovolj poudarka v šolstvu na tem področju?

To je zelo kompleksno vprašanje, zato bo to moje subjektivno mnenje.

Po eni strani se mi zdi, da imamo vsi bolj ali manj polna usta človekovih pravic. Nekje na deklarativni ravni se mi zdi, da ni dvoma, da ljudje vedo za človekove pravice. Veliko jih izpostavljajo, poudarjajo, jih imajo za orodje. Po drugi strani pa kako je v praksi? Pomembno je predvsem izobraževanje, zaradi tega tudi v slovenski sekciji izvajamo učenje o človekovih pravicah. Ni pomembno le, da se jih zavedaš, ampak jih moraš »živeti« na način, da spoštuješ tudi človekove pravice drugih. Žal pa je ne samo v Sloveniji, ampak tudi v Evropi in pa širše v svetu zelo pogosta diskriminacija. Ali pa stališče, ja, saj imate pravice, samo bodite tiho o tem. Osebo ne bi bila povsem pesimistična, mislim, da je to zavedanje med ljudmi in da cenijo človekove pravice, moramo pa vsi ljudje začeti udeležati te pravice sami pri sebi. »Privoščiti« jih moramo vsem.

Kaj pa politiki? Človekove pravice so za njih velikokrat drugotnega pomena. Tudi Slovenija gospodarsko sodeluje z državami, ki so znane kot kršiteljice človekovih pravic.

Marsikdaj žal vidimo, da se kaka stvar podredi nekim interesom. Splošno gledano, pa tudi ne bi bila preveč pesimistična glede razvoja medna-

rodnega prava, saj je bilo po drugi svetovni vojni narejeno ogromno: razvil se je korpus mednarodnega prava človekovih pravic, sprejetih je bilo veliko standardov. Recimo aktualno dogajanje na Bližnjem vzhodu, neverjetno, koliko moči je v ljudeh. Ko se ljudje množično uprejo neki politični represiji in zahtevajo upoštevanje človekovih pravic in potem se mora tudi politika na to odzvati.

Kako komentirate nedavno široko javno razpravo o sprejemu nekdanjega ujetnika iz Guantanamo?

Bojim se, da je do te razprave prišlo, ker ljudje niso bili dovolj obveščeni. Seveda AI poziva oblasti, da sprejme te nekdanje ujetnike in s tem pripomore k temu, da se ta nesprejemljiva praksa, kjer gre za nezakonito pridržanje za nedoločen čas, prekine. Saj so celo ZDA same ugotovile, da jih je treba izpustiti.

Ti ljudje se v svoje države ne morejo vrniti, ker bi bili tam lahko v nevarnosti kršenja človekovih pravic, Amerika jih pa noče sprejeti.

AI Slovenije je neodvisna in nepristranska organizacija, ki se financira zgolj iz članarin in prispevkov svojih podpornikov in članov. Bi si želeli širšo podporo? Denimo s strani države? Kaj pa gospodarstvo, razno razne gospodarske

družbe, koliko finančne podpore si lahko obetate od slednjih?

AI ne sprejema denarja od države. Mi smo po celem svetu odvisni od dobre volje posameznikov in organizacij, ki nas s svojimi prostovoljnimi prispevki podprejo. Zaradi tega smo v odnosu do države neodvisni in nepristranski, kajti največ kritik, predlogov in priporočil naslavljammo ravno na državo samo; ta je namreč dolžna poskrbeti za spoštovanje človekovih pravic. V zadnjih letih s svojimi kritikami in predlogi obravnavamo tudi različna multinacionalna podjetja. To, da ne sprejemamo denarja s strani države, drži v vseh primerih, razen v primeru za učenje človekovih pravic, kjer ga lahko sprejmemo pod določenimi pogoji.

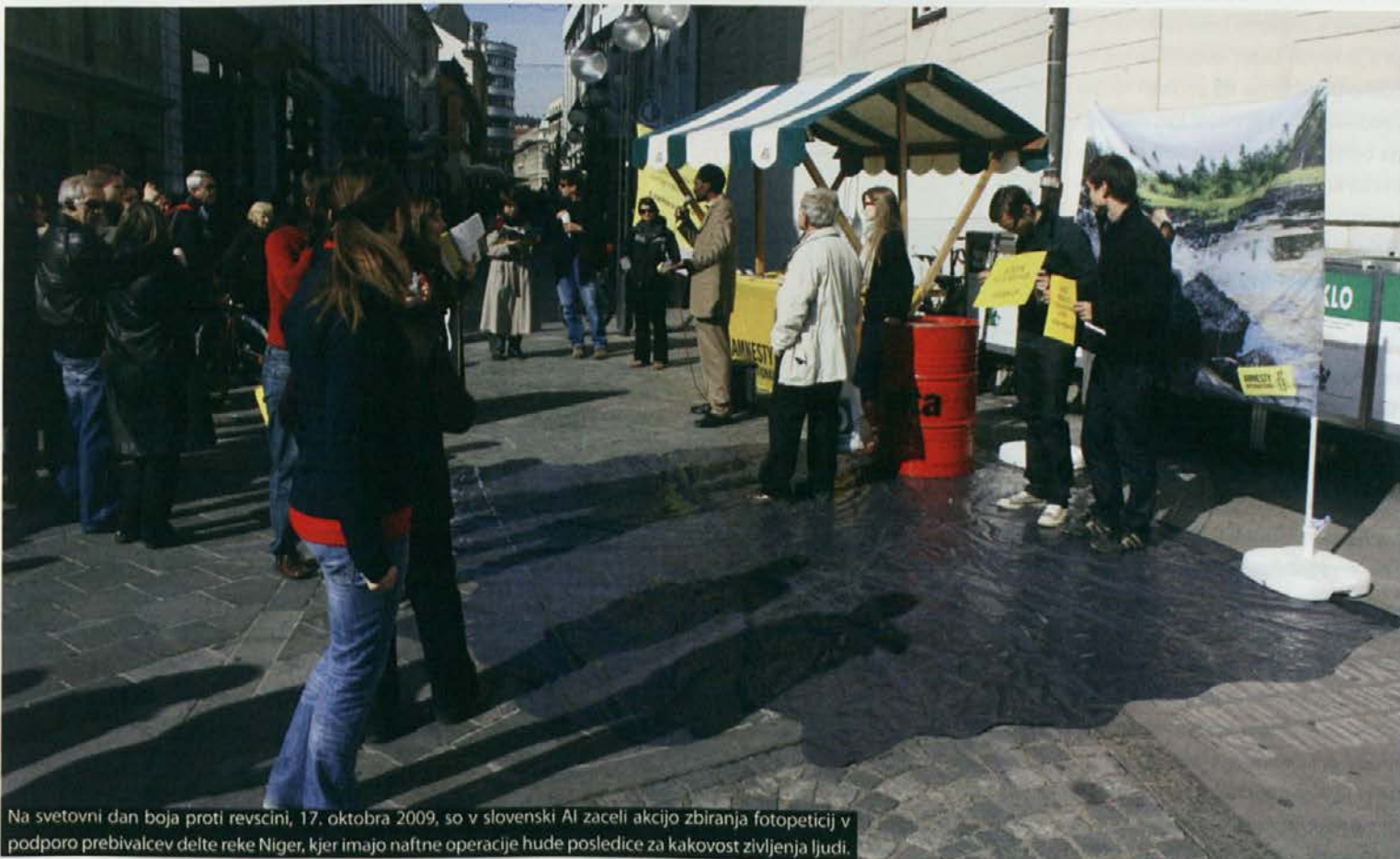
Kar se tiče finančne podpore s strani gospodarstva, pa dobimo recimo kakšen popust, kakšno donacijo, popust na hotelske storitve ... Npr. na področju učenja človekovih pravic smo se obrnili na podjetja, da so nam z nekimi manjšimi zneski omogočili tisk publikacije itd. Zelo pomembno pa je, zlasti če gre za kakšno večje, mednarodno podjetje, da Amnesty ne bi sprejel sredstev od tistih, katerih ravnanje ima negativne posledice na človekove pravice, saj je treba upoštevati ta »human rights record«.

Glede na to da večji del vašega delovanja zajema delo prostovoljcev, me zanima, kaj menite, kaj pritegne nove prostovoljce in prostovoljke, da se vam pridružijo?

Imam občutek, da ljudje začnejo študirati in skozi študij se dotaknejo nekih tematik. Velikokrat pridejo sem s področja družboslovja. Na nek način trčijo v to in potem jih začne zanimati. Nekateri slišijo za nas v medijih. Nekateri imajo splošno idejo, da bi radi pomagali in so mnenja, da je AI taka mednarodna organizacija, znotraj katere bi se lahko uresničili.

Se kaj podobnega kot v Unicefu lahko zgodi tudi pri vas?

Ne, mi res veliko pozornost posvečamo transparentni porabi denarja. Enkrat letno imamo zbor članov, kjer se obravnavata letni poročili: vsebinsko in finančno. Še več, imamo tudi izvršni odbor, v katerem je sedem prostovoljcev in oni so tisti, ki med letom nadzirajo delo. Na trimesečni bazi spremljamo naše finance, imamo zunanje računovodstvo in našemu izvršnemu odboru sproti poročamo. Enkrat letno imamo tudi zunanjo revizijo, te informacije pa nato objavimo na spletu. O naši finančni porabi pa poročamo tudi v London, na glavni sedež organizacije.

Na svetovni dan boja proti revscini, 17. oktobra 2009, so v slovenski AI zaceli akcijo zbiranja fotopeticij v podporo prebivalcev delte reke Niger, kjer imajo naftne operacije hude posledice za kakovost življenja ljudi.

Foto: Miha Bogaraj

Veliki Murdoch gleda

»Imamo zmotno predstavo o naši državi kot demokraciji, saj se je razvila v mediokracijo. V sistemu, kjer naj bi mediji bdeli nad političnimi zlorabami, so sedaj del političnih zlorab.« Danny Schechter, nekdanji novičarski producent za CNN in ABC.

Simon Rajbar

Hotel sem pridigati o početju gospoda Murdocha, njegovih nelegalnih prisluškovanjih, verjetnih izsiljevanjih in božanskega občutka za to, kar nam bo postregel na pladnju resnice današnjega dne. Le peščica vodilnih medijev je razkrila, med katerimi seveda niso bili tisti v lasti Ruperta Murdocha, da je medijska hiša News of the World vdirla v zasebne pogovore zvezdnikov in politikov. Na te so lahko pod pretvezo ekskluzivnosti nalepili ceno senzacionalizma željnemu trgu. Kaj vse se je v teh pogovorih odkrilo in kako se je s temi informacijami operiralo, ostaja neznano. Ko se je to zgodilo v Nixonovi administraciji, je sledila medijska gonja, odstop predsednika, sodbe in obsodbe ter zaporne kazni za več Nixonovih sodelavcev. Bo odstopil tudi lastnik medijskega giganta v družbi, kjer je lastnina obravnavana kot sveti gral človekovih pravic? Ena slednjih je tudi pravica enakosti pred zakonom, ki se ji je Nixon uspel izogniti. A kaj, ko bomo pozabili na to, pri čem so gospoda ujeli, kaj je bilo v igri, tok časa pa bo zgodbo v najboljšem primeru uvrstil kot primer preiskovalnega novinarstva ali medijskega korporativizma med vrstice kakšnega učbenika. Murdochov News Corporation se je sicer javno opravičil vsem oškodovanim, med katerimi so najglasnejši znani zvezdniki, ki imajo dovolj denarja in premalo masla na glavi, da se z medijsko hišo lahko spopadejo v sodnih dvoranah. V zameno jim je bila ponujena podkupnina, težka približno 33 milijonov dolarjev. A poanta ni sprejeti denarnega nadomestila odgovornih, temveč jih prikrajšati za položaj, ki jim takšno delovanje sploh omogoča. V tem primeru ni sivega področja, ne moremo govoriti niti o zloglasni pravici javnosti do obveščenosti, saj je vdiranje v mnoge zasebne pogovore iz pridobitniških razlogov preprosto nelegalno. Pomenljivo je tudi, da primer namesto pristojnih

državnih organov ženejo Murdochovi medijski konkurenti, a tudi ti ne razkrivajo hierarhije korporativnega medijskega lastništva, temveč bolj strežejo senzacionalističnim potrebam trga. Majhna medijska elita ima danes neprimerno velik vpliv na ideje in informacije, od katerih je odvisno družbeno tkivo za uspešen demokratični razvoj. S tem postanejo čuvaji resnice in mediatorji vrednot državljanov. Programi se ukinjajo, uvodniki polarizirajo, raznolikost informacij se krči. Medijska hiša lahko kotira na delniškem trgu, katerih lastništvo se lahko podaja iz roke v roko. Kako natančno to vpliva na različne ljudi, ki jih kupujejo in prodajajo ter kakšen je dejanski vpliv na strukturo novic? Pogled nekaterih sedaj predstavlja poglede mnogih. Gre za temeljno demokra-

tično vprašanje družbe, katere debata pa zares ne obstaja. Koncentracija medijskega lastništva je s tem prerasla v realno politično moč. Slednja je predstavljena kot zgodba v okvirih politikov in ne politike. Namerno se pozablja na vprašanje cene politične moči, kdo jo plačuje in kdo od nje dejansko pridobiva. Vdiranje v zasebne telefonske pogovore je le najnovejši primer izgube interesa in moralnega vrednotenja politikov pri nadziranju korporativnih špekulacij. Še posebej v tem primeru so bili parlamentarci, nadzorni organi države, kot tudi mediji povsem ravnodušni. Kakšnega politika v službi državljanov bi najbrž čakal javni ljudski linč. Ne le to, zglejda, da je kljub kriminalnim dejanjem medijske korporacije vlada Velike Britanije še vedno pripravljena odobriti prevzem televizijske hiše BSkyB

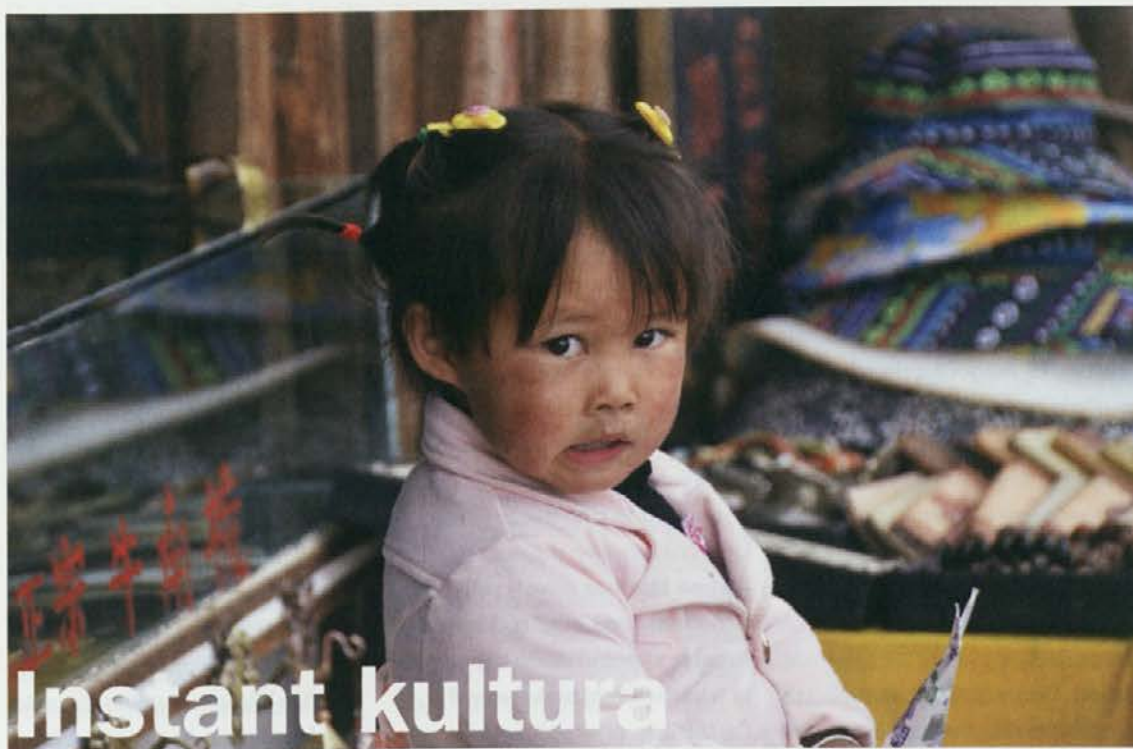
(British Sky Broadcasting Group) pod okrilje News Corporation, kljub nasprotovanju medijskega regulatorja Ofcoma in mnogih državljanov. Zakaj ni širšega problematiziranja teh tematik in zakaj aparatu v službi javnega dobrega primanjkuje toliko kritične samorefleksije? Prišlo je do distorzije v odnosu med raziskovanim in objavljenim, torej tistim, kar ima oziroma naj bi imela javnost pravico izvedeti. Kredibilnost informacij naj bi opravičevala pluralnost medijev, utemeljena na njihovi konkurenci, ki pa se, ne le na področju medijev, rapidno izgublja. Mnoge, imensko sicer različne TV in radijske postaje, kot tudi spletni in tiskani mediji, sodijo pod isto medijsko korporacijo ter nas s tem postavljajo v iluzijo izbire informacij, medtem ko je novim medijem z alternativno vsebino vstop na množični trg praktično onemogočen. Pri vsem tem pa naj bi temelj novinarske odgovornosti predstavljalo spoštovanje človekovega dostojanstva, ki ga je potrebno obravnavati kot cilj sam po sebi in ne sredstvo za doseganje višjih ciljev. Danes je novica družbeni in medijski konstrukt, obravnavana je kot blago oziroma dobrina, vsaka s svojo ceno, ki se jo da kupiti na informacijskem trgu. Pogledi lastnikov seveda niso nujno skladni s pogledi novinarjev, ki so morda oropani možnosti izbire pri uporabi določenih informacij. Novinarji morda iščejo resnico, ampak niso njeni čuvaji, kaj šele lastniki. Ne govorimo več o novinarstvu, temveč o marketingu. Winston je v Orwellovem romanu 1984 spreminjal in brisal dejstva, da je Partija lahko uveljavljala moč skozi svojo verzijo resnice. Ali lahko medijski aparat, ki je v lasti par velikih korporacij, obrne laži v resnico? Je navsezadnje imel Orwell prav? Možnost spoznavnega preko medijev je determinirana in omejena, totalitarnosti pa ne vzpostavlja politična država, temveč privatni ekonomski lobiji.

Rupert Murdoch

Foto: www.flickr.com/photos/worldeconomicforum/3488040003/in/photostream

Instant kultura

Lior in Špela potujeta po kopnem preko Azije. Preberite njune zgodbe in dogodivščine iz potovanj ter njune vpoglede v kulture držav, za katere se zdi, da se spreminjajo z neizmerno hitrostjo, in dežel, ki ostajajo nespremenjene, kot skala v reki zgodovine.

Lior Volnejc in Špela Gašparič

Kitajska počasi, a zagotovo obnavlja svoje moči in se uveljavlja kot nova svetovna velesila ter kot močan in sodoben narod, ki ga združuje stremljenje k mogočnosti. Na jugu Kitajske leži provinca Junan, kjer drug ob drugem živi mnogo različnih narodov in kultur. Tukaj pisane etnične manjšine iščejo pot, kako svoj tradicionalen način življenja prirediti čudežem 21. stoletja. Kmalu sva spoznala, da sva odkrila najlepši uvod v življenje na Kitajskem.

Kitajci niso znani po dobrih odnosih z manjšinami: diskriminacija Tibetancev in Ujgurov je pripeljala do masovnih demonstracij, na katere se je Kitajska vlada odzvala z nasiljem. Toda v Junanu so pripadniki manjšin (prevladujoči manjšini sta Dai in Naxi) odkrili svojo nišo v vzdrževanju in prikazovanju starih običajev in navad, ki jih konformističnim Han Kitajcem prodajajo kot predstavo davne cesarske Kitajske. Obiskala sva starodavno mesto Dali, ki naju je povsem očaralo. Staro mesto z visokim obzidjem je preprejeno z vodnimi kanali, ki nežno žuborijo ob strani tlakovanih ulic. Seveda

so mesto pred kratkim obnovili za množice kitajskih turistov, ki vsako leto obiščejo Dali, toda opazovanje kitajskih turistov je bilo polovica najine zabave. Druga polovica je bilo vsekakor opazovanje starejših žensk, pripadnic lokalne etnične manjšine, ki so oblečene v prekrasne pisane tradicionalne obleke in se sprehajajo po mestu. Res je, da jih večina svoje dneve preživi tako, da sedijo na klopi glavne ulice in napadejo vsakega tujca, ki gre mimo, s ponudbami za prodajo ilegalnih substanc (»Smoke ganja you want? Yes, yes?«), toda ostale menda prav zares pridejo v mesto iz daljnih vasi, da bi na tržnici prodale svojo doma pridelano zelenjavo in naredile tedenski nakup. So srečne v svoji novi vlogi? Kdo bi vedel.

Sledila sva klasični turistični poti, ki iz Dalija vodi v »etnični park manjšin« v mestu Lijiang, ter se na koncu sprehodila po Soteski tigrovega skoka. Svež gorski zrak in prelepi razgledi na pokrajino so naju navdušili, toda opazila sva, da je Lijiang preplavljen z velikimi organiziranimi skupinami turistov. Zato sva bila še

toliko bolj prijetno presenečena, ko sva na glavnem trgu mesta opazovala enega izmed redkih prizorov, kjer domačini uporabljajo drugače tako turističen trg: na trgu so se zbirali starejši ljudje, da bi skupaj klepetali, se smejali in zaplesali. Po navadi se ples začne tako, da eden izmed moških zaigra na piščal ali frulico in ljudje se eden po eden priključijo skupini plesalcev, ki najprej oblikujejo verigo, se držijo za roke in plešejo, dokler se veriga ne sklene v krog, nato pa se ples spremeni v nekakšno kitajsko kolo. Lepo je bilo videti, da tudi v moderni urbani Kitajski ljudje ohranjajo občutek za skupnost, v kateri živijo, in se radi dobivajo na glavnem trgu, tako kot so to počeli leta in leta, preden jih je zadel neustavljiv val turizma z obveznim razvojem, ki ga prinaša.

Manjšine na Kitajskem uživajo tudi določene privilegije, tako so na primer oproščene omejitev, ki določajo, da ima par lahko le enega otroka, nekatere manjšine pa imajo tudi določeno stopnjo avtonomije na področjih izobraževanja, kulture in lokalne uprave. Večina

konfliktov se začne zaradi poskusov kitajske vlade, da bi vzpodbudila priseljevanje Han Kitajcev na območja, kjer prevladujejo manjšine. Izgovor je preprost – obalna območja Kitajske so prenaseljena in bolje bi bilo, če bi bilo prebivalstvo bolj enakomerno razporejeno med obalnimi provincami na vzhodu in manj obljudenimi puščavskimi provincami na zahodu države. Posledice pa so lahko hude in Dalaj Lama je te strategije Kitajske vlade poimenoval »kulturni genocid«: počasen postopek, ki marginalizira manjšinsko kulturo in jo asimilira, dokler ne preneha obstajati. Kulturne parade in turistične predstave etnične raznolikosti, ki jih najdemo povsod v Junanu, so prej živčeni muzejski eksponat, ki prikazuje, kako so nekoč živele manjšinske skupine, kot pa znak, da te manjšine dejansko preživijo v današnjih dneh.

Vrhunec najinega potepanja po provinci Junan je bil vsekakor obisk jezera Lugu, ki leži na 2700 m nadmorske višine in predstavlja naravno mejo med provincama Junan in Sečuan. Jezero ni znamenito le zaradi osupljivih razgledov na okoliške gore in romantičnih izletov z ladjico na enega izmed otokov, temveč tudi zaradi lokalne manjšine Mosu, ki naj bi bila zadnja družba na svetu, ki še vedno aktivno prakticira matriarhat. Običaj imenujejo »prehodni zakon«: ženska takoj, ko stopi v puberteto, dobi lastno spalnico, kjer lahko sprejema toliko »obiskujočih mož«, kot želi. Dekleta se z moškimi, ki večino leta preživijo kot pastirji na pašnikih visoko v gorah, ne poročijo in z njimi ne živijo v skupnem gospodinjstvu. Otroci pripadajo materi, ki jih vzgaja v skupnosti z ostalimi ženskami v vasi. Kitajce od blizu in daleč že več generacij navdušuje ta svojstvena tradicija in mnogo moških pripotuje na jezero Lugu v upanju, da bodo za noč ali dve tudi oni postali »mož na obisku«. Podjetnejši domačini so uslišali množično povpraševanje in z običajno kitajsko brezobzirnostjo odprli nekaj bordelov sredi starih Mosu vasi – te zgradbe vsekakor niso ustrezale najinim pričakovanjem o manjšinski vasi v objemu gora, toda na Kitajskem je vse mogoče.

Špeli in Liorju lahko na njunem potovanju sledite redno na njunem blogu: <http://d7000blog.nikonsvet.si>

Ni prašička, ki bi bil namenjen kinu

Dogajanje za odprtimi vrati Zavoda Udarnik in s tem, s kakšnimi ovirami in izzivi se zavod srečuje, je razkril Rene Puhar, nekdanji programski direktor, sedaj vodja kino programa Zavoda Udarnik.

Almira Čatović

Katere tri besede bi te najbolj opisale?

Družaben, ambiciozen, analitičen.

Kot ljubitelj filmov si kot študent spremljal filmske dogodke Društva za razvoj filmske kulture, kjer si v skoraj prazni dvorani na Štuku zmrzoval in vseeno vztrajal. Sedaj si predsednik tega istega društva. A se sedaj srečuješ z istim problemom, ki si ga bil deležen takrat kot obiskovalec?

Dosegli smo to, da dvorana ni več mrzla. Še zadnja edicija Festivala dokumentarnega filma – DokMa, je potekala v mrzlih dvoranah. To so bile nenormalne razmere za gledanje filma. Okolje v prejšnjih letih ni bilo perspektivno. Bili smo obsojeni na dva multipleksa in improvizirana kina v kleti Narodnega doma in Kible. To se je z Udarnikom spremenilo, vendar pa filmske publike Maribor še vedno nima. Ta situacija je posledica dolgoletnega mrka na tem področju. Filmska publika, ki se tako kot na vseh drugih področjih tudi vzgaja in če se ji ne nudi filmskega izobraževanja, ta interes v človeku zamre. V Mariboru se je zgodilo prav to. Kar je ironija, glede na to, da je med tistimi, ki bi lahko imeli političen vpliv na kulturno dogajanje v mestu kar nekaj filmarjev.

Kot predsednik Društva za razvoj filmske kulture si postal zastopnik tega društva v Zavodu Udarnik, kjer si kot eden izmed enajsterice soustanovitelj in programski direktor. Ali gre za navzkrižje interesov?

V Zavodu Udarnik smo te prve korake pri snovanju multikulturnega centra naredili ustanovitelji. Na nas je bilo, da prevzamemo odgovornost, da na nekem področju izpeljemo stvari. Sedaj ekipo širimo. Na programskem delu smo pridobili novega člana, to je Miha Horvat – Son:Da, ki je prevzel funkcijo programskega direktorja. Moja vloga je sedaj vezana na področje kino programa.

Izključujoče s tem, da predsedujem društvu, bi mogoče celo lahko bilo, glede na to, da še vedno na eni strani zastopam društvo, na drugi strani pa zastopam zavod. Vsi, ki smo ustanovili Udarnik, prihajamo iz društev, tako da smo mi vsi bili v konfliktu interesov, hkrati pa vsi ti interesi dajejo možnosti ustvarjalnih presežkov.

Zavod Udarnik in Kinodvor sta ustanovna člana združenja Art kino mreže. Ali ima Udarnik namen sebe predstaviti kot alternativni kino?

Beseda alternativni kino mi ni preveč všeč. Iščejo primerno ime, mogoče Art kino, ampak mi tudi ta naziv ni všeč. Art kino mreža je na novo ustanovljeno združenje,

ki združuje kinematografe (mestna kina) po celotni Sloveniji. Tako združena kina lahko veliko bolj pritiskamo na Ministrstvo za kulturo pri urejanju digitalizacija kina. Drugo poslanstvo te kino mreže je relacija kino-prikazovalec-distributer.

Ali ima Maribor dovolj veliko kritično maso, da bi »Art kino« dosegel in zapolnil svojo kapaciteto in izkoristil svoj maksimum?

Če Maribor ni dovolj velik, potem smo res obsojeni na tovrsten kino samo v Ljubljani. Truditi se moramo, da bo Maribor to vsebino čim dalj časa obdržal in da jo bo vedno imel. To vidim kot naše ali moje poslanstvo tukaj. Vse je samo stvar nekih trendov, nekih marketinških pristopov, ki potem krojijo navade ljudi.

Kino Udarnik vs. Kino Partizan.

To je bila do zadnjega dneva naša dilema. Kot civilna iniciativa se nismo vezali na prostor, kjer bomo delali, ampak smo vedeli, kaj želimo delati in smo iskali prostor, ki bi bil najbolj primeren za nas. V Kinu Partizan centralna kurjava ne dela in v času DokMe je bilo razvidno, da stanovalci niso naklonjeni dogodkom. Hkrati je bila lokacija Kino Udarnika bolj frekvenčna in tu je še bližina Zavoda EPK.

Koliko je prisoten dvom in strah, da bi se zgodovina Udarnika ponovila; tako, kot je nekoč polna kinodvorana doživela propad in zaprtje ter stanje, kot ste ga videli, ko ste kino začeli obnavljati in »oživljati«?

Filmska publika, ki se tako kot na vseh drugih področjih tudi vzgaja in če se ji ne nudi filmskega izobraževanja, ta interes v človeku zamre. V Mariboru se je zgodilo prav to.

Foto: Almira Čatović

Popularizacija golfa in jahanja med študenti

Monika Horvat

Dvorano smo prevzeli 13. aprila 2010 in bila je tehnično neizpravna. Kot programski delavec se vedno soočam s tem, kaj je sploh mogoče izvesti. Ves naš trud usmerjamo v to, da se to stanje ne bi ponovilo. Dvom in strah sta prisotna. Kaj se bo z dvorano dogajalo v prihodnje, je predvsem odvisno od Mestne občine Maribor. Ta bo na tem področju morala nekaj urediti. Bodisi da se doseže, da dvorana ostaja v državni lasti in se oddaja v najem zastonj, ali da upravljanje preide v last Mestne občine. Če hočemo zagotoviti dolgoročen obstoj tega prostora, se bodo morale iskati rešitve v tej smeri.

Kakšen je odziv in podpora javnosti, ali je vidna zavist?

Odziv javnosti je bil zelo dober. Starejši generaciji so se vrnili nostalgичni spomini. Ogromno je bilo podpore, tako iz strani organizacij kot javnosti in novinarjev. Delali smo v ugodnih okoliščinah, vse nam je bilo naklonjeno. Ta začetna načelna podpora pa hitro izgine in soočen si z realnostjo. V mestu je veliko nepovezanosti. Udarnik jo je želel povezati, ampak je na nek način kmalu tudi trčil v vse to. Vseeno je zgodba Udarnika še vedno zelo pozitivna zgodba za to mesto.

Kakšna je delovna shema Zavoda Udarnik? Enajst ljudi dela od samega začetka in teh enajst podpirajo društva in prostovoljci. Ali je teh 11 ljudi zaposlenih in ali ima Zavod Udarnik namen postati Javni zavod Udarnik?

Da, želimo si še en Javni zavod na področju kinematografije. Od ustanovitve naprej vsi delamo na popolnoma prostovoljni bazi. Direktorske funkcije smo si podelili, da bi izkazali resnost naših namenov. Morda so koga zavedle, saj vidim, da v javnosti velja prepričanje, da smo zaposleni. A tudi to je po drugi strani pokazatelj, kako resne programske signale Zavod Udarnik oddaja. Resnica je ta, da še ustanovitelji nismo dobili nobenega plačila za eno leto ustvarjanja. Plačana so le nekatera tehnična in operativna dela, kot na primer kino operaterstvo in prodaja kart.

Zavod EPK, 2012 in Zavod Udarnik. Kakšna je situacija na tem področju?

V letu 2010 smo iz javnih sredstev za delovanje v letu 2010 izčrpali 28.200 evrov. Iz Zavoda EPK smo pridobili 26.000 evrov in 2.200 evrov od Mestne občine Maribor. Denar se je do zadnjega vložil v dvorano, kjer smo kupili tehnično opremo in plačali najemnino, ki znaša približno 30.000 evrov letno. To, kar dobimo za program, gre v dvorano samo. Situacija je sedaj takšna, da Zavod Udarnik visi na nitki, kar se obstoja tiče. Nimam nobene informacije na kak način bomo znotraj programa EPK podprti. Lahko, da bo situacija čez kakšen teden že čisto drugačna. V tem trenutku ne morem širiti optimizma. Če večjih sredstev ne dobimo, imamo nek scenarij, o katerem niti ne razmišljam, ker sem prepričan, da sredstva moramo dobiti, saj je to, kar počnemo, izrednega pomena za naše mesto.

Pričakovali smo pomoč Zavoda EPK pri premostitvi zagonskih ovir, kjer bi potrebovali dve ali tri leta podpore, da bi sami shodili. Z umaknitvijo Zavoda EPK leta 2013 računamo, da se bo do takrat na Mestni občini Maribor pojavila proračunska postavka financiranja, namenjena za kinematografijo, ki je do sedaj ni bilo. Ni prašička, ki bi bil namenjen kinu.

Katere prihajajoče dogodke bi izpostavil?

Konec aprila smo začeli z projektom Ambasada kinoteka, pri katerem se enkrat mesečno vrtijo kinotečni filmi. Festivala Animatoka in Mfru bosta tudi to leto gostila v Udarniku. Od 20. avgusta do 10. septembra načrtujemo letni kino, Udarnik na prostem, ki se bo zgodil na dvorišču Naskovega dvorca. Z Udarnikom na prostem bi radi ponovili lanskoletno uspešno zgodbo, kjer je bilo na desetih projekcijah 1000 ljudi.

Če odmisliš vse ovire, ki pestijo Udarnik in če pustiš domišljiji prosto pot, kakšen Udarnik vidiš?

Kot inkubator in realizator idej. Na noge so ga postavili ljudje in iskren entuziazem in ne politična volja ter denar, zato ima potencial, da resnično postane center združevanja, povezovanja, odprtosti in tolerance. Angažiran center mestnega življenja.

Neuradno velja, da je svetovni šport nogomet, vendar so uradni podatki drugačni, sem namreč štejemo golf, ki je od leta 1860, ko je potekalo prvo prvenstvo, doživel velik razmah po vsem svetu. Tudi konjenišstvo postaja v Sloveniji vedno bolj priljubljeno, na Univerzi v Mariboru pa želijo ti dve disciplini približati študentom.

Prva med slovenskimi univerzami

Športna zveza Univerze v Mariboru bo letos v mesecu maju organizirala prvenstva v golfu ter v konjeništvu. Za prvenstva v teh disciplinah so se po besedah Draga Drevenška, profesorja športne vzgoje na Univerzi v Mariboru, odločili, ker gre za športa, kjer se lahko v naravi na neformalen način družijo in pomerijo študentje ter zaposleni na univerzi, kar je dober razlog, da povabijo tudi partnerske univerze. Tako je Univerza v Mariboru edina izmed slovenskih univerz, ki to prireja, zato si želijo, da bi ta tekmovanja postala mednarodna.

Z aktivnostmi v golfu in jahanju so pričeli pred šestimi leti, ko so prvič organizirali tečaje. Tečaji jahanja, ki se odvijajo v Konjeniškem klubu Karlo v Mariboru, obsegajo praktični in teoretični del, in sicer je tukaj vključeno vse, kar predpisuje Konjeniška zveza Slovenije. Podobno so sestavljeni tudi tečaji golfa, ki se odvijajo v Zrkovcih. V teh šestih letih se lahko pri tečajih golfa pohvalijo s 160 začetniki, ki so opravili izpit, medtem ko je bilo pri jahanju 120 začetnikov, ki so opravili tečaj (jahač 1) ter 40 nadaljevalnih tečajev (jahač 2).

Prvenstva v golfu in jahanju

Tako imenovani »Uni cup« v golfu se bo letos odvijal drugo leto zapored, in sicer 28. maja na golf igrišču na Ptuj. S tovrstnimi tekmovanji se tako golf vedno bolj

popularizira med mladimi. Po podatkih Golf zveze Slovenije iz leta 2010 imamo 0,3 odstotka registriranih članov v klubih, od tega okoli 15 odstotkov mladine do 18 let. Sicer evropsko povprečje znaša 0,65 odstotka članov.

Tretji »Uni cup« v preskakovanju ovir in konjeniške igre v spretnostnem jahanju se bo odvijal 29. maja v Konjeniškem klubu Karlo v Mariboru. Lansko leto se je tekmovanja v preskakovanju ovir udeležilo 25 študentov in študentk, v konjeniških igrah se jih je pomerilo 26. Lanskoletna zmagovalka v preskakovanju ovir je bila študentka Jana Vašek: »Zelo vesela sem bila te zmage. Tekmovanje je bilo zelo dobro organizirano. Sicer sem se univerzitetnega tekmovanja udeležila prvič, vendar se tekmovanje v preskakovanju ovir udeležujem že na nacionalni in internacionalni ravni. Želela bi si, da bi se ga v prihodnje udeležilo še več študentov, saj je res prijeten dogodek.«

Študentje s posebnim odnosom do narave

Predvsem golf je včasih veljal za elitni šport, vendar postaja vedno bolj dostopen. Tudi Drevenšek ob tem, ali gre pri golfu in jahanju za elitna športa, odgovarja, da sta to športa, namenjena vsem študentom, dostop do njiju omogočajo tudi cenovni popusti, ki jih nudijo ravno zaradi tega, da bi popularizirali tovrstne športe. Ob tem dodaja, da biti študent pomeni biti med elito, in ravno ti, ki izberejo kot dejavnost golf ali jahanje, so posebni – imajo poseben odnos do narave, pridobljena znanja vključijo v svoj način življenja ter tako obogatijo svoj prosti čas. V prihodnosti želijo študente prijaviti tudi na mednarodna tekmovanja, kar bo predstavljalo še večjo motivacijo za vključenost v te športne aktivnosti.

Biti mora, kot se počutim

Saksofonist Lovro Ravbar se večje spreha med sferama popa in jazza. Na eni strani delo v pop skupini Leeloojamais, na drugi jazzovska pot, po kateri stopa z diplomom iz Rotterdama in nagrado Jazzon, kot član jazzovskih orkestrov (The Fool Cool Jazz Orchestra, European Jazz Orchestra), solo pot pa je kronal s prvencem Rush Hour. Človek z dvema ali celo več obrazi? Pogovor v cvetočem vrtu je razkril glasbenika z obrazom.

Igor Bašin

Kako je, ko posvetiš življenje glasbi?

Dve skrajnosti sta. Glasba da občutek, da nisi sam. Druga pa je, ko imam veliko dela in se zadeve ne obračajo, tako kot bi si želel, pomislim na kolege iz Amerike ali s severa Evrope, ki delajo še več. To me drži pokonci. Ves čas iščem inspiracijo in delam, kot sem si zamislil. Pri glasbi mi je najbolj všeč, da imam proste roke. Ugotovil sem, da je najbolje, če sem sam svoj šef, da mi nihče ne diha za vrat in da počnem tisto, kar čutim. Da dajem sebe v glasbo. To je zaključna enačba, ki si je želi vsak glasbenik – ne potrebuje glasbe, ki ne daje svobode.

Kako se znajdeš v glasbenem poslu, ki jemlje glasbi avro?

Zato si vsak glasbenik želi imeti svoj menedžment. Če ga nima, je ujet v zanko in ne ve, kaj dela, ko je na odru. Na njem mora biti sproščen, da

eno telo. Enkrat je umazano, drugič čisto, poduhovljeno ali pohlepno.

Šolal si se v Rotterdamu, kjer si končal tudi podiplomski študij. Ste imeli predmet o glasbeni industriji?

Da, imenoval se je music business. Bil je kot likovni krožek v osnovni šoli, ki sem ga ne glede na to, da sem rad risal in packal, velikokrat »prešprical«. Tukaj je bilo podobno. Ni me zanimal. Mislim sem si, kaj mi bodo razlagali, kako se dela denar, če pa moram vsak vikend igrati po klubih od latina in hip hopa do techna, da plačam šolnino in stanarino. Zraven pa sem imel nizozemske sošolce z dva tisoč evrov štipendije. Tako sem študiral jazz.

Koliko pa so ti pomagale izkušnje s teh nastopov pri nadaljnji poti?

Ko sem se vrnil v Slovenijo, sem opazil, da mi nič ne koristijo. Tukaj so v igri popolnoma drugi prijemi. Že v Avstri-

brez jezika – univerzalni jezik glasbe in se tako lažje dogovarjam za gostovanja. Druga zadeva smo Leeloojamais, kjer imamo napeljene poti in se vse pripravlja v angleščini. Pri nas pa je zelo težko delati v angleščini, ker so vsi zelo občutljivi na to, česar ne razumem. Težijo nam, ker delamo v angleščini, sami pa se pripeljejo v nemškem ali italijanskem avtu ali uporabljajo anglizme pri tipkanju SMS-sporočil. V naši glasbi za nacionalizem ni prostora.

V zadnjega pol leta so se pri nas razplamtele debate o kvotah slovenske glasbe. Zgodil se je prvi kongres slovenskih glasbenikov. V tej kaotični razpravi se govori o glasbi kot o univerzalnem jeziku, hkrati pa je ujeta v ozke nacionalne okvirje, ki kažejo na našo majhnost.

Vse si povedal. Zelo pomaga, če te vrtijo po radiu. Tako napolniš klube, iz

jih dela v Nemčiji za računalnikom kakšen bizgrec s smislom za marketing. Tako ne potrebuješ urednikov, zato nimamo kritikov in novinarjev.

So zato slovenski glasbeniki prisiljeni delati kompromise?

Pred petimi leti, ko sem se vrnil v Slovenijo, so mi starejši glasbeniki rekli, da sem zdaj jaz na potezi. Danes to rečem jaz pet let mlajšemu glasbeniku. Veliko je dobrih glasbenikov, dobrih plesalcev, veliko nas je, ki vemo, da bi lahko bilo bolje. Ti kompromisi se pa delajo, ker vsak izkoristi priložnost. Ko so na severu v 90. letih preprodajali klube in so odred nadomestili s koti za didžeje, se je zgodila katastrofa za glasbenike. Milijonska mesta so bila ob 80–85 odstotkov klubov z odri. Tako se je zradirala cela generacija glasbenikov. Razpasli so se »wannabe« didžeji, ki so jih bili gostinci vesel, saj so bili vir hitrega in mastnega za-

Vsak glasbenik daje veliko na to, da se ga vrti. Kako pa se to rešuje, je druga plat. Ne vidim druge rešitve, kot da prodaš dušo ali daš pet jurjev pod mizo. V Ameriki se to zmenijo s podkupninami in pištolami.

lahko vse skanalizira skozi glasbo. Če že mora razmišljati, naj razmišlja, ali ima oblečen pravi suknjič ali čevlje, ne pa da ga skrbi, ali bo dobil verigo nastopov ali je zapravil priložnost, ker je nekoga poslal k vragu.

Kako glasbenik ohrani ustvarjalno svobodo, ker človek, ki skrbi zanj, ima tudi svoje interese in pričakovanja?

Paziti mora, kaj podpiše. Kar je podpisal, se mu dogaja. Po Angliji in državah Beneluksa sem nastopal z enajstčlansko zasedbo Tashas World, za katero je skrbel menedžer Patrick Jackobs, ki je med drugim delal z Erykah Badu. Ko smo se pred hotelom sestali, sem opazil, da ni mojega prijatelja Dynamita, in sem ga vprašal, kje je. Odšel je! Kdaj? Ko mi je rekel, naj odjemem. Kakršen je menedžer, takšni so odnosi znotraj ekipe. Vsi so

ji ali Italiji je drugače. So pa seveda te izkušnje zelo pomembne, ko pride do mednarodnih sodelovanj. Te zadeve so zelo preproste. Ni se treba hvaliti, da imaš vlečnico za na grad, Američane ali Norvežane bolj zanima, kakšna je cena za nastop ob sredah, četrtnih, petkih ali ponedeljkah. Pri nas pa vsi kažejo, kaj imamo. Če si preveč odprt, si bo vsak tujec mislil, da je prišel v nacionalni park, kar Slovenija tudi je. Temu se je treba izogibati. Ko se dogovarjam, poskušam dopovedati sogovorniku, da tukaj ne bo na boljšem kot v Avstriji.

Je to eden od razlogov, da se naši glasbeniki težko prebijajo čez mejo v svet?

Imam dve preokupaciji. Ena je moja solo pot. Pripravljam drugi album, za katerega težko rečem, kakšen bo. To je glasba brez pevcev, brez besedil,

nadomestil za predvajanje pa dobiš tudi za konkretni dopust. Vsak glasbenik daje veliko na to, da se ga vrti. Kako pa se to rešuje, je druga plat. Ne vidim druge rešitve, kot da prodaš dušo ali daš pet jurjev pod mizo. V Ameriki se to zmenijo s podkupninami in pištolami. Tudi na Nizozemskem ni dosti drugače. Pri nas, kjer se po novem gremo demokracijo in poskušamo to urejati po pravni poti, je pa šlo tako daleč, da ti neki brezveznik z dobrim odvetnikom pokupi vse radijske postaje, da ne veš, kdo je hujski: ali tisti, ki kreirajo program in manipulirajo z glasbeniki, ali tisti, ki se pustijo, da se jih izkreira. Na radiu si želim slišati kaj novega. Tako začutim, da živim in da se svet vrti. Ne morem poslušati Phila Collinsa in Tine Turner od rojstva in dokler ne bom umrl. V Sloveniji so začeli s playlistami za upokojece, ki

služka. Generacije iz tistega obdobja ne boš nikoli več spravil v koncertno dvorano ali v jazz klub.

Pri nas delajo veliko škodo brezplačni koncerti.

Za njimi stoji marketing, ki je danes vse. Toliko, kolikor je tega pri nas, ni nikjer. Če igraš na trgu na brezplačnem koncertu za dva tisoč ljudi, ne boš dobil takšnega odziva, kot če bi vsakega po denarnici speklo za deset evrov. Od nekoga, ki pride na brezplačen koncert in ves čas gleda na uro, kdaj bo prišla kolegica, ne moreš pričakovati, da bo zadihal s teboj. Naš menedžment decembra ne vzame nobenega koncerta na vstopnice, ampak deset ali petnajst plačanih nastopov, kjer igraš z ozadjem, polnim sponzorjev, zavarovalnic in drugih. Ker je vse zastoj, ne moreš narediti koncerta za pet evrov.

Je to tudi kompromis?

Ne. Za glasbenike odločajo v parlamentu ljudje, ki nimajo zveze z muziko. Imamo glasbenike in polglasbenike. Polglasbeniki imajo sposobnost za politiko. Če je takšen še pošten in ima za povrh ideje, si zmagal. Glasbenikom se ne ljubi ukvarjati s tem, ker je vse gnilo in ima slabo karmo.

So glasbeniki neangažirani?

Da. Z enim zakonom se da marsikaj spremeniti. Ko sem bil na turneji na Danskem, sem bil presenečen, kako hudičevo dobro imajo urejeno. Petkrat boljše kot Nizozemci ali Norvežani. Tudi EU ni enotna v tem. Vsaka država ima drugačne zakone. Moj promotor, ki je namazan z vsemi žavbami, se je celo preselil v Bruselj, da mu je uspelo kaj spremeniti. Povedal mi je, da mora vsaka sprememba zakona sprožiti črpanje več denarja in da te mora zanimati, da ta denar pride do tebe. Vedno se razmišlja o dobrih zakonih, le redki pa pomislijo, da mora imeti politik korist od njih – le tako kaj spremenijo. Pri nas bi moral biti zakon za klube, ki bi določal kvoto žive glasbe in ki bi z obdavčitvijo onemogočil klientelistične odnose med organizatorjem

in njegovimi prijatelji glasbeniki, s katerimi si deli zaslužek. Za radijske postaje pa ne vem, izmuznile so se vsakemu nadzoru.

Dotaknil si se še enega perečega vprašanja: Sazas ...

Te bom kar prekinil. Tovrstne organizacije niso nikjer pravične. Zunaj plešeš tako kot ti bodo rekli, v naši šentflorjanski dolini pa vse pleše (smeh). V tujini je situacija največkrat pokvarjena, skorumpirana in preštudirana do potankosti. Takšen je pač ta posel. Vedno vedo, kje so bo kaj zavrtelo in kako imeti kontrolo nad mediji. Še posebej pri največjih. Na primer, ko se je pred leti vrnila Madonna na velika vrata, so bili vsi navdušeni nad njo. Ženske so jo vzele za ikono, kakšna mora biti ženska. Ona pa je do vsega tega prišla na načine, ki si jih ženske ne želijo. Ko smo bili v Lizboni na MTV Music Awards, kjer je nastopala tudi ona, sem ob pogovorih z nekimi ljudmi dojel zapiranja vrat za seboj. Večina šov biznisa se vrti okoli avtorskih pravic. Da prideš do pravega denarja, je treba plavati z morskimi psi, ki jih glasba ne zanima.

Na tem mestu bi prestopil na letošnje Emo. Vsako leto se jo rešuje,

letos so povabili izvajalce k sodelovanju. Kako ste Leeloojama is sprejeli to vabilo?

Bila je zelo sladka izkušnja. Poklical me je glava letošnje Eme, s katerim sem odšel na kavo v Kino Šiška, kjer mi je predstavil način izpeljave. Debelo sem gledal in nisem mogel verjeti. Bilo je urejeno tako po slovensko. Na koncu lahko rečem, da mi je bilo všeč, kako je izpadlo. Bilo je prijetno vzdušje, prijetna nervoza. Sem za tak štos, ne bomo pa več šli na Emo. Sem za umetno spodbudo. Konec koncev je Ema že v izhodišču umetna zadeva in ljudje se radi poistovetijo s kakšno Olivijo, Silvijo ali sosedo, ki je šla nekaj odpet. Če je prišla daleč, so takoj solze.

Zdraviš dušo z jazzom?

Včasih. Odvisno. Jazz jemljem zelo ... Všeč mi je jazzovska melanholija, strast in »nakuliranost« kot tudi močno igranje, da se v meni porodi tudi samovšečnost. Pri glasbi moraš biti fleksibilen. Težko rečem, kaj mi da glasba. Včasih igram za ljudi, včasih sploh ne razmišljam, samo padem v trans. Tako mora biti, kot se počutim.

Kaj pa rutina?

Ni rutine pri meni.

Kateri nastop ti je ostal v spominu, da rečeš, kaj takšnega se ne more ponoviti?

Grozno se bo slišalo. Največ sem tega videl na televiziji. Najbolj me je presunil zguljeni videoposnetek Raya Charlesa, ki je odpel balado. Nekaj dni mi ni bilo jasno. Potem koncert Michaela Jacksona na Wembleyju iz časa albuma Bad. Ko je umrl Johnny Cash, sem bolj raziskal njegove stvari na internetu in me »je sezulo«. V živo pa Kenny Garret v Križankah. Utekel sem iz vojske, da me je iskala vojaška policija. Šel sem ga pogledat in težil toliko časa, dokler mu nisem stisnil roke. Potem sem se vrnil v kasarno.

Kaj si misliš o maksimi, da je največja hiba slovenskih glasbenikov, da slabo obiskujejo koncerte?

To je problem, ja. Sam vse čas igram. V Leeloojama is smo zmenjeni, da ima vsak bonus ali dva na leto, da odpovemo koncert, če si kdo želi iti pogledat kakšen koncert. Je pa to problem, ker so v tem poslu vsi dnevi v tednu isti. Želim si, da bi se kdaj premaknil, stisnil nekaj sto evrov in odletel na kakšen koncert ali festival. Ne vem, zakaj tega ne naredim.

Naše utopije

Kam je šlo raziskovalno novinarstvo? To vprašanje se zadnje čase ves čas ponavlja. Ko se zopet glasno porodi na kakšni okrogli mizi, se tiho spregleda ali celo zanemari. Večina raziskovalnih novinarov in novinarjev iz zlatih časov slovenskega novinarstva (kdaj je že to bilo?) je, če ni šla v pokoj, politiko, gospodarstvo, socialo, kulturo, oglaševanje, šolstvo, danes na uredniških mestih oziroma so stalni kolumnisti slovenskih medijev. Torej so pri koritu slovenskega žurnalizma.

Podobno je s slovensko glasbo v najširšem pomenu besede in isto velja tudi za druge panoge kulture in umetnosti. Tako kot se za rešitev politične, gospodarske, socialne krize išče mesija, tudi na glasbeni sceni pričakujejo odrešitelja, ki bi postavil pravila igre in same stvari na svoja mesta (hm, Sazas ga je morda celo našel v premieru države, sic!). Vsi smo vpleteni in posledično soodgovorni za stanje duha, od nastopajočega glasbenika do kupca vstopnice za koncert, od glasbenic in glasbenikov prek kritikov in založnikov do piarovcev in organizatorjev.

Konec lanskega leta je publicist Žiga Valetič v kulturnem časopisu Pogledi s člankom o(b) pol stoletja slovenske zabavne glasbe obdelal njene precepe in dileme. Ob težavnosti definicije samega pojma »zabavna glasba« je izpostavil še večno »politično« delitev na desnjo in levico, tj. komercialno in nekomercialno oz. na mainstream in alternativo ali narodnozabavno in rockovsko glasbo. Naštel je še problematiko jezika, v katerem se poje, generacijske razkorake, zloglasne kvote glasbe in na koncu povlekel črto z ugotovitvijo, da smo

podhranjeni z domačo glasbeno publicistiko in misel o preskromni revijalni refleksiji tekoče glasbene produkcije podkrepil s stavkom: »A ravno kakovost je tista, ki jo je nemogoče dvigovati brez stalno prisotne in relevantne refleksije.«

S temi dilemami in vprašanji se tudi sam vsakodnevno srečujem in samoizprašujem, vendar me vedno pogosteje prešine pomislek, da niti dobro ne vemo, kaj (vse) imamo; kaj je že napisano, posneto, objavljeno ter čaka in kliče k črpanju in nadaljnji obdelavi in raziskovanju. Na primer pokukajmo v knjižnice naših družboslovnih fakultet, kjer na policah samevajo diplome in podiplomska dela o (popularni) glasbi in njeni zgodovini. Na njih se nabira prah, njihovi avtorji so z uradnim papirjem v žepu ponosno odvihrali novim intelektualnim in poslovnim uspehom naproti, medtem ko založnike prav malo briga za ta dela – med njimi se zagotovo najdejo takšna, ki bi bila vredna objave izza univerzitetnih zidov.

Ko navržemo, da imamo kopico domačih spletnih strani, forumov in blogov, ki se dotikajo takšne ali drugačne glasbe ter pogledamo po tiskovinah in elektronskih medijih, nas zabije jamranje o kakovosti (kot da se pokriva in predstavlja zgolj zanikna in pogrošna glasba) in da je bilo nekoč ... Kaj je bilo nekoč?! Danes je pač več možnosti in kanalov za posredovanje, kar je pripeljalo do popolne razpršenosti informacij in mnenj. Tako kot nekoč moramo tudi danes izbrskati in poiskati zase relevantne in kredibilne vire, predvsem pa biti dovolj (samo)kritični pri refleksiji in vzeti povsem resno, da smo sami odgovorni za boljše danes.

BRENCL BANDA

Zemljin ples

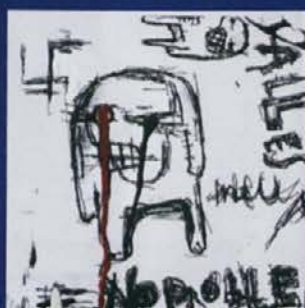

Samozaložba, 2010

Še en donošenček iz Bistrice ob Sotli. Namesto jazz fuzije ali težkih rockovskih rifov razigrano odmeva slovanska duša, začinjena s podalpskimi, balkanskimi, panonskimi in ciganskimi začimbami. Zapeljiva ljudska navihanost se razprši v instrumentalnih točkah, kjer godci prestopijo od igrivega zanosa k zveržiranemu muziciranju, kar jemlje studijskemu posnetku spontanost. Po to bo treba na koncert.

DECA DEBILANE

Deca debilane

Založba Radia Študent, 2010

Težka, diabolčna post-industrijska metal-rock godba ne prizanaša. Je silovita, hladnokrvna in presega ozkožanrske delitve. Transvenzalni hrup nas meče kot tribalni ples. Tudi tišji, odlično vpeti trenutki stopnjujejo glasbeno grotesko, ki ropota, bobni in odmeva kot antimanifest naše družbene debilane. Politična nekorektnost je bila vedno orožje Dece. Zdaj so hladno segli še čez golo provokacijo.

Različni izvajalci

GUSTAF HITS 010

Pekarna-magdalenska mreže, 2010

Zbirka posnetkov izvajalcev Nina Bulatovix, Sport Billy krši embargo, Vortex Magnolia, Coma Stereo, Dinozaver, Trak47 in Helika je nastala lanskega septembra v Gustafu in je dokument ustvarjalnega naboja, svobode različnosti in utripa glasbeno-kulturne skupnosti, zbrane pod streho tega mariborskega shajališča. Hiti so v posluh, da »tukaj in zdaj« traja, dokler je volja. Te je na tej plošči veliko.

THE TIDE

Kings of the Hill

Foto: Aljoša Korencan

www.thetide.si, 2010

S tretjim albumom so The Tide potrdili, da so kreativci. Ponudili so nam, da si sami izoblikujemo unikaten ovitek plošče. Tako so povlekli komunikacijsko vez med poslušalčevo domišljijo in ustvarjalčevo nedotakljivostjo. Art-rockovska melanholija je trezna, skoraj popolna, obrnjena v svoj svet nazorov in vzorov (od Doors in Bowieja do Nicka Cava in Tindersticks), da se tepeta umetnost in hladnost.

Celostna umetnina Fabre kot središčna figura festivala Exodos

Jasmina Založnik

Sedemnajsta edicija festivala Exodos je gradila okoli vsestranskega Jana Fabra –belgijskega gledališkega in vizualnega umetnika, ki od osemdesetih let buri duhove po vsem svetu. Gledališki krogi ga poznajo predvsem kot režiserja, ki je v nizu uprizoritev z začetka osemdesetih let radikalno zarezal v gledališki medij in tako postal osrednji reprezentant tako imenovanega postdramskega gledališča. Širši javnosti pa je verjetno ostal v spominu z umetniško intervencijo *Raj užitka* – svetlikajočimi se zelenimi skarabeji, s katerimi je okrasil strop osrednje sobane belgijske kraljeve palače.

Fabre se je slovenskemu občinstvu predstavil že leta 1984 s predstavo *Moč gledališke norosti*. Leta 1989 ga je občinstvo spoznalo kot vizualnega umetnika z opusom del razstavljenih v Moderni galeriji. Leta 2000 je kot režiser in pisec teksta podpisal plesno predstavo Wima Vandekeybusa *Body Little Body on the Wall*. Mlajše generacije pa morda pomnijo *Zgodovino solz*, s katero je leta 2005 gostoval v Cankarjevem domu. Navsezadnje lahko Fabru pripišemo močan vpliv na domače ustvarjalce; najbolj izrazito njegova misel prežema umetniški opus režiserja Janeza Janša. Ta mu je posvetil tudi študijsko knjigo *Ponavljanje, norost, disciplina: celostna umetnina Fabre*.

Z retrospektivno razstavo Jana Fabra, katere otvoritev je bila 17. marca, se je začela stopnjevat vročica prihajajočega festivala. Razstavo so postavili kar v treh razstavnih prostorih, s čimer so vsebinsko ločili tri raznolike, medsebojno neodvisne postavitve. Tri topike, trije svetovi, troje potovanj obiskovalca skozi ustvarjalčeve svetove. *Izgubljeni čas*, postavljen v Mestni galeriji kot zbirskic, zapisov in drugih dokumentov, nadgrajenih z nizom fotografij, posnetkov živih uprizoritev. V Galeriji Vžigalica sta na ogled instalaciji *Kar-*

Prevezi

neval mrtvih pouličnih psov in *Katakombe mrtvih pouličnih psov*, sestavljeni iz nagačenih teles povoženih (pouličnih) psov, v katere je Fabre trčil z vožnjo po lokalnih cestah. Tretji del razstave, poimenovan *Umbra-culum*, je postavljen v Galerijo 001. Ambientalna postavitev, ki kreira prostor samote, umika, potovanja med profanim in sakralnim, med telesnim in duhovnim, med živim im mrtvim. Trije prostori in trije pogledi, vsi sestavljeni kot potovanje, kot časovni vpis v prostor, določujoč in odsevajoč človeško gibanje.

Jana Fabra smo na Exodosu spoznali celostno: kot filmskega režiserja, gledališkega ustvarjalca, selektorja, kuratorja. Predstavil je svoje lastne estetske preference, načine razmišljanja, vpisovanja in ustvarjanja v različnih medijih. V središču festivala in tudi v vlogi paradnega konja tokratne edicije pa je bila njegova predstava *Prometej – Pokrajina 2*, ki je mnoge razočarala s svojo formalistično, spektakularno in prazno estetiko.

Kot kurator je v središču postavil temo telesa (fizičnega, erotičnega, te-

mnega in duhovnega), ki zavzema tudi osrednje mesto več kot dvajsetletnega raziskovanja. Telo kot tisto osrednje, najbližje filozofiji in predvsem umetnosti. Telo kot polje umetniških, estetskih, družbenih in s tem političnih bojov. Telo, v katerega se vpisuje binarnost opozicij, značilnih na dualistični miselnosti zahodne filozofije. In ustvarjalci, ki jih Jan spoštuje in s katerimi (verjeli bi) deli podoben pogled na svet.

Otvoritvena predstava italijanske umetniške skupine Santasangre v predstavi *Seigradi* z novimi tehnologijami kreira virtualni svet, ki mu uspe združiti nezdružljivo – naravo in kulturo. Predstava *Rojstvo žrtve* Lisbeth Gruwez gradi na ločnici živalskega in človeškega ter njunega medsebojnega stapljanja v človeško žival. Izjemni razpon plesnega materiala, znotraj katerega plesalka prehaja fluidno in tekoče. Belgijski Abattoir Fermé v *Prevezi* ustvarja fiktivne prostore človeške želje, kot podstati vznika najbolj grozljivih družbenooblastnih matric, v katere se potapljamo. *Narcis 0* stavi na prezenco Kate Strong, ki kot ugašajoča

zvezda poskuša že zadnjič zablesteti. Menjajoč registre uprizarjanega in izrečenega, uspeva spretno prehajati med skrajnimi čustvenimi stanji vžhičenosti in obupa. Na dvojnost je stavil tudi performer Luigi de Angelis s predstavo *On*. V središču postavi film Čarovnik iz Oza, ki mu, klečeč na rdeči blazini, in dirigentsko palico dobesedno odtrga zvok ter ga vpiše v svoje lastno performersko telo. Fizijske predstavi kot sobivanje dveh ideologij – ideologije lepega, človeškega v filmu in živalskega/diktatorskega, ponazorjenega z nacistično uniformo. Britanski Forced Entertainment *Vznemirljivost vsega* tega ustvarijo skozi preprost, vsakdanji jezik, zaostren v prisilnem zabavljaštvu, pa tudi v Malih stvareh, ki jih pogosto spregledamo, na katere pozabljam in s katerimi se skrivamo pred resničnostjo vsakdana.

Exodos, ki je bil tokrat močno prepleten in obogaten z Balkansko plesno platformo, je pokazal, da se je vrnil v svoji veličastni podobi, v tisti blede senci spomina, ki se je zdela samoumevna še nekaj let nazaj.

Foto: Nada Žgank/Exodos2012

Umetnost Tribece

Tribeca Film Festival (TFF) je eden izmed proizvodov t. i. družbe Tribeca Enterprises iz New Yorka, ki so jo ustanovili Robert De Niro, Jane Rosenthal in Craig Hatkoff. Zraven festivala skrbijo npr. za distribucijo (Tribeca Films) in pa tudi kino kot tak (Tribeca Cinemas). Obenem skrbijo za razvoj umetnosti in v okviru tega predstavljajo umetnike širši javnosti (Tribeca Flashpoint Media Arts Academy).

Aljaž Selinšek

TFF je nastal leta 2001 kot odgovor omenjenih treh estradnikov na porušenje dvojčkov in v osnovi predstavlja pomožno roko mladim, še neveljavljenim avtorjem, do širše publike. Zraven tega skrbi za preboj internacionalnega filma v širšo ljudsko zavest in lepo skrbi za to, da bi New York postal neke vrste primer mesta z zakoreninjeno filmsko kulturo. Zanimivo je, ali bo ameriško ljudstvo vendarle spoznalo lastno vlogo pri graditvi popačenih komercialnih filmskih predstav. Letos je med dvajsetim aprilom in prvim majem TFF potekal že desetič in gostil triindvetdeset celovečernih ter šestdeset kratkih filmov iz štiridesetih držav. Novost sta med drugim letos bili tudi novi nagradi za najboljši scenarij in kinematografijo. Omenimo še, da vsaka podeljena nagrada predstavlja umetniško delo posameznega priznanega umetnika, med katerimi se najdejo tudi Sarah Crowner, Inka Essenhigh, Stephen Hancock, Mark Innerst, Jeff Chien-Hsing Liao itn.

Vsak filmski festival tako ali drugače izpostavlja nekaj del, o katerih se pred podelitvijo nagrad veliko govori. Letos so na Tribeci ta položaj zavzeli štirje inovativni avtorji, ki so tudi za svoja dela prejeli tudi

najbolj omenjane nagrade. Najprestižnejše nagrade so šle v roke režiserki Lisi Aschan za film *She Monkeys*, Almi Harel za dokumentarni presežek *Bombay Beach*, Parku Jungbumu za film *The Journals of Musan* ter Pablu Crocju za dokumentarec *Like Water*.

Nagrajenki svetovnega merila (t. i. World competition Award), Lisa Aschan za celovečerni ter Alma Harel za dokumentarni film, sta se za najprestižnejšo nagrado, vsaka v svoji kategoriji, borili z ostalimi enajstimi predstavniki, skupaj iz enaindvajsetih držav.

Lisa Aschan je v svojem režiserskem prvencu najverjetneje očarala s poglobljenim pogledom v analizo medosebnih razmerij odrasčajoče gimnastičarke ter njeno kompulzivno željo po uspehu. Režiserki položaj dekleta oziroma njene razmerja z vrstnico služi kot orodje za prikaz rivalstva, ki pod žarometi kajpada postane brezosebno, odtujen, posameznikov nujni člen preživetja. Vsaj zdi se tako. *She Monkeys* (Apflickorna, 2011) je toliko zanimivejši, ker za prikaz te krvoločnosti uporabi dekleta, ki s svojo nežnostjo simbolno opozarjajo na načelno slabo osnovo za vzkalitev česa tako okrutnega. Tako

človeškega. Vsemu skupaj je pridani element razvoja in raziskovanja seksualnosti, ki obenem predstavlja nit filma in vsekakor uspe porušiti mnogo dosedanjih švedskih filmskih tabujev.

Alma Harel se na drugi strani ukvarja s simbolom propadlih ameriških sanj, »poosebljenih« v pokrajini Salton Sea v Californii. Slednja je v šestdesetih letih preteklega stoletja predstavljal in simboliziral ameriški napredek in prihodnost. Avtorica se po s pomočjo likov iz današnjega mesta duhov sprehodi po pokrajini neuspeha. *Bombay Beach* (*Bombay Beach*, 2011) tako predstavlja spomenik vsemu tistemu, kar ZDA noče biti. Kotičkom, ki jih je, oziroma si jih želi pozabiti. V filmu ne gre tudi mimo Boba Dylana.

The Journals of Musan (Musanilgi, 2010) je žirija imenovala kot redek socialni dokument, ki ga je potrebno negovati in ohranjati. Park Jungbum, režiser in igralec, je namreč v zgodbo moralneža iz S. Koreje vtisnil strog eksistencialen pečat, kjer tavajočemu posamezniku, eksistencialistu, lahko le moralna načela pomenijo neko življenjsko oprijemalo. Ob zavedanju nič, tudi preselitev v Seul, ne predstavlja relevantnega elementa življenja.

Pablo Croce pa nenazadnje v svojem prvencu *Like Water* (*Like Water*, 2011) prikaže ozadje življenja UFC srednjekategorijskega prvaka Andersona Silve. Pri tem je nenavadno in zanimivo, kako lahko ultimativni borec živi življenje emocionalnega svetovnega junaka.

Park Jungbum ter Pablo Croce veljata za najboljša sveža režiserja. Prvi pripovednega, drugi dokumentarnega filma (zmagala sta Pablo v kategoriji Best New Documentary Director, Park pa v Best New Narrative Director).

TFF zagotovo postaja pomemben člen v verigi resnejših filmskih festivalov, saj s svojim kritičnim pogledom do filma kot umetniškega izdelka ne gre mimo širjenja te zavesti, ki jo zraven tega podkrepi z umetnostjo kot tako. S tem sporoča, da film je in bo vedno spadal v umetnost. In to v Ameriki.

Nasvet

Gregor Lozar

Ko sem pobral fmikole, da se odpravim na večerjo, so že veselo popivali na stopnicah našega vhoda. Vstopil sem torej skozi klet in se z dvigalom izognil neprijetnostim: »Hej, mali, že veš, zakaj ga maš?« nato pa še cel večer upal, da mi ne bo treba odnašati smeti.

Oblečen v barvno srajco in športni žaket mi je včeraj za šankom naročil rundo, moja prva misel pa je šla košu za organske odpadke, ki mi gnije po stanovanju. A z rumom in pivom so stekle tudi besede in v lokalu, kjer navijajo cene, da ne bi slučajno kdo pomislil, da sedi v čisto nava-dnem pajzlu, se je kmalu razvilo pravo tekmovanje v plačevanju pijače. Rum: »Pa kaj, stari, komu lepše kot tebi?« Pivo: »Ja, kaj pa praviš na to. Imam punco, ki ima fanta in njemu se hodi jokat. Tak se lovimo že zadnje leto pa pol in veš, kaj mi je zadnjič rekla? Rekla je, da bi bila sicer raje z mano, da z njim je pa ni strah imeti otrok,« in kozarec je od-letel v steno. Pomiril je vreščeco kelnarco in v tolažbo naročil še enkrat isto. Nato je začel name vlivati svojo modrost: »Veš, kaj ti bom rekel? Jebeš babe. Že moj stric Fonza je rekel, da je boljše biti dobro obešen, kot slabo oženjen,« pri tem se je zasvetlikalo zlato na levem prstancu, »in jaz ti bom rekel, da še nisi oženjen, leti, kolko si dolg in širok.« »Ajd!« sem malo da ne zakričal, »Na zdravje!« in treščil mešanico s tako ihto, da je kar sama stekla po grlu. Nato sva spila še enega. In še enih par. In najbrž še kakšnega za povrh.

Med slalomiranjem sem domov razmišljal, zakaj je možakar pred leti izgubil iz naselja. Takrat se je šušljalo, da se je poročil, a tej zgodbi ni mogel nihče prav verjeti. Kajti le katera bi vzela človeka, ki se priložno-stno prehranjuje iz smetnjakov? Govorilo se je tudi, da je šel v drugo mesto in da tam živi kot čisto pravi klošar. Ampak včeraj je bil oblečen v suknjo in na prstancu se mu je svetlikalo zlato. A od kje mu potem tak nasvet?

Sončna energija energija prihodnosti

Sončna elektrarna je okolju prijazna.

Sončna elektrarna proizvaja električno energijo, ne da bi onesnaževala okolje.

Investicija
v sončno elektrarno
se povrne v **10.**
letih.

Sončna elektrarna
je donosna finančna naložba.

30 let

je življenjska doba
sončne elektrarne.

Sončno elektrarno lahko gradi vsakdo:
individualna gospodinjstva, podjetniki,
kmetije ...

Razpotje

Lady Justine

Na razpotju je križ, ob križu pa največja križarja slovenske polarizacijske politike.

Kaj so politični konvertiti, je jasno, megleno pa je pri nas, da so največji demokrati bivši komunisti.

Hvala bogu pri nas ni še noben politik prestopil iz desne provience na leva pota. En sam Pucko je le posodil svoj glas levim.

Hudič ima mlade tudi v slovenski politiki, ki se počasi odpravlja na križev pot predčasnih volitev za telebane.

Volitve pri nas niso obvezne, obvezno pa je poslušanje političnih modrosti. Vsaj dokler jih ne ugasnemo.

Cveta Zalokarjeva odhaja v daljne kraje proč od te nore politike.

Državljeni bi tudi, če bi imeli s čim.

Obdavčenje najbogatejših je nočna mora vsake politike, ki vlada in najbogatejšim piha na dušo, reveže pa davčno privija.

Smo se za to borili, bi rekli naši nonoti, ki so osvobodili Primorsko, Danes pa nam jo osvobajajo sosede Italijani.

Naš Pahor se bori kot lev v volčjem brlogu demokratske opozicije, lastna koalicija pa mu spodmika premierski stolček.

Vrlemu prvaku opozicije JJ bi se bolj prileglo gledanje romantičnih sončnih zahodov v troje, kot še en mandat delitve in medijskega uravnoveženja.

Bolj kot razmišljamo o koristih naše politike, bolj štejemo škodo, ki jo povzroča.

Povzročena škoda, politično pometanje pod preprogo, leteča preproga leteče aktualne vlade.

Nujno rabimo politično tretjo pot.

Kdo se javi za odrešenika in mesijo?

Nova božja zapoved bi se morala glasiti: Bog nas obvarji muk političnih!

Pa bo uslišana?

Nekaj se omenja komisarja Potočnika za novega slovenskega mesijo. Glede na izredno slabe izkušnje s komisarji nekdanje fašistične okupatorske Ljubljanske pokrajine, naj raje ostane na predobro plačanem delovnem mestu v Bruslju. Opozicija bi rada odhajajoči vladi vsilila volilnega trojanskega konja in odrešila Slovenijo? Pa ni to račun brez krčmarja?

Z odrešeniki so težave, ker če se ne rešimo sami, nas niti politika ne bo.

Na razpotju nove poti in odgovornosti za spremembe je naša polarizacijska politika, kje pa je tretji politični pol?

Univerza v Mariboru

Študentski svet

OBOŽUJEŠ KONJE, NA TER SPRETNOSTNE

Univerzitetna knjižnica Maribor

SRP

P 6710/6, 2011

121100383, 4/5

COBISS

3. UNI CUP

**PRESKAKOVANJE OVIR
IN SPRETNOSTNO JAHANJE
ZA ŠTUDENTE**

NEDELJA, 29. MAJ 2011 OB 10.00

**V KONJENIŠKEM KLUBU KARLO
NA MELJSKEM HRIBU V MARIBORU**

STARTNINA 15 EUR

VELJUVANA MALICA

NAJEM KONJA 20 EUR

OD PREDČASNEGA DOGOVORJENJA S UČITELJEM JAHANJA

- 10.00 - PRIČETEK PROGRAMA
- ~ŠTUDENTI OD 9.00 URI SOSTANEK, PRIJAVE, OGLED PARKURJA~
- 13.00 - SPRETNOSTNO JAHANJE STUDENTOV
IN DELAVCEV UNIVERZE
- 14.00 - KONJENIŠKE IGRE
- 17.00 - PARKUR A0 IN A1 100CM
- PARKUR A2 110CM V DVEH FAZAH

PO TEKMOVANJU BO PODELITEV NAGRAD

V PRIMERU, DA IMATE
SVOJEGA KONJA,
POTREBUJE KONJ
VELJAVEN ID DOKUMENT
VPISOM ZA CEPLJENJE IN
PREGLED KRVI NA IAK.

V PRIMERU SLABEGA
VREMENA BO
PRIREDITEV
IZPELJANA
V JAHALNICI.

PROGRAM TEKMOVANJA:
11.00 PRIČETEK PROGRAMA

17.00 OZ. PO PRIHODU ZADNJE
SKUPINE PODELITEV NAGRAD.

ŠTARTNINA ZNAŠA 36 EUR,
KAR VKLJUČUJE TUDI
GREEN FEE IN VEČERJO.

PRAVILA IGRE:
PRAVILA R&A RULES LIMITED,
PRAVILA G2S IN LOKALNA PRAVILA
IGRIŠČA ZA GOLF PTUJ.

KATEGORIJE:
ŽENSKE A (HCP 0-54)
MOŠKI A (HCP DO 24), B (HCP OD 24,1 - 36), C (HCP 37-54)

NA IGRIŠČU ZA GOLF PTUJ

**V SOBOTO,
28. 5. 2011
OB 11. URI**

Univerza v Mariboru

Študentski svet

»UNI CUP«
DRUGO ŠTUDENSKO PRVENSTVO V GOLFU